

CONCEPT Notulen Statenvergadering van 8 mei 2026

Inhoud

1	Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda	6
2	Afscheid Statenlid, installatie nieuw Statenlid en nieuw burgercommissielid	6
3	Spreekrecht externen	9
4	Vragenuur	11
5	Notulen	11
6	Voorraadagenda	11
7	HAMERSTUKKEN	11
8	BEHANDELSTUKKEN	11
8.1	P-26-001 Statenvoorstel van de commissie Economie en Samenleving naar aanleiding van het ZRK-rapport inzake Circulaire Economie Limburg, 26-03-2026 (PS DOC-00905040)	11
8.2	G-26-007 Statenvoorstel inzake Einstein Telescope Low Frequency Centre, brief GS van 17-03-2026 (GS DOC-00898268)	18
8.3	G-26-009 Gewijzigd Statenvoorstel inzake vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026, brief GS van 07-04-2026 (GS DOC-00903638).....	27
9	Moties vreemd aan de orde van de dag	93
10	Sluiting	96

Presentielijst van de leden van Provinciale Staten van Limburg voor de vergadering van 8 mei 2026

Voorzitter

Roemer, E.G.M.

Statengriffier

Pregled, mr. A.O.J.

Leden

Partij

Aanwezig

Absil, mevrouw drs. M.G.J.A.C.

CDA

Berghorst, mevrouw mr. A.

PvdA

Bijnen, H.M. van

PVV

Blijlevens, R.P.

JA21

Bloi MA, J.M.

VVD

Bommel, C.P.G. van

BBB

Bosch, M. Th.

PVV

Boven, mevrouw I.

Partij voor de Dieren

Depondt-Olivers, mevrouw M.L.H.

CDA

Driessen, R.B.

Forum voor Democratie

Fischer, mevrouw A.M.J.N.

50PLUS

Franssen, R.F.R.P.

BBB

Franssen, R.J.H.

LOKAAL-LIMBURG

Goossen, I.J.G.

BBB

Hanegraaff, dr. M.C.

CDA

Hendrikx, J.J.P.

VVD

Hermans, L.J.

PVV

Hoks, F.J.R.

PVV

Huizing, J.

BBB

Jenneskens, MA, mevrouw M.T.P.

D66

Jetten, mevrouw T.G.M.

GroenLinks

Jiménez Hastenrath, mevrouw C.L.

PVV

Koopman M SEN, mevrouw S.N.

VVD

Kuiper, mevrouw L.Y.M.

SP

Loomans, ir. P.J.M.

Horizon

Maillé, S.

VVD

Mertens, mevrouw mr. K.G.M.

GroenLinks

Mülders, M.T.G.

GroenLinks

Nijenhuis, D.J.

BBB

Nijskens, H.L.M.

VVD

Peters, A.C.P.

LOKAAL-LIMBURG

Pol, mevrouw H.A. van der

BBB

Queisen, A.G.M.

BBB

Schoolmeesters, mevrouw A.M.A.

BBB

Schuuring BA, mevrouw E.A.

PvdA

Schyns MSc, P.F.M.

JA21

Smeets, mevrouw C.A.H.

SP

Sol MSc, H.P.A.

GroenLinks

Stocks M.H.D.

D66

Vaessen, L.A.P.

D66

Waajen-Crins, mevrouw drs. A.P.H.
Wesseling, mevrouw A.
Wetemans, C.C.M.
Wolters, mevrouw L.C.C.M.
Wolters Gregório, J.
Zeedzen, D.

CDA
D66
oos limburg
PvdA
SP
BBB

Het college van Gedeputeerde Staten

Roemer, E.M.(CdK)
Caldenberg, M. van
Demollin-Schneiders, mevrouw E.A.M.B.
Faassen, L.
Kuntzelaers, J.J.M.
Satijn, S.H.M.
Theuns, M.L.M

Afwezig

Ijpelaar, W.A.J.
Megens, B.J.M.H.

CDA
PVV

Overige aanwezigen

Agendapunt 2

De heer N. Meulenberg

Agendapunt 3

De heer Ramaker, namens de Coöperatie Duurzaam Maasgouw
De heer Sprangers, namens de Stichting Natuurlijk Geuldal

Notulist

Het Notuleercentrum

1 Opening, mededelingen voorzitter en vaststelling agenda

De voorzitter: Ik open de vergadering en ik wil u allen verzoeken, indien dat mogelijk is, om even te gaan staan. Op 16 april is oud-Statenlid, de heer Boy Goossens, overleden, kort na het overlijden van zijn echtgenote op 4 april. De heer Goossens was in de periode 1974-1978 lid van Provinciale Staten namens het CDA. De heer Goossens is 83 jaar geworden. Hij woonde in Schinveld en was vele jaren actief in de lokale politiek in Schinveld en later Onderbanken. In 1982 heeft hij de partij Schinveld '82, later Lijst Goossens, opgericht, die zich inzette voor de belangen van zijn dorp. De heer Goossens is daarnaast een aantal perioden wethouder geweest. Wij spreken onze grote erkentelijkheid uit voor zijn inzet. Wij condoleren de familie met dit verlies en wensen hun vanaf deze plek heel veel sterkte. Wij zullen een moment van stilte houden om de heer Goossens te herdenken. [stilte] Dank u wel. Ik heet u allen hartelijk welkom bij de Statenvergadering van vandaag. Ik heb voor vandaag afmeldingen ontvangen van de zijde van Provinciale Staten van de heer Megens van de PVV en de heer Ijpelaar van het CDA. De heer Goossen van de BBB is vanaf 13.00 uur aanwezig. Ik heet ook iedereen op de publieke tribune en thuis hartelijk welkom bij deze vergadering, alsmede ook de vertegenwoordiging van de pers. Fijn dat u er ook vandaag weer bent. In verband met agendapunt 2 zal ook een fotograaf op de vloer aanwezig zijn. U snapt allemaal dat dat te maken heeft met het afscheid en de benoeming van Statenleden. Bij de opening van de vergadering van vandaag is een quorum vereist. De griffier en ik hebben voorafgaand aan de opening aan de hand van de presentielijst geconstateerd dat hieraan is voldaan. Er zijn twee moties vreemd op tijd ingediend, dus zodra wij dadelijk de agenda vaststellen, hebben wij twee moties vreemd. Mocht er hoofdelijk worden gestemd, dan heeft het lot bepaald dat wij beginnen bij de heer Vaessen. Er is een conceptagenda verstuurd. Ik kijk even of wij die kunnen vaststellen. Dat is het geval.

2 Afscheid Statenlid, installatie nieuw Statenlid en nieuw burgercommissielid

De voorzitter: Dan gaan wij nu over tot het nemen van afscheid van mevrouw Jenneskens als Statenlid. Daarna is er de installatie van een nieuw Statenlid, maar uiteraard ga ik eerst even mevrouw Jenneskens toespreken. Ja, Marlou! Elf jaar geleden, een Limburgs jubileum lang, om het maar zo te zeggen, kwam je als frisse wervelwind het Gouvernement binnenwaaien, toen nog met je diploma als bestuursadviseur van GS vers op zak, gedreven en enthousiast. Dat werd al heel snel voor iedereen duidelijk. Je viel op. Drie jaar later stond je zelf al op de lijst van de Provinciale Statenverkiezingen. Niet als lijstduwer onderaan, wat eigenlijk eerst het plan was. Nee, gelijk op plek 2. Dat was een plek waarmee je na die verkiezing van 2019 meteen doordringt tot het hart van het Gouvernement, hier, deze Statenzaal. Een jaar later werd je met je 28 jaar al fractievoorzitter, de jongste van dat moment. Maar je passie en aandacht voor de politiek stonden eigenlijk al in de sterren geschreven. Je begon je maidenspeech hier immers met het verhaal dat je geboren bent op een historische politieke dag, de dag waarop hier in het Gouvernement Europese leiders de onderhandelingen openden voor het verdrag van Maastricht. Dat je met hart en ziel aan de politieke stoel bent verknocht, bleek ook bij je laatste optreden in deze zaal. Je moest moeite doen om het droog te houden. Niet vreemd natuurlijk. Zeven jaar lang was deze politieke arena zo'n beetje je tweede huis. Het waren ook zeven jaren waarin je je bijdragen vaak verrijkte met leerzame bespiegelingen, geïnspireerd door filosofen, andere politici en misschien wel de allergrootste leermeester: de geschiedenis. Maar nog belangrijker, in die zeven jaren zag iedereen je groeien, in je handigheid en in het politieke spel, maar ook in de scherpte van je analyses en in je kennis van zaken. Limburg heeft daar zichtbaar garen bij gesponnen. Het Limburg dat jou, zoals je zelf vaak zegt, je wortels gaf en vleugels geeft, laat jij op jouw beurt ook weer een stukje beter achter. Je mag oprecht trots zijn op wat je voor je geliefde provincie hebt bereikt. De veertig groene schoolpleinen, een betere verdeling van middelen voor sport en cultuur en de mooie afsluiter, jouw inbreng in het Brightlands Future Fund. Het zijn slechts drie voorbeelden van jouw gepassioneerde inzet voor alles wat Limburg nodig heeft voor een glanzende toekomst. Van uitstekend onderwijs tot de Einstein Telescope, van talentontwikkeling op elk mogelijk niveau tot serieus sportbeleid. En vooral, waar jouw hart misschien wel het hardst voor klopt, het creëren van gelijke kansen voor kinderen. Net zo goed wees jij het Limburgs dialect de weg naar deze Statenzaal, met vele collega's. Al twee keer kon iedereen hier met een

debat in het plat spreken in de taal van zijn of haar hart. Ja, ook dat heb je samen met collega's hier voor elkaar gekregen. Maar na dat ene Limburgse jubileum vond je het tijd voor de bestorming van een andere politieke arena, niet die in Den Haag, maar als kersverse lijsttrekker van je partij in je eigen Maastricht. Misschien heb je iets van het campagnevoeren opgepikt toen je als jong politiek talent in de Verenigde Staten was, bij de verkiezingsstrijd tussen Donald Trump en Hilary Clinton, waarbij je dat allemaal op de voet hebt gevolgd. Zeker is het dat je het bij de eerste verkiezingen in Maastricht gewoon goed gedaan hebt. Als nieuwkomer behaalde je de meeste voorkeursstemmen en leidde je je partij naar een overwinning. Nu lijkt je mogelijk een van de zwaarste politieke functies te gaan vervullen. We volgen het allemaal en we wachten rustig af tot jullie er klaar mee zijn, maar mocht dat lukken, dan is het er wel eentje waarbij de otoriteitetoeker je elk jaar de waarheid gaat vertellen. Wees daarop voorbereid. In een interview las ik dat je je ooit afvroeg of je het wel kon, de politiek in gaan, en of niet iemand anders geschikter zou zijn. Inmiddels heb je volgens mij zelf dat antwoord al overtuigend gegeven: ja, je kunt het en ja, je bent er zeer geschikt voor. Al kies je nu voor het hoofdstedelijke huis van de democratie, dit sluit helemaal niet uit dat je over een tig aantal Limburgse jubilea hier nog een keer terugkomt, wie weet wel zelfs op mijn stoel. Marlou, je sloot je laatste officiële bijdrage in deze Statenzaal af met de woorden 'wees lief voor Limburg en aardig voor elkaar'. Eerlijk gezegd, je bent daar in al die jaren zelf het voorbeeld voor geweest. Je combineerde scherpste in het debat met respect voor je collega's. Je hield altijd oog voor de menselijke kant van het beleid. Je hebt laten zien dat je met gedrevenheid en vriendelijkheid het verschil kunt maken, niet alleen in het politieke spel, maar vooral in Limburg zelf. Het is misschien wel het mooiste wat je na zeven jaar achterlaat: laten zien dat je stevig kunt zijn op de inhoud zonder de ander uit het oog te verliezen. Met die houding – daar ben ik van overtuigd – ga je ook in Maastricht iets heel waardevols brengen. Dus blijf vooral wie je bent, lief voor Limburg en aardig voor elkaar. Wij nemen deze woorden ter harte, maar we gaan je wel missen. Beste Marlou, ook namens heel Limburg ongelooflijk veel dank. Ik schors de vergadering voor vijf minuten en wil je vragen om naar voren te komen, met dan ook natuurlijk – dat wist je natuurlijk ook allang, dat dat eraan zat te komen – ons streekproductenpakketje.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, mag ik u vragen uw plaatsen weer in te nemen? Dames en heren, voordat wij verdergaan met de installatie van een nieuw Statenlid wil ik nog wel twee heuglijke feiten met u delen. De eerste is natuurlijk dat wij ongelooflijk blij zijn dat mevrouw Fischer weer aanwezig is bij onze Statenvergadering. De heer Vaessen.

De heer Vaessen (D66): Voorzitter, dat onderstrepen we natuurlijk allemaal van harte, maar ik denk dat ik ook namens de Staten spreek als ik kan zeggen dat we ook blij zijn dat u er weer bent om de Statenvergadering te leiden.

De voorzitter: Dank je wel. Dank je wel. Ik kon het niet laten, mijnheer Vaessen, maar ik heb de vorige vergadering natuurlijk vanuit huis helemaal gevolgd. Ja, ja, ja, ja. Foei, foei, foei, foei. Maar ik kan constateren dat ik met een gerust hart ook wel een keer weg kan blijven. Dat verandert niets aan de manier waarop u met elkaar omgaat. U heeft het voortreffelijk voorgezeten. Dank daarvoor. U kent inmiddels de traditie: als je het lef hebt om op een Statendag jarig te zijn, dan krijg je een eervolle vermelding. Hij zit al nee te schudden. Mijnheer Wolters Gregório, van harte gefeliciteerd met uw verjaardag. Dan gaan we naar het tweede deel van agendapunt 2, de installatie van een nieuw Statenlid. Vanwege het afscheid van mevrouw Jenneskens zal een nieuw Statenlid toetreden tot Provinciale Staten. Volgens het proces-verbaal van het Centraal Stembureau van de verkiezingen van Provinciale Staten is dat de heer Stocks. Ter voldoening van hetgeen gesteld in het Reglement van Orde voor vergaderingen van Provinciale Staten, is een commissie van drie leden ingesteld voor het onderzoek van de geloofsbrieven van het nieuwe Statenlid. De commissieleden zijn de heer Franssen – hij is tevens voorzitter – mevrouw Jetten en de heer Maillé. Voor het onderzoek van de geloofsbrieven zijn overeenkomstig het bepaalde in het Reglement van Orde voor vergaderingen van Provinciale Staten, overlegd een opgave van alle beklede openbare

betrekkingen en een gewaarmerkt afschrift uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens, waaruit de huidige woonplaats, geboortedatum en plaats, alsmede het Nederlanderschap en het niet uitgesloten zijn van kiesrecht blijken. Ik wil verzoeken aan de heer Franssen, de voorzitter van de Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven, vanaf het spreekgestoelte verslag uit te brengen over de gedane onderzoeken.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. De Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven heeft de geloofsbrieven onderzocht van de heer Stocks. De commissie heeft de geloofsbrieven in goede orde bevonden. De heer Stocks is door de voorzitter van het Centraal Stembureau op 8 april 2026 benoemd tot Statenlid. Deze benoeming is op 22 april 2026 door hem aangenomen. De heer Stocks heeft de verklaring openbare betrekkingen aangereikt. Vervolgens heeft de commissie aan de hand van een uittreksel uit de basisregistratie persoonsgegevens vastgesteld dat hij voldoet aan alle in de Provinciewet gestelde eisen. Er is niets gebleken van met het lidmaatschap van Provinciale Staten onverenigbare betrekkingen. De commissie adviseert Provinciale Staten dan ook om de heer Stocks toe te laten tot Provinciale Staten.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen, en dank aan de leden van de Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven voor de verrichte werkzaamheden. Overeenkomstig het verslag van de Commissie voor Onderzoek van de Geloofsbrieven constateer ik dat er geen wettelijke beletselen zijn om het kandidaat-Statenlid toe te laten. Derhalve verzoek ik de bodes het kandidaat-Statenlid te begeleiden naar de interruptiemicrofoon, zodat we de vaststelling kunnen gaan doen. De heer Stocks heeft aangegeven de verklaring en belofte af te leggen. 'Ik verklaar dat ik, om tot lid van Provinciale Staten benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk, enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als lid van Provinciale Staten naar eer en geweten zal vervullen.'

De heer Stocks (D66): Dat verklaar en beloof ik.

De voorzitter: Dan wil ik u bij deze van harte feliciteren met deze prachtige functie.

De heer Stocks (D66): Dank u wel.

De voorzitter: Ik verzoek de bode om u even tijdelijk naar uw nieuwe plaats te begeleiden. De felicitaties doen we dadelijk, na de beëdiging van het burgercommissielid. Dan gaan we over tot de installatie van een nieuw burgercommissielid. Dat is de heer Meulenberg voor de fractie van D66. Ik verzoek de bodes om het nieuw te installeren burgercommissielid naar de interruptiemicrofoon te begeleiden. Aan de orde is de beëdiging of het afleggen van de verklaring en belofte overeenkomstig artikel 14 van de Provinciewet. Daartoe leggen alle nieuw te benoemen burgercommissieleden in handen van de voorzitter de in artikel 14 van de Provinciewet voorgeschreven eed respectievelijk verklaring en belofte af. De heer Meulenberg heeft aangegeven de verklaring en belofte af te leggen. Ik zal ook deze tekst weer vanuit de zaal voorlezen. 'Ik verklaar dat ik, om tot burgercommissielid benoemd te worden, rechtstreeks noch middellijk, onder welke naam of welk voorwendsel ook, enige gift of gunst heb gegeven of beloofd. Ik verklaar en beloof dat ik, om iets in dit ambt te doen of te laten, rechtstreeks noch middellijk, enig geschenk of enige belofte heb aangenomen of zal aannemen. Ik beloof dat ik getrouw zal zijn aan de Grondwet, dat ik de wetten zal nakomen en dat ik mijn plichten als burgercommissielid naar eer en geweten zal vervullen.'

De heer Meulenberg (D66): Dat verklaar en beloof ik.

De voorzitter: Dan mag ik nu ook u als eerste feliciteren met deze prachtige benoeming en wil ik u heel veel succes en plezier wensen. Ik schors de vergadering. Ik wil de heer Stocks vragen om ook naar voren te komen, om u allen in de gelegenheid te stellen beide heren te feliciteren.

[SCHORSING]

3 Spreekrecht externen

De voorzitter: Ik heropen de vergadering. Aan de orde is agendapunt 3, het spreekrecht externen. Er hebben zich twee sprekers gemeld voor de vergadering van vandaag. Voor agendapunt 8.3, het Statenvoorstel Provinciale Omgevingsvisie, hebben zich aangemeld de heer Sprangers namens de Stichting Natuurlijk Geuldal en de heer Ramaker namens de Coöperatie Duurzaam Maasgouw. Alle insprekverzoeken voldoen aan de criteria, zoals daaraan gesteld in het Reglement van Orde. Iedere spreker krijgt maximaal vijf minuten het woord. Ik zeg daarbij: u kunt de tijd mee zien lopen, dus u kunt het zelf in de gaten houden. Dat is wel zo plezierig, want dan hoeft u niet af te breken. Dan nodig ik als eerste uit de heer Sprangers om in te spreken via het spreekgestoelte. Ik vraag de bodes om de spreker te begeleiden. Welkom, mijnheer Sprangers. Aan u het woord.

De heer Sprangers: Dank u. Ik spreek namens Stichting Natuurlijk Geuldal, SNG. Zij streeft naar behoud en verbetering van natuur, landschap en leefomgeving in het Nationaal Landschap Zuid- Limburg. 1, over de landbouwzones. SNG wil graag dat er meer gewicht wordt toegekend aan de onderbouwde groenblauwe landbouwzones. Dit indien de onderliggende kaarten aangeven dat een gebied onderdeel uitmaakt van een ecologische verbindingszone, of een zoekgebied daarvoor, om te voorkomen dat politiek wensdenken ermee aan de haal gaat. 2, over water. SNG vindt dat alle grondwateronttrekkingen vergund moeten zijn. Dit is een voorwaarde om de juiste beleidsmaatregelen te kunnen nemen in tijden van droogte. Ten aanzien van verbeterd bodembeheer om waterinfiltratie te verhogen ontbreken hier meetbare doelen, hoe met welke maatregelen deze doelen bereikt gaan worden en wat de stappen zijn als de doelen niet behaald worden. SNG wil dat dit alsnog opgenomen wordt, anders blijft het een lege huls. 3, over natuur. In de POVI staat: 'We continueren de ruimtelijke bescherming van natuur in de Omgevingsverordening, ook buiten het Natuurnetwerk Limburg.' Echter, in dezelfde verordening is helemaal niets opgenomen over de controle en de handhaving van de Basiskwaliteit Natuur. Een groot gemis. SNG vraagt u om een aanvulling. 4, over toerisme. In het hoofdstuk over verblijfsrecreatie wordt volledig voorbijgegaan aan de steeds vaker optredende toeristische overbelasting. Toeristische ondernemers spreken dit uit en Visit Zuid-Limburg waarschuwt voor Venetiaanse toestanden die de leefbaarheid en verkeersleefbaarheid voor de bewoners en gasten ernstige schade toebrengen, en daarmee ook aan het toeristisch verdienmodel. Om van schade aan natuur en landschap nog maar niet te spreken. Onder de hoofdlijnen moet dan ook worden toegevoegd: 'Uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen in de vrijetijdseconomie is een goede en gezonde leefomgeving voor onze gasten en inwoners. Nieuwe plannen worden getoetst op de mate waarin zij bijdragen aan het behouden en versterken ervan.' Ofwel: inzet op kwaliteit en niet op kwantiteit. 5, over MAA. De POVI stelt dat MAA van bijzondere betekenis is voor de provincie. SNG beaamt dit. Er is immers geen ander bedrijf dat al zo lang illegaal opereert, zoveel verlies maakt, zoveel vervuult, zoveel herrie produceert en zoveel gezondheidsschade creëert als MAA. De POVI stelt dat een van de belangrijkste prioriteiten het verminderen van geluidshinder is, maar volgens de CRO is het aantal nachtvluchten het voorbije jaar bijna en het aantal vluchten met de grote herrieschopper B747 méér dan verdubbeld. De POVI stelt dat MAA bijdraagt aan de vrijetijdseconomie in Limburg, maar diverse rapporten tonen aan dat groei van MAA juist een directe bedreiging vormt voor de vrijetijdseconomie in Limburg. Het potentieel verlies daarvan wordt geschat op minstens € 50 miljoen, per jaar! Dat is driemaal de netto-omzet van MAA. De POVI stelt dat een speerpunt de ontwikkeling van e-Aviation is, maar e-Aviation komt volgens het businessplan niet in plaats van maar boven op de huidige praktijk. Van transitie van MAA is dus geen sprake. Kortom, er leven nogal wat fantasieën over MAA bij de Provincie. Misschien kan het lezen van het sprookje 'De kleren van de keizer' een licht doen opgaan. Ik sluit af met een vraag. Door het stikstofslot komt de broodnodige woningbouw in

het gedrang, de economie tot stilstand en blijven de PAS-melders in de kou staan. Desondanks blijft de Provincie jaarlijks vele miljoenen euro's belastinggeld steken in de zesde stikstofuitstoot van Limburg, MAA, zonder dat er sprake is van enige serieuze onderbouwing. Kunt u dit de Limburgers uitleggen? Dank u.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Sprangers. Keurig binnen de tijd. U heeft nog tien seconden over. Dat heeft u knap gedaan. Ik kijk even of er vanuit de zaal een vraag voor u is. Dat is niet het geval. Dan wil ik u bedanken voor uw bijdrage. Als tweede nodig ik de heer Ramaker uit om in te spreken via het spreekgestoelte en net zo goed als mijnheer Sprangers te letten op de vijf minuten die daarvoor staan. Welkom, mijnheer Ramaker. Aan u het woord.

De heer Ramaker: Dank u wel. Geachte Statenleden, mijn naam is Hans Ramaker en ik ben hier als voorzitter van de Coöperatie Duurzaam Maasgouw, maar ik weet zeker dat ik spreek namens alle energiecoöperaties in Midden-Limburg, waarmee wij overigens heel intensief samenwerken. De energiebehoefte in Nederland groeit en zal de komende jaren alleen maar toenemen. De energie die we nodig hebben komt nog voor een belangrijk deel uit het buitenland, voor ongeveer 80%, maar het aandeel van zelf opgewekte duurzame energie stijgt. Helaas stijgt ook de behoefte aan energie. Daarnaast speelt dat energie bij voorkeur wordt geleverd in de vorm van elektriciteit. De omschakeling van fossiele energiebronnen naar lokaal opgewekte duurzame energie heeft grote voordelen. Het vermindert de aanslag op natuur en klimaat, en het verlaagt de afhankelijkheid van het buitenland. Dat is vandaag de dag niet onbelangrijk. De vier energiecoöperaties in Midden-Limburg streven naar het lokaal opwekken van energie voor lokale afnemers. Daarmee vermijden we netcongestie en transportverliezen, en – denken we – verhogen we ook de energiezekerheid. De duurzame bronnen die wij willen gebruiken zijn zon en wind. Helemaal zonder fossiele energie kunnen we niet, omdat deze bronnen, zon en wind, wisselvallig zijn. Apart genomen zijn ze wisselvallig en iets minder wisselvallig zijn ze als we ze combineren, want ze zijn complementair. Voor zonne-energie denken we vooral aan zon op dak. Er zijn nog heel veel daken en muren zonder zonnepanelen, in Midden-Limburg, maar waarschijnlijk ook in andere delen van de provincie. Maar we zien vooral toekomst in windenergie. Eén grote windmolen levert net zoveel energie op als 30.000 zonnepanelen. Dat wil overigens niet zeggen dat we ons blindstaren op windenergie. Wij staan open voor alle vormen van duurzame energieopwekking en -gebruik. Maar op dit moment zijn wind en zon de belangrijkste duurzame bronnen. Er is veel weerstand tegen windenergie. 'Zet die dingen toch op zee', zeggen mensen. Maar de mensen die dat zeggen vergeten wel dat het aan land brengen van zeewindenergie heel wat techniek vraagt en heel lange aanvoerlijnen. Wij geloven dat windmolens op land nodig zijn, ter aanvulling, maar vooral omdat zij dicht bij de afnemer opereren. Dat betekent korte lijnen, minder energieverlies en toegesneden op de lokale behoefte. De weerstand tegen windmolens op land betreft vooral het aanzicht en het geluid. U weet ongetwijfeld dat er landelijke regels gelden voor het bouwen van windmolens. Daar houden we ons uiteraard aan. Maar er zijn mensen die deze normen willen aanscherpen door het verhogen van de afstandsnorm, van 2 maal de tiphoogte bij een grote molen, dat wil zeggen 500 meter, tot 4 maal de tiphoogte, dus 1 kilometer. Als dat zou gebeuren wordt windenergie in Limburg nagenoeg onmogelijk. Wat belangrijker is: die afstandsnorm helpt niet. Afstandsnormen zijn wel eenvoudig te begrijpen, maar garanderen geen bescherming. Overlast in de vorm van geluidshinder of slagschaduw wordt bepaald door meer dan afstand, bijvoorbeeld ook door het type turbine, het aantal turbines in een project, de cumulatie van andere geluidsbronnen en andere omgevingsfactoren. Met andere woorden, het milieueffect van geluid bijvoorbeeld zal bij dezelfde afstand van project tot project verschillen. Dus dan heb je niet zoveel aan die afstandsnorm. Dan is de volgende vraag ... Ik zie dat ik tegen het einde van mijn tijd aanloop, dus ik sla dat maar over. Ik zal even kijken wat ik nog per se wil zeggen. Limburg loopt op dit moment niet heel erg voorop in de energietransitie. Ik zou met klem willen vragen om meer steun te geven aan energiecoöperaties die aan deze energietransitie hun bijdrage willen leveren. Wij hebben u hard nodig en ik ben ervan overtuigd dat u ons ook nodig heeft. Vier seconden.

De voorzitter: Ja, voortreffelijk. Vier seconden. Voortreffelijk gedaan, mijnheer Ramaker. Ik kijk even of er vanuit de zaal nog een vraag voor u is. Dat is het geval, van de heer Huizing.

De heer Huizing (BBB): Dank u, voorzitter, en dank u, mijnheer Ramaker, voor uw inbreng. Er zijn een heel aantal dingen waar wij hierover van gedachten zouden kunnen gaan wisselen, maar ik denk dat dat de rest van de ochtend wel in gebruik gaat nemen, dus dat ga ik niet doen. Maar ik hoor u spreken over afstandsnormen van twee tot vier. Dat zegt u in uw betoog.

De heer Ramaker: Vier keer de tiphoogte, ja.

De heer Huizing (BBB): Tiphoogte, ja. Klopt. Mag ik u vragen; in de POVI die nu voorligt, is er sprake van een afstandsnorm van 350 meter. Dat is bij een windturbine met een tiphoogte van 280 meter ongeveer 1,2 of 1,3. Wat vindt u daarvan, dat dat gehanteerd wordt bij het bepalen van de zoekgebieden?

De voorzitter: De heer Ramaker.

De heer Ramaker: Ik vind daar niets van, eerlijk gezegd. Wij kunnen met wat er in de POVI staat heel goed leven. Maar het aanscherpen van normen – dat heb ik ook net gezegd – levert niet veel winst op. Dus waarom zouden we dat dan doen? Er zijn genoeg andere middelen om te bereiken dat de windmolens voldoen aan de milieueisen.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Huizing (BBB): Dank u.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Ramaker, voor uw bijdrage vandaag. Ik vraag de bode om u terug te begeleiden naar de publieke tribune. Dank u wel.

4 Vragenuur

5 Notulen

De voorzitter: Daarmee zijn wij aangekomen bij agendapunt 5, want voor het vragenuur is er geen aanmelding geweest. De notulen. Ik kan mij voorstellen dat u de notulen ongewijzigd wenst vast te stellen. Dat is het geval. Dan is conform besloten.

6 Voorraadagenda

De voorzitter: Er is een voorraadagenda. Ik neem aan dat we die ook ongewijzigd kunnen vaststellen. Dat is het geval.

7 HAMERSTUKKEN

De voorzitter: Er zijn geen hamerstukken.

8 BEHANDELSTUKKEN

8.1 P-26-001 Statenvoorstel van de commissie Economie en Samenleving naar aanleiding van het ZRK-rapport inzake Circulaire Economie Limburg, 26-03-2026 (PS DOC-00905040)

De voorzitter: Daarmee komen wij bij de behandelstukken. Dat zijn er vandaag, naast de moties vreemd, drie. Om te beginnen 8.1. Dat is het Statenvoorstel van de commissie Economie en Samenleving naar aanleiding van het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer inzake Circulaire Economie Limburg van 26 maart 2026. Dames en heren, we krijgen hier nu echt wel iets bijzonders. In je eerste vergadering bij het

eerste echte agendapunt dat we bespreken als eerste spreker je maidenspeech mogen doen. Ik denk dat het een unicum is. Ik heb het niet helemaal nagezocht, maar ik vermoed dat het een unicum is. Ik geef met ongelooflijk veel liefde en plezier het woord aan de heer Stocks namens de fractie van D66.

De heer Stocks (D66): Ja, dank u, voorzitter. Ik weet inderdaad ook niet of het een unicum is. Misschien toch een keer nazoeken. Voorzitter, het is voor mij een grote eer om hier vandaag direct na mijn installatie als Statenlid mijn maidenspeech te mogen houden. Ik kijk er enorm naar uit om de komende periode aan de slag te gaan voor Limburg. Ik zal dat altijd doen vanuit een perspectief dat dicht bij mezelf ligt, dat van de ondernemer. De afgelopen tien jaar heb ik gewerkt als ondernemer en eigenaar van een horecazaak. Inmiddels is die onderneming verkocht, maar de ervaringen die ik in die periode heb opgedaan neem ik iedere dag mee. Zoals een echte D66'er betaamt, deed ik dat ook nog eens over de grens in Duitsland. Dat brengt uitdagingen met zich mee: verschillen in regels, systemen en verwachtingen. Maar het leert je ook iets fundamenteels over ondernemerschap. Ondernemers zijn namelijk gewend om met uitdagingen om te gaan. Sterker nog, ondernemers zijn vaak op hun best wanneer iets ingewikkeld is. Ze denken creatief, zien kansen waar anderen vooral problemen zien en durven risico's te nemen om vooruitgang mogelijk te maken. Juist die mentaliteit hebben we hard nodig in een transitie naar een circulaire economie. Want als we eerlijk zijn, voorzitter: circulariteit vraagt niet alleen om beleid en monitoring, maar vooral om innovatie, lef en uitvoering. Er zijn ondernemers die nieuwe verdienmodellen ontwikkelen, reststromen opnieuw benutten en laten zien wat duurzaamheid en economische groei hand in hand kunnen gaan. Daarom mogen we als Provincie ook ambitieuzer zijn, want Limburg heeft alles in huis om hierin voorop te lopen: een sterke maakindustrie, innovatieve ondernemers en een unieke internationale positie. Maar dan moeten we wel durven versnellen. Precies daarom is het goed dat we vandaag dit debat voeren. D66 kan zich goed vinden in de analyse van de Zuidelijke Rekenkamer. De ambitie richting een circulaire economie is helder, maar wat vandaag vooral duidelijk is, is dat Limburg nog achterloopt en dat een inhaalslag nodig is. Dat beeld werd niet alleen in de commissie bevestigd door het College zelf, maar zien we ook breder terug. Limburgse bedrijven die vooroplopen op duurzaamheid hebben het moeilijk om te concurreren, terwijl we tegelijkertijd zeggen dat circulariteit de toekomst is. Dat wringt. Voor D66 is dat dan ook het kantelpunt. Het feit dat Limburg achterloopt laat zien dat dit dossier inmiddels verdergaat dan alleen ambitie of monitoring, zoals aangegeven in de mededeling portefeuillehouder. Graag hierop een reflectie. Natuurlijk moeten doelen en voortgang scherper in beeld komen, maar uiteindelijk draait het om concrete keuzes, prioriteiten en uitvoering, want beter uitleggen hoe het gaat, gaat de doelen op zichzelf niet dichterbij brengen. Voorzitter, in de commissie hebben we nadrukkelijk gevraagd hoe we van analyse naar actie komen. We zijn blij dat de Gedeputeerde daar een belangrijke stap in de goede richting aan D66 heeft toegezegd, om te komen tot een Impulsaanpak Circulaire Economie. Voor D66 is dat een cruciale stap, maar die impulsaanpak moet dan wel meer zijn dan een herhaling van wat er al ligt of een aanscherping van monitoring en verantwoording alleen. Wat ons betreft moet die impulsaanpak drie dingen doen. Ten eerste, zorgen voor concrete sturing in keuzes. In welke sectoren liggen de meeste onbenutte kansen en hoe gaan we daar werkelijk versnelling realiseren? Ten tweede, zorgen voor uitvoeringskracht. Hoe zorgen we ervoor dat we nu wel voldoende instrumenten hebben om echt tempo te maken? En ten derde, zorgen voor samenhang met economisch beleid. Circulariteit is geen los thema, maar raakt direct aan onze economie, innovatie en strategische positie. Dan moet het ook volwaardig onderdeel zijn van ons economisch beleid en de keuzes die we daarin maken. Voorzitter, daarbij willen wij ook nadrukkelijk het perspectief van de ondernemers benoemen. Als bedrijven die investeren in circulariteit het moeilijk hebben om overeind te blijven, dan is het niet alleen een marktprobleem, maar ook een signaal dat ons beleid nog onvoldoende ondersteunend is. Tot slot, we steunen het overnemen van de aanbevelingen, maar voor D66 is dit nadrukkelijk geen eindpunt, maar het begin van een volgende fase, een fase waarin de Provincie ook echte keuzes durft te maken om de achterstand in te lopen. Wij willen als Provinciale Staten daar goed bij betrokken worden, zodat we niet alleen kunnen volgen, maar ook kunnen sturen. Voorzitter, voor D66 is dit het moment om van ambitie naar actie te gaan. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Ik weet niet hoe anderen het zien, maar het lijkt net alsof u al jaren hier aanwezig bent. Het ging erg vlot. Mijn complimenten en dank daarvoor. En gefeliciteerd. Dan geef ik nu het woord aan de heer Blijlevens namens de fractie van JA21. Ik constateer dat de heer Blijlevens niet aanwezig is in de zaal? Dan gaan we naar mevrouw Smeets namens de fractie van de SP.

Mevrouw Smeets (SP): Voorzitter, allereerst wil de SP de Zuidelijke Rekenkamer bedanken voor wederom een zeer waardevol rapport. De heer Stocks willen we natuurlijk feliciteren met zijn persoonlijke maidenspeech. Dit rapport van de Zuidelijke Rekenkamer over circulaire economie houdt ons een belangrijke spiegel voor, want achter termen als circulariteit en grondstoffenbeleid schuilt een veel grotere vraag. Wat voor een provincie willen wij zijn? Limburg heeft namelijk alles in huis om voorop te lopen in de circulaire economie. Wij hebben innovatieve ondernemers, sterke kennisinstellingen en een krachtige maakindustrie, maar ambitie alleen is niet genoeg. Ambitie vraagt om richting, samenhang en bestuurlijke daadkracht. Juist daarom is het rapport van de Rekenkamer waardevol. Het laat zien dat de ambities van de Provincie groot zijn, maar dat de uitvoering sterker en concreter moet worden georganiseerd. Doelen zijn nog onvoldoende meetbaar, monitoring kan beter en de samenhang tussen beleidsterreinen ontbreekt soms nog. Voor onze fractie is dat geen reden om op de rem te trappen, maar juist een oproep om scherper te sturen en beter inzicht te creëren. Want circulaire economie gaat niet alleen over afval of hergebruik. Het gaat over de economische weerbaarheid, innovatie, nieuwe banen en minder afhankelijkheid van schaarse grondstoffen. Voorzitter, daarom vinden wij de toezeggingen die de Gedeputeerde heeft gedaan in de commissie ook heel belangrijk. Deze toezeggingen moeten ervoor zorgen dat Provinciale Staten beter zicht krijgen op de voortgang van het circulaire beleid, de effecten van investeringen en de resultaten die daadwerkelijk worden bereikt. Voor onze fractie moeten deze toezeggingen leiden tot een duidelijke en transparante monitoringsstructuur, heldere indicatoren voor maatschappelijke en economische effecten en periodieke terugkoppelingen aan Provinciale Staten over de voortgang, knelpunten en kansen. Voorzitter, de circulaire economie biedt Limburg enorme kansen, kansen voor innovatie, innovatieve bedrijventerreinen, duurzame bouw, regionale samenwerking en een toekomstbestendige economie. Maar die kansen vragen wel om consistent beleid en de bereidheid om verder te kijken dan de korte termijn. De Rekenkamer geeft ons daarin een duidelijke boodschap mee, want zonder heldere doelen, samenhang en inzicht in de resultaten blijft circulariteit nou eenmaal vrijblijvend. Onze fractie wil daarom niet alleen praten over ambities, maar vooral sturen op uitvoering en resultaten. Wij zullen de opvolgingen van de aanbevelingen en de uitvoering van de toezeggingen dan ook kritisch blijven volgen. Dank u wel. Wij zijn een groot voorstel van de aanbevelingen en van het overnemen ook van de aanbevelingen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Smeets. Dan geeft ik het woord aan de heer Sol namens de fractie van GroenLinks.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u wel. Het schijnt tegenwoordig de norm te zijn om ingewikkelde onderwerpen in één minuut te behandelen. Dat gaat mij niet lukken, maar ik ga wel proberen om in drie minuten iets over circulariteit te vertellen. Want ingewikkeld is het. We hanteren vaak de beeldspraak over simultaan schaken, maar ik denk eigenlijk dat circulaire economie een combinatie is van simultaan schaken, simultaan GO spelen, simultaan geocachen in de buitenwereld en tegelijkertijd ook nog in een online game actief zijn. Want het gaat over economie, het gaat over innovatie en het gaat ook over regelgeving. Gaat dat snel genoeg wat GroenLinks betreft? Nee. Maar dat zal u ook niet verbazen, denk ik. De ZRK geeft aan dat het ook lastig is om grip te krijgen op de voortgang van die transitie naar circulariteit. Is het altijd duurzaam? Nee, ook niet. De discussie over de bodemassen en Beaumix geven bijvoorbeeld ook aan dat circulariteit en duurzaamheid niet altijd hetzelfde zijn. Er zijn partijen in de markt die zeggen: afval bestaat niet. Dat kun je vinden, maar er bestaan in ieder geval wel ongewenste materiaalstromen. Zo zal ik het dan maar even noemen. Dat gezegd hebbende zijn we wel blij met de steun van GS, de steun op de aanbevelingen van de ZRK, de toezeggingen die zijn gedaan in de commissie en ook de mededeling portefeuillehouder van afgelopen dinsdag. Zoals ook al door eerdere sprekers is aangegeven: ik denk dat we daar alleen maar blij mee kunnen zijn en dat dat in ieder geval aangeeft dat we ten minste op de goede weg zijn. We hebben

daarom ook geen moties of amendementen op dit Statenvoorstel, wat natuurlijk niet wegneemt dat we wel degelijk ambitie hebben. Ik refereer ook aan mijn bijdrage over het economisch beleidskader. Maar ik zie dat er een vraag is.

De voorzitter: De heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA21): Ik werd even getriggerd door het woordje 'Beaumix' dat u noemde. We zijn samen op bezoek geweest in Born. Ik vond u toen redelijk optimistisch. Volgens mij proefde ik ook wel wat positieve dingen daaromtrent. Is dat nog steeds zo of heb ik me daarin vergist?

De voorzitter: De heer Sol.

De heer Sol (GroenLinks): Dank u. Dank voor de vraag. Ik denk dat u zich wel een beetje vergist heeft, maar misschien komt dat omdat ik heel vaak noodzakelijk optimistisch ben, want anders ga je alleen maar zitten huilen en dat helpt ook niet.

De voorzitter: De heer Blijlevens.

De heer Blijlevens (JA21): Sorry, voorzitter. Ik realiseer me nou dat we eigenlijk niet over dat soort dingen moeten praten nu. Het gaat over het rapport. Of mag dat toch?

De voorzitter: Ja, dit is volgens mij wel een onderwerp dat ook in het rapport genoemd staat. Anders had ik wel ingegrepen. De heer Sol, gaat u verder.

De heer Sol (GroenLinks): Ja, dank u. Dus die ambitie is er wel. Maar het eind van het liedje is wat ons betreft ... Ik haak eigenlijk ook aan bij wat de heer Stocks en mevrouw Smeets ook al gezegd hebben. Ik denk dat het vooral heel belangrijk is dat we datgene wat we als ambitie hebben geformuleerd ook daadwerkelijk voor elkaar gaan krijgen. De heer Stocks noemde het: van ambitie naar actie. Ik had hier op mijn spiekbriefje staan: niet praten, maar doen. Uiteindelijk komt dat allemaal op hetzelfde neer. Dus laten we daar ook vooral heel veel energie in gaan steken. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Sol. Dan geef ik nu het woord aan de heer Hanegraaff namens de fractie van het CDA.

De heer Hanegraaff (CDA): Voorzitter, ik zal het kort houden. Voor ons was dat in eerste instantie een hamerstuk. Maar goed, toen de kans er kwam, wou ik toch eventjes kort reflecteren. Met name wil ik ook de ZRK bedanken. Dit was een uitstekend rapport. Het was wel een raar rapport. Ik heb het ook al in de commissie gezegd. Het is een rapport dat ik echt goed in elkaar vond steken, maar uiteindelijk heb ik er weinig van geleerd. Dat komt met name doordat we toch te weinig monitoren op dit onderwerp. Daar wou ik toch wel een commentaar van maken. Laat ik bij het begin beginnen. Dit rapport bevestigt voor ons vooral één punt. Dat is dat we beter moeten monitoren wat onze publieke investeringen uiteindelijk concreet opleveren. Het CDA steunt de ambitie rond circulariteit. Dat is duidelijk. Niet alleen vanuit verduurzaming – maar ook zeker wel vanuit verduurzaming – maar ook als economisch toekomstperspectief. Het is een ingewikkelde puzzel die we moeten leggen om te verduurzamen, maar daar past circulariteit als geen ander in. Maar we vinden wel dat als we honderden miljoenen investeren – dat hebben we inmiddels wel zo ongeveer gedaan op dit onderwerp – we uiteindelijk wel beter moeten weten wat het ook oplevert. Laten we dus vooral van dit rapport leren: juist bij grote strategische investeringen moeten vooraf scherpere doelstellingen worden geformuleerd en moet beter worden bijgehouden wat beleid uiteindelijk oplevert. Dat helpt niet alleen ons bij de democratische controle, maar het helpt uiteraard ook voor de inhoud, om het beter en effectief te maken. Dus zou de Gedeputeerde nog kort kunnen reflecteren op hoe wij in de toekomst ook op dit onderwerp nog beter geïnformeerd gaan worden, maar ook op wat we hier uiteindelijk van geleerd

hebben? Ik snap het. De heer Sol zei het terecht: dit is een complex onderwerp. Dus ik begrijp ergens nog wel dat het moeilijk was om hier goede data over te vinden. Maar er zijn meer dingen die moeilijk zijn. Dus wat hebben we hier nou van geleerd om ervoor te zorgen dat we in de toekomst, ook al is het ingewikkeld, toch beter data kunnen vinden over wat er met onze investeringen gebeurt? Daar laat ik het bij.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Hanegraaff. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Hastenrath namens de fractie van de PVV.

Mevrouw Jiménez-Hastenrath (PVV): Dank je wel, voorzitter. De ambitie om Limburg in 2050 volledig circulair te laten zijn, is zonder meer lovenswaardig. Het laat zien dat er bestuurlijke wil is om vooruit te kijken en daadwerkelijk te veranderen. Het geeft ook de erkenning dat deze transitie risico's met zich meebrengt en dat publiek geld soms nodig is om innovatie op gang te brengen, maar dit moet wel behoedzaam gebeuren. Het jaar 2050 klinkt natuurlijk wel indrukwekkend, maar zonder concrete tussenstappen en meetbare mijlpalen ontbreekt het aan stuurinformatie. Zonder die informatie wordt het voor ons als PS bijzonder lastig om onze controlerende rol uit te voeren. Hoe beoordeel je voortgang als er geen duidelijke meetlat is? De Rekenkamer heeft dat niet voor niets scherp aangestipt. Experimenteren is prima. Sterker nog, het is noodzakelijk in een transitie als deze. Maar experimenten zonder vooraf vastgestelde doelen, zonder meetbare criteria en zonder transparante evaluaties zijn geen investeringen. Voorzitter, dat zijn gokjes met publiek geld. Laten we eerlijk zijn, de uitspraak 'we nemen af en toe risico's' mag nooit en te nimmer een dekmantel worden voor een gebrek aan toetsing. Publieke middelen moeten katalyserend werken, richtinggevend zijn en opschaling mogelijk maken. Burgers mogen niet opdraaien voor mislukkingen, maar dat vraagt wel om volledige transparantie. Daar zit precies de kern van onze zorg. Zonder heldere definities, duidelijke indicatoren en betrouwbare data blijft deze ambitie vooral grootspraak. We weten nog onvoldoende wat we precies meten, wanneer we succesvol zijn en welke instrumenten daadwerkelijk effect hebben. Als je dat niet weet, kun je ook niet bijsturen. Voorzitter, ook over de inzet vanuit Brussel wil ik helder zijn. Het is goed dat daar structureel aandacht voor is, maar laten we onszelf niks wijsmaken. Lobbypower alleen verandert geen regels. Steeds vaker worden randvoorwaarden en belemmeringen immers op Europees niveau bepaald. Voorzitter, ik rond af. Wij erkennen de ambitie en de inzet, maar zolang de instrumenten voor sturing, meting en verantwoording ontbreken, blijft onze houding kritisch. Niet uit onwil, maar uit verantwoordelijkheid richting de Limburger. Bij deze blijft onze steun gepaard gaan met scepsis. Zoals wij in de commissievergadering al hebben aangegeven, kunnen wij ons goed vinden in de aanbevelingen van de ZRK. Ze pushen op een betere informatievoorziening richting PS. Dat kan ik echt wel waarderen. We hopen dat het College de aanbevelingen ook ter harte neemt en we kijken uit naar de informatie over de planning en de voortgang hiervan. Dank je wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Hastenrath. Dan geef ik het woord aan mevrouw Boven namens de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. We hebben in de commissie uitgebreid gesproken over dit onderwerp. Een van de punten die wij opvallend vonden in dat gesprek is dat het toch heel erg ging over abstracte doelstellingen die we nog moesten bereiken. Wij hadden het idee dat er nog niet voldoende concreet gebeurde. Uiteindelijk moet je daarnaartoe. Daarom hadden wij een motie opgesteld. Daar hebben wij wat technische vragen over gesteld. Daaruit concludeerden wij nog steeds dat onze motie toegevoegde waarde zou hebben, maar gisteren bleek dat het toch al gebeurde. Daar wil ik het over hebben. Dat was een positieve verrassing. Wat ik daarover zou willen zeggen is dat het toch wel heel erg lastig is vanuit de positie waarin wij zitten om goed overzicht te krijgen over wat er gebeurt en dat we misschien eens met elkaar moeten bespreken hoe we dat zeker voor dit onderwerp kunnen verbeteren. Dat is alles wat ik wilde zeggen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Boven. Dan geef ik het woord aan de heer Franssen namens LOKAAL-LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. LOKAAL-LIMBURG spreekt zijn dank uit voor het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer. Sowieso is LOKAAL-LIMBURG altijd een voorstander geweest van circulariteit. Limburg loopt nog achter, maar als je achterloopt, biedt dit natuurlijk ook kansen. Het draait om betere keuzes. Laten we dit goed monitoren. Maak daarom volwaardige, duidelijke, meetbare criteria, ingebed in de economie, door middel van onder andere innovatie, maar dat betekent ook werkgelegenheid. Laten we gezamenlijk de mouwen opstropen en actie ondernemen, zodat er meer resultaten behaald worden. Vandaar dat LOKAAL-LIMBURG dit Statenvoorstel kan ondersteunen en zal ondersteunen, net als de aanbevelingen van de ZRK.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen. Dan geef ik het woord aan mevrouw Fischer namens de fractie van 50PLUS.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Met belangstelling heeft 50PLUS het ZRK-rapport gelezen. Toch moet het ons van het hart dat dit rapport voor ons weinig nieuws onder de zon heeft gebracht. De kritiek die in het rapport wordt verwoord, is niet nieuw, maar is al vele malen ingebracht. Te vage formuleringen en niet-meetbare indicatoren, zeker op dit gebied, maar ook op veel andere gebieden. Alle Rekenkamerrapporten beginnen in dit kader op elkaar te lijken, met ook weer dezelfde reactie van het College. Het is dan ook het uitgangspunt van 50PLUS dat je voordat je besluiten neemt ook goed moet weten hoe je de effecten van die maatregelen wil meten. Nu lijkt het te zeer dat een keuze gemaakt wordt uit idealisme, zonder dat gekeken wordt of het inderdaad realistisch is. Laat het duidelijk zijn dat 50PLUS wel degelijk het belang van circulariteit inzielt, maar we leven wel in een economische realiteit, zoals ook uitgebreid beschreven is in het rapport. We moeten wel concurrerend blijven. Ten aanzien van de Rekenkamer wil 50PLUS toch weer de kritiek geven dat het bestuurlijk rapport wel een waardeoordeel geeft dat iets beter kan, maar niet aangeeft op welke wijze dit zou moeten geschieden. Bijvoorbeeld op pagina 3 staat: 'Kan explicieter maken. Kan haar rol verder versterken. Is maar beperkt duidelijk.' Dit lijkt op een leraar die aangeeft aan zijn leerling dat hij de volgende keer minder fouten moet maken, maar niet aangeeft op welke manier hij dat kan bereiken. Dan nog een opmerkelijke notitie in dit kader. Op pagina 25 staat vermeld dat wij vinden dat de inspanningen van het meten en het monitoren in verhouding moeten staan tot de opbrengst ervan en niet disproportioneel mogen zijn voor de indiener. Wat wil de Rekenkamer hiermee zeggen? Betekent dit dat de indiener ook inzichtelijk moet kunnen maken op welke manier de effecten van een plan gemeten kunnen worden en dat de Provincie dit ook in de besluitvorming moet meenemen? Met andere woorden, is de onduidelijkheid omtrent meetbaarheid van effecten een reden van afwijzing van een maatregel? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Dan geef ik tot slot in de eerste termijn alsnog het woord aan mijnheer Blijlevens namens de fractie van JA21. We zullen maar zeggen, we zijn in een goede bui vandaag.

De heer Blijlevens (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik zal u de details besparen, maar ik was circulair bezig. Voorzitter, Circulaire Economie Limburg is een onderwerp waar ik mij in de vorige periode intensief voor heb mogen inzetten. In 2020 heeft dat geleid tot het eerste Limburgse beleidsstuk op dit gebied, en tot, met een knipoog en dank aan de PvdA, een verbeterde versie dankzij hun waardevolle inbreng. Zoals ook in de commissie is benoemd vindt JA21 dat de circulaire economie een belangrijk middel moet zijn, maar geen doel op zich. Dat sluit aan bij de aanbeveling A5 uit het rapport van de ZRK. Doelstellingen van 30% hier en 50% daar. In Nederland leggen we onszelf op veel terreinen te ambitieuze percentages op, wat ons betreft, die niet altijd haalbaar zijn. Daarmee zeggen wij als JA21 niet dat we tegen deze ontwikkeling zijn. Integendeel. Maar wij kiezen voor een meer realistische benadering. Met dank aan de ZRK stellen wij ook vast dat we zonder deze opgelegde druk mogelijk dit rapport niet nodig hadden gehad. Nieuwe ontwikkelingen gaan met vallen en opstaan. Dat beseffen wij goed. Tegelijkertijd mag dat geen excuus zijn om je achter te verschuilen. We spreken hier over de circulaire economie in Limburg. Dat betekent niet dat we de mondiale uitdagingen moeten negeren, maar wel dat we wellicht scherper kunnen kiezen waar we

lokaal het verschil kunnen maken. Door ons te richten op concrete projecten die minder afhankelijk zijn van brede abstracte doelstellingen blijven we praktisch bezig en verminderen we wellicht de druk van al die percentages. Het rapport geeft samen met het beleidsstuk hopelijk meer duidelijkheid over de richting. Daarmee kan het College wat ons betreft het gaspedaal verder intrappen. Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Blijlevens. Daarmee zijn we aan het einde van de eerste termijn van uw Staten en geef ik het woord aan de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Namens het College van GS wil ik ook mijnheer Stocks van harte feliciteren met zijn maidenspeech. Ik heb met uw collega in de commissie ... Niet alleen met uw collega, maar met de hele commissie, voorzitter, kijken wij terug op een bijzonder rijk debat als het gaat over dit onderwerp. Statenbreed zien wij dat men dit onderwerp net als GS enorm belangrijk vindt. We hebben met elkaar ook uitgewisseld hoe belangrijk het is dat de ZRK hier de vinger op de zere plek legt daar waar het gaat om de stand van zaken tot nu toe. Ik denk dat als je kijkt in de tijd, met een tweede bestuursperiode, met dank aan JA21, waarbij we dit onderwerp ook specifiek onderdeel laten uitmaken van onze beleidskaders, dit ook een goed moment is om met elkaar dat gesprek te voeren. In die tijd, relatief kort als je het bekijkt vanuit het perspectief van alles wat er om ons heen gebeurt zes jaar lang, zijn we druk bezig om die circulaire economie echt als actief beleidskader te ontwikkelen en bij bedrijven en onze economie in te brengen. Daarom vind ik het ook een goed moment om met elkaar te constateren dat we nog niet op alle punten tegemoetkomen aan de wensen van de Staten, maar ook niet aan onze eigen wensen. Daar hebben we uitvoerig bij stilgestaan in de commissie. We zien ook, als je heel monotoon kijkt vanuit Limburg zelf, dat de Limburgse economie ... Dat weten we natuurlijk allang. We leven in een provincie met heel veel grenzen. Grensoverschrijdend werken is onderdeel van ons DNA, zou ik bijna willen zeggen. Maar we zien wel dat we wel afhankelijk zijn, ook voor het bereiken van de doelen die we met elkaar hebben vastgesteld. Dat noopt dus tot verfijning. Daar heeft uw partij ook toe opgeroepen in de commissie. Daar hebben we ook een toezegging op gedaan. Dat gaan we met elkaar verder uitwerken. Voorzitter, we hebben ook de concrete toezegging gedaan dat we daar ook mee terugkomen. Ik denk dat al de onderdelen die u benoemt in uw maidenspeech daar onderdeel van uit gaan maken. Dus daar komen we later op terug. Dank voor uw inbreng, mijnheer Stocks, en veel succes met uw werkzaamheden als Statenlid hier in de Provincie Limburg. We hebben natuurlijk ook gezien, voorzitter, en besproken in de commissie – ik heb er overigens weinig behoefte aan, ik denk uw Staten ook niet, om die hele commissievergadering hier te gaan herhalen – dat we ook als Provincie Limburg met dank aan deze Staten continu werken aan ons instrumentarium om die economie verder te stimuleren. Dat hebben we recentelijk ook gezien met het Brightlands Future Fund, maar ook met de Sprintregeling, waar circulariteit ook weer onderdeel van uitmaakt. Ik heb ook in die commissie gezegd: die circulariteit komt bij ieder werkbezoek dat we afleggen aan de orde, naast duurzaamheid. Dus ook die circulariteit is enorm belangrijk. We zien ook dat bedrijven daar steeds meer mee bezig zijn. Maar levert je dat perfecte plaatjes op, zoals u en ik dat waarschijnlijk zouden willen, samen met mevrouw Smeets? Nog niet. Maar daar moeten we met elkaar het gesprek over blijven voeren. Het is ook goed dat we elkaar daar scherp op houden. Dat geldt ook voor de heer Hanegraaff, die ook zei: goh, als we nou toch kijken naar die meetbaarheid, die meetfunctie of die controlerende functie vanuit de Staten, wat gaan we er dan aan doen om dat te verscherpen? Ook daar hebben we in de commissie bij stilgestaan. We hebben ons natuurlijk gebogen over het instrumentarium dat wordt aangereikt ook door allerlei landelijke partijen. We doen ook heel veel samen met andere Provincies rondom dit thema. Daarbij zien we dat dat niet helemaal perfect loopt. Dat hebben we ook teruggegeven aan het IPO. We gaan samen met hen praten over de manier waarop we dat samen, met elkaar, verder kunnen ontwikkelen. Dat klinkt heel erg bureaucratisch wel, maar we hebben natuurlijk de oproep ook van D66 om daar wat scherper op te sturen, of in ieder geval in deze periode nog met u wat sterker dat stuur in handen te nemen. We willen in ieder geval in IPO-verband doorwerken aan een betere meetbaarheid, met name op de toekomst gericht. Maar als het gaat om de Provincie Limburg en de ambities die we hier hebben, willen we dat wel gaan verankeren via de aanpak zoals die is toegezegd in de Statenvergadering. We hebben uiteraard ook met het CBS gesproken en ook daar het Rekenkamerrapport teruggelegd. De Rekenkamer heeft in het bestuurlijke

gesprek dat ik met de Rekenkamer daarover heb gevoerd een heel scherpe analyse op tafel gelegd, die we ook terug hebben gelegd bij het CBS. Feitelijk heeft de Rekenkamer uitstekend werk verricht. Ze hebben die CBS-cijfers eigenlijk verder ontleed – ik zou niet willen zeggen ‘ontmanteld’, maar het leek er wel een beetje op – door toch te komen met scherpere analyses, die het CBS overigens in dank heeft ontvangen. Het CBS werkt daar verder aan. Dus uw oproep om dat verder met elkaar te verscherpen is gehoord. Daar zijn we druk mee bezig. Ook dat is in de commissie besproken. Mevrouw Boven was positief verrast naar aanleiding van de uitwisseling die wij gisteren met elkaar hebben gehad. Ik vind het ook fijn, mevrouw Boven, dat we dit soort gesprekken met elkaar kunnen voeren. Dus niet alleen in commissieverband, maar ook dat we buiten deze zaal met elkaar kunnen spreken over dit belangrijke onderwerp en over hoe we elkaar daar in de toekomst hopelijk blijvend positief over kunnen verrassen. Maar in uw bijdrage legt u extra nadruk op het feit dat we in ieder geval in die rapportage nog veel met elkaar te doen hebben, zodat u niet meer verrast bent, maar u het gewoon kunt lezen vanuit de rol en de positie die u heeft. Daarmee heeft u dit College en deze Gedeputeerde aan uw zijde. Laat dat helder zijn. Dan 50PLUS. Mevrouw Fischer, fijn dat u er bent. Ik ken de inhoud van uw betoog heel goed, want dat is ook in de commissie met elkaar gewisseld. Ik moet wel zeggen, voorzitter, dat ik het wat ongemakkelijk vind om hier vragen te beantwoorden namens de Rekenkamer als het gaat over: wat bedoelt de Rekenkamer nou precies met dat rapport? Daar zal ik me niet toe verhouden. Maar u weet, in ieder geval ook het burgercommissielid met wie ik gesproken heb in de commissie, precies hoe wij hierin zitten. Mocht dat tot verdere vragen leiden, dan kunnen we daar ook buiten deze vergaderzaal nog met elkaar over wisselen. Tot slot, voorzitter: we zijn enorm blij als College met het gesprek dat we hebben gehad in commissieverband. Volgens mij streven deze Provincie en het parlement, met al haar ideologische achtergronden, niet over de ambities die we hebben rondom circulaire economie ... Weet dat het College aan de zijde van uw Staten staat. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde. Dan kijk ik of er behoefte is bij uw Staten aan een tweede termijn. De heer Stocks, is er behoefte aan een tweede termijn? Dat is niet het geval. De heer Blijlevens? Dat is niet het geval. Mevrouw Smeets? Nee. De heer Sol? Nee. De heer Hanegraaff, heeft u behoefte aan een tweede termijn? Niet. Mevrouw Hastenrath? Nee. Mevrouw Boven? Niet. Mijnheer Franssen, heeft u behoefte aan een tweede termijn? Niet. Tot slot, mevrouw Fischer, heeft u behoefte aan een tweede termijn? Dat is niet het geval. Daarmee sluiten we de beraadslaging over dit agendapunt. Dan gaan we over tot stemming. Ik wil uw fracties verzoeken om even te kijken of iedereen aanwezig is die zou moeten stemmen. Zo niet, dan verzoek ik u om even wat actie te ondernemen, zodat we daar niet te lang op hoeven te wachten. Ik mis nog een aantal mensen bij de fractie van de PVV. Ik neem aan dat die niet al te ver weg zijn. Ze worden gehaald. De heer Loomans mis ik nog. Dan wacht ik nog een enkel ogenblik en anders stemmen we gewoon met degenen die netjes aanwezig zijn. We gaan over tot de stemming. Als mijnheer Loomans op tijd binnen is om het knopje in te drukken zijn we met 44, anders met 43. Aan de orde is het Statenvoorstel van de commissie Economie en Samenleving naar aanleiding van het rapport van de Zuidelijke Rekenkamer inzake Circulaire Economie Limburg d.d. 26 maart 2026. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het voorstel is unaniem aangenomen.

8.2 G-26-007 Statenvoorstel inzake Einstein Telescope Low Frequency Centre, brief GS van 17-03-2026 (GS DOC-00898268)

De voorzitter: Aan de orde is agendapunt G-26-007, het Statenvoorstel inzake Einstein Telescope Low Frequency Centre en de brief van GS van 17 maart 2026. Wellicht kunt u in een van de schorsingen, pauzes of lunches aangeven wat u zou hebben gestemd. Ik kijk even. Ik geef als eerste het woord aan de heer Bloi namens de fractie van de VVD.

De heer Bloi (VVD): Voorzitter, hoe vaak krijg je als Provinciale Staten de kans om mee te bouwen aan een project dat economisch zo ver vooruitkijkt, om tegelijkertijd wetenschappelijk zo ver terug in de tijd te kijken? Dat is precies wat de Einstein Telescope ons biedt. Diep onder het Zuid-Limburgse landschap, onder onze heuvels, beekdalen en vakwerkdorpen bouwen we straks aan een instrument waarmee we miljarden jaren

terug in de tijd kunnen kijken: een telescoop die niet naar boven kijkt, maar naar het diepste, binnenste van ons universum. Maar dit project gaat over meer dan wetenschap alleen. Het gaat over de toekomst van Limburg, onze economie, onze kennisinstellingen, onze ondernemers en vooral onze inwoners. Limburg wacht daarbij niet af. Onze regio loopt nu al vooruit met de ETpathfinder in Maastricht en de ET-CRISTAL in Luik testen we vandaag al technologie van morgen. Met het Einstein Telescope Low Frequency Centre zetten we opnieuw een belangrijke stap vooruit. Innovaties die daarbij ontstaan, reiken veel verder dan alleen de Einstein Telescope. Technologieën vinden nu al hun weg naar de verschillende sectoren. Zo wordt een materiaal dat in Luik werd ontwikkeld voor de telescoop inmiddels toegepast in de Tandheelkunde. Dus als u na uw volgende tandartsbezoek sterren ziet, weet u waarom. Voorzitter, de Einstein Telescope is een kans van wereldformaat voor Limburg en de Euregio Maas-Rijn. Dit project biedt enorme kansen voor onze ondernemers, innovatie en werkgelegenheid. Maar laten we vooral ook de Limburger centraal blijven zetten, want dit project vraagt niet alleen om topwetenschappers, maar juist ook om vakmensen, om technici, lassers, installateurs, bouwers en operators, mensen die hier wonen, werken en een toekomst willen opbouwen. Zonder hun kennis en vakmanschap blijft iedere telescoop theorie. Juist daarom moeten we richting het Rijk blijven benadrukken dat de opbrengst van dit project ook daadwerkelijk in onze regio terecht komt. Niet alleen in kennis, maar ook in werkgelegenheid, opleidingen en kansen voor Limburgse ondernemers en gezinnen. Daarbij hoort ook het wegnemen van obstakels die er nog te veel zijn in een grensregio als de onze. Voorzitter, tot slot. Dit is geen project dat Limburg overkomt. Dit is een project waarin Limburg vooroploopt. Innovatievermogen ontstaat hier langs de Maas vandaag. Die kans mogen we niet laten gaan. Het Rijk heeft zijn financiële bijdrage al bevestigd voor het ETLFC. Wat de VVD betreft laten wij vandaag zien dat Limburg die ambitie deelt. Daarom stemmen wij volmondig in met dit voorstel, to boldly go where no man has gone before.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Bloi. Dan geef ik nu het woord aan de heer Zeedzen namens de fractie van de BBB.

De heer Zeedzen (BBB): Voorzitter, laat ik beginnen met te zeggen dat de BBB de ambitie rond de Einstein Telescope en het Low Frequency Centre ondersteunt. We zien de kansen die hier liggen, voor innovatie, voor kennisontwikkeling, voor werkgelegenheid en voor de positie van Limburg als regio die ertoe doet. Zeker in Zuid-Limburg, waar onze bestaande economische motoren onder druk staan, is het belangrijk dat we vooruitkijken. We zien dat de industrie onder druk staat door hoge energiekosten, regelgeving en onzekerheid. Als daar beweging in komt, raakt dat niet alleen grote bedrijven, maar ook het hele ecosysteem eromheen, van toeleveranciers tot vakmensen en de lokale economie. Juist daarom moeten we investeren in nieuwe kennisintensieve bedrijvigheid. Het ETLFC kan daarin een belangrijke bouwsteen zijn, mits we het goed doen. Voorzitter, vandaag ligt er een voorstel voor om € 4 miljoen te investeren in de ontwerpfasen van het ETLFC, een stap die volgens GS nodig is om het momentum te houden, om partners aan te trekken en om onze positie in het bid te versterken. Het wordt gepresenteerd als een no regret-investering, omdat het centrum in Maastricht van waarde blijft, ongeacht waar uiteindelijk de Einstein Telescope zal landen. Tegelijkertijd zien we dat het Rijk inmiddels € 25 miljoen extra beschikbaar stelt voor de Einstein Telescope en de verdere ontwikkeling van de ETpathfinder. Dat is een belangrijk signaal. Het laat zien dat dit project breder wordt gedragen. Voorzitter, maar juist omdat dit project groter wordt, moeten wij als Provinciale Staten ook onze rol goed pakken. In de commissie zijn terecht vragen gesteld, over partners, over vervolginvesteringen en over het uiteindelijke rendement voor Limburg. Dat brengt mij bij het eerste punt. De BBB wil dat deze investering ook daadwerkelijk landt in concrete kansen voor onze regio, voor bedrijven, voor het mkb, voor vakmensen, voor studenten en voor werkgelegenheid. Daarom de vraag aan GS: hoe gaat het College concreet borgen dat deze investering leidt tot opdrachten, economische spin-off en werkgelegenheid in Limburg zelf en het niet alleen een wetenschappelijke ontwikkeling blijkt te zijn? Voorzitter, een tweede punt betreft de balans in dit project. We investeren nu aan de voorkant. We zien beweging vanuit het Rijk. Dat is hartstikke goed. Maar tegelijkertijd zijn nog niet alle bedragen van andere partners zeker en liggen vervolginvesteringen nog open. Dat is op zich niet ongebruikelijk bij dit soort projecten, maar het vraagt wel om scherpte. Daarom de vraag: hoe kijkt het College naar de verhouding

tussen de provinciale investering en de nog onzekere bijdrage van andere partners en wanneer is er het moment dat we die balans tegen het licht moeten houden? Voorzitter, dan het derde punt. Dat is voor de BBB het belangrijkste punt. Grote projecten brengen kansen met zich mee, maar hebben ook impact, impact op de omgeving, op onze inwoners, op onze ondernemers, op de leefomgeving en op het landschap. Dat is geen reden om het niet te doen, maar het is wel een reden om daar van het begin af aan bewust mee om te gaan. Niet achteraf, niet als het speelt, maar vooraf. Daarom de vraag aan GS: hoe worden mogelijke ook negatieve effecten op inwoners, leefomgeving en landschap nu al meegenomen in de verdere uitwerking van het project? Voorzitter, precies vanuit die gedachte willen wij ook een volgende stap zetten. Niet vandaag in de vorm van een motie al, maar waarschijnlijk richting de voorjaarsnota. We willen dat wel laten landen. De BBB zal daar een voorstel doen om te verkennen hoe wij bij dit soort grote ontwikkelingen en specifiek rond de Einstein Telescope beter kunnen omgaan met maatschappelijke impact. Denk daarbij aan een instrument zoals een Samenlevingsfonds Einstein Telescope, een fonds dat helpt effecten vroegtijdig in beeld te brengen, problemen te voorkomen waar dat kan en waar nodig te compenseren of te versterken. Niet als rem op ontwikkeling, maar als voorwaarde voor draagvlak en succes. Voorzitter, tot slot. De Einstein Telescope kan een enorme kans zijn voor Limburg, maar de echte vraag is niet alleen of we meedoen. De vraag is: hoe zorgen wij nu dat Limburg er beter van wordt, voor onze economie, onze bedrijven, onze inwoners en het landschap dat onze provincie zo uniek maakt? Voor de BBB zijn deze zaken onlosmakelijk met elkaar verbonden. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Zeedzen. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Smeets namens de fractie van de SP.

Mevrouw Smeets (SP): Voorzitter, soms zijn er projecten die veel groter zijn dan alleen een gebouw, een onderzoekscentrum of een subsidieaanvraag: projecten die iets zeggen over hoe we naar de toekomst kijken. Voor de SP hoort daar het Einstein Telescope Low Frequency Centre bij. De echte vraag voor vandaag is niet alleen of we investeren in wetenschap. De vraag is: durven we als regio te geloven in onze eigen kracht? Zuid-Limburg heeft namelijk alles in huis om een voortrekkersrol te spelen in de technologie- en kennisontwikkeling van de toekomst. We liggen midden in Europa. We hebben sterke onderwijs- en kennisinstellingen. We hebben vakmensen, innovatieve bedrijven en een geschiedenis van mensen die altijd opnieuw hebben moeten bouwen aan een nieuwe economie. Van de mijnen naar chemie, van industrie naar technologie: Limburg weet wat transitie betekent. Juist daarom kan dit project meer zijn dan een wetenschappelijk experiment diep onder de grond. Het kan de motor worden voor een nieuwe generatie werkgelegenheid, technische innovatie en internationale samenwerking. Voorzitter, de wereld verandert snel. Europa ontdekt steeds meer dat afhankelijkheid kwetsbaar maakt, afhankelijkheid van energie, van grondstoffen, maar ook van kennis en technologie. Daarom is het belangrijk dat we investeren in eigen onderzoek, eigen innovatie en eigen talent. Niet om mee te doen aan de prestigecompetentie, maar omdat regio's die niet investeren in kennis uiteindelijk afhankelijk worden van regio's die dat wel doen. Laat Zuid-Limburg nu precies een regio zijn die te lang te horen heeft gekregen wat niet mogelijk zou zijn. De SP wil juist kijken naar wat hier wel kan ontstaan: hoogwaardige banen voor technici en engineers, kansen voor mbo-, hbo- en wo-studenten, samenwerking tussen onderwijs en regionale bedrijven en nieuwe economische activiteit die hier blijft in plaats van wegtrekt naar de Randstad of het buitenland. We zien dat ook het Rijk met een nieuwe bijdrage van € 25 miljoen die meerwaarde erkent. Maar, voorzitter, voor de SP gaat het uiteindelijk om meer dan economische groei alleen. De echte opbrengst moet brede welvaart zijn. Dat betekent goed werk met zekerheid en perspectief, kansen voor jongeren om in Limburg te blijven wonen en werken, investering in onderwijs en vakmanschap, een sterke regionale economie die niet afhankelijk is van één sector en een samenleving waarin vooruitgang niet alleen zichtbaar is in cijfers, maar ook voelbaar in het dagelijks leven van mensen. Want wat heb je aan technologische vooruitgang als inwoners daar zelf niets van merken? Daarom vinden wij het belangrijk dat de opbrengsten van dit project niet alleen terecht komen bij grote kennisinstellingen of internationale bedrijven, maar juist ook landen bij Limburgse ondernemers, werknemers, studenten en inwoners. Voorzitter, enthousiasme ontslaat ons niet van verantwoordelijkheid. Publiek geld moet publieke waarde opleveren. Dat betekent dat inwoners in

Provinciale Staten moeten kunnen volgen wat er gebeurt, welke keuzes worden gemaakt en welke investeringen nog volgen. Transparantie en democratische controle zijn geen bijzaak bij grote projecten. Ze zijn een voorwaarde voor draagvlak. Want uiteindelijk moet het niet alleen een succes worden voor de wetenschap. Het moet een succes worden voor Limburg, voor Zuid-Limburg. Als wij deze kans verstandig benutten, kan het Einstein Telescope Low Frequency Centre bijdrage aan een nieuw hoofdstuk voor Zuid-Limburg, een regio die niet alleen economisch sterker wordt, maar waar ook de brede welvaart groeit. Dat is precies de toekomst waar wij als SP in willen investeren. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Smeets. Dan geef ik het woord aan de heer Hanegraaff namens de fractie van het CDA.

De heer Hanegraaff (CDA): Voorzitter, ik heb in de commissievergadering al aangegeven dat ik als persoon het project zelfs als het helemaal niets zou opleveren nog steeds zou steunen, want is er een mooier project te verzinnen dan een onderzoek naar het ontstaan van het heelal? Gelukkig komt die afweging hier niet ter sprake, want het is ook nog eens een ongeëvenaarde economische kans die ons dit biedt. Het is dan ook geen verrassing dat wij dit voorstel van harte steunen. Wat het CDA betreft is dit precies het type investering dat Limburg nodig heeft, een investering in kennis, innovatie en economisch vermogen op de lange termijn. Het momentum is er nu ook echt. Het is een kabinet dat innovatie serieus neemt. Zie ook de € 25 miljoen – het werd al eerder aangehaald – die extra wordt vrijgemaakt voor dit project vanuit Den Haag. We hebben een verantwoordelijke minister die een warm hart heeft voor Limburg en het binnenhalen van de Einstein Telescope. Tel daarbij op dat het nieuwe gezicht van het project ook nog eens een CDA-achtergrond heeft. Jongens, wat kan er nog misgaan? Voorzitter, de Einstein Telescope kan voor Limburg worden wat ASML voor Brainport is geweest: een vliegwiel van een compleet innovatie-ecosysteem. Daarom blijven wij ook hameren op een grotere visie. Van Eindhoven tot Zuid-Limburg moet een krachtige Europese Quantum Valley ontstaan. Ik heb het al eerder genoemd. Ik doel op een corridor waar de universiteiten, bedrijven, start-ups en kennisinstellingen samen nieuwe technologie ontwikkelen en vermarkten. Juist daarom is deze investering belangrijk. Niet afwachten, maar zelf investeren om andere partijen mee te krijgen. We zien eigenlijk al dat het werkt. Zo bouw je economische kracht op. Wat het CDA betreft vol het gas erop dus de komende tijd. Wel geven we nog twee korte punten mee aan GS. Ten eerste, blijf maximaal inzetten op die verbinding met Brainport, het nationale technologiebeleid en ook onze omringende regio's in zowel België als Duitsland. De kracht zit juist in de koppeling tussen Zuid-Limburg, Eindhoven, kennisinstellingen, hightechindustrie en het buitenland. Ten tweede – dat is ook al eerder genoemd – zorg dat het Limburgse mkb en het onderwijs ook direct kunnen aanhaken. Uiteindelijk moeten deze investeringen niet alleen leiden tot topwetenschap. Ze moeten ook leiden tot banen, start-ups, opleidingen en blijvende economische dynamiek in onze regio. Kortom, wij steunen dit van harte en wij zijn heel blij met de stappen die GS heeft gezet op dit vlak.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Hanegraaff. Dan geef ik het woord aan de heer Peters namens LOKAAL-LIMBURG.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Dank je wel, voorzitter. Ik loop wat ongemakkelijk, omdat ik wat problemen heb lichamelijk. Maar ik vond het toch interessant om vooral over dit punt eens even naar het spreekgestoelte te komen. Er waren slechts twee mensen die vonden dat het op de agenda moest staan en ik zie nu dat een hele serie het een bespreekstuk vindt. Laat ik het zo zeggen: ik had tegen de fractievoorzitter gezegd: van mij hoeft het geen bespreekstuk meer te zijn. Wij hadden het ook aangevraagd. Maar omdat de BBB vond dat het een bespreekstuk was, konden wij niet achterblijven. Mijn collega links van mij zei: het is gebruikelijk dat als je het niet zelf op de agenda hebt gezet, je er niet over praat. Maar nu naar het punt toe. Wij zijn het met alle slimme mensen die hier in de Staten zitten – het zijn allemaal slimme mensen – eens. Wij zijn ook volmondig voor dit plan. Maar laten we nou dit College en met name de portefeuillehouder vooral niet voor de voeten lopen. Hier ligt een stuk waarin ik alle vertrouwen heb, naar aanleiding waarvan zij stappen moeten maken. We zijn het er allemaal over eens. En toch hebben we 21

pagina's notulen gekregen over dit stuk. 21 pagina's! Ik houd mijn hart vast voor het volgende stuk dat er komt, want er ligt al zo'n pak amendementen. Dan denk ik: waar zijn we hier in dit huis nou echt mee bezig? We zijn het er allemaal mee eens. Vervolgens hebben we allemaal een mooi verhaal. Ik kan dat delen. Ik heb het drie keer gelezen. Ik dacht: wat hebben we toch slimme mensen daar zitten. Uiteindelijk heb ik maar één probleem en dat is: waarom moeten we constant weer nieuwe dingen herhalen? Daar komt de Gedeputeerde die daar verantwoordelijk voor is net aan. Ik heb daar alle vertrouwen in. Hij is niet van mijn kleur. Het is ook niet mijn club. Niemand daar trouwens. Maar ik heb het vertrouwen erin dat het College dat met verve gaat doen. Dus jongens, houd het binnen. Dan ga ik de woorden van de heer Sol noemen, die daarstraks zei: niet praten, maar doen! Dat heb ik even geciteerd. Is hij al weg, mijnheer Sol? O. Kijk eens, zelfs ik citeer jou. Dus niet praten, maar doen. Dat zou mijn oproep zijn. Mijnheer Hanegraaff, ik heb ook u w stuk gelezen gisteravond. Drie keer. Dat vond ik een van de beste stukken uit de notulen. Voordat u mij vragen gaat stellen: ik ben niet die slimme persoon, ik zeg alleen: geef die mensen de ruimte. Jullie hebben hen gekozen. Het is nota bene iemand van jullie. Geef hun de ruimte om stappen te maken, zodat we kunnen komen tot wat we allemaal graag willen. Dat zou mijn oproep zijn. En stop eens met drie of vier rondes te praten over iets wat we allemaal al weten. Wij gaan ervoor. Ik zou bijna zeggen: welke vraag u mij ook stelt, ik heb er geen antwoord op. Dat zeg ik u nu al.

De voorzitter: Ja, nou ben ik wel heel erg benieuwd. Mijnheer Hanegraaff.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Denk nou niet dat ik Einstein ben, hè?

De heer Hanegraaff (CDA): Ik wou niet eens heel kritisch zijn. Misschien nu. Nee, nee, nee. Ik wil het gewoon uitleggen. U spreekt ons aan. Tenminste, de heer Peters spreekt ons aan: waarom moeten we hierover praten? Een bekende marketinguitspraak is dat herhaling toch ook benadrukt wat we hier in dit huis belangrijk vinden. Dus de reden dat wij hier allemaal nog graag ons zegje over willen doen ... Ik had het eigenlijk ook niet als besprekstuk aangemeld. Maar als ik dan de kans krijg, dan wil ik gewoon nog even benadrukken hoe ongelooflijk belangrijk wij als CDA dit vinden. Ik denk dat dat ook naar de buitenwereld gewoon een krachtig signaal is, dat wij dat vinden, dus dat potentiële investeerders of misschien wel mensen die straks de beslissing moeten nemen over waar die Einstein Telescope landt ... Dan is het toch belangrijk dat zij beseffen dat in ieder geval de Provincie en alle partijen die daaraan gelieerd zijn dat van harte steunen. Dan is soms de kracht van de herhaling dat die boodschap wat beter overkomt. Dat is de reden.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): En wat is nu de vraag?

De heer Hanegraaff (CDA): Nee, u vroeg eigenlijk aan ons: waarom is dit allemaal nodig? De vraag is: bent u het ermee eens dat herhaling soms ...

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Dan herhaal ik wat de voorzitter normaal altijd zegt: wat is nu de vraag? Maar waar het om gaat; ik begrijp het allemaal. Luister, ik loop lang zat mee. Je moet een aap geen klimmen leren. Ik loop lang genoeg mee in de politiek. Ik begrijp dat je je hier wil profileren. Ik begrijp ook jonge mensen. Maar af en toe denk ik: als we dadelijk unaniem zeggen dat we achter dit plan staan, unaniem, dan heeft iedereen in Limburg ook in de gaten dat we achter dit geweldige plan staan. Dus ik zou bijna zeggen: volmondig ja.

De voorzitter: De heer Hanegraaff.

De heer Hanegraaff (CDA): U verdraaide mijn woorden. U zei: ik snap dat mensen zich willen profileren. Dat is niet wat ik zei. Het gaat me niet om profileren. Het gaat me niet om mij. Waar het om gaat, is dat de buitenwereld hoort hoe belangrijk wij dit hier in de Staten met zijn allen vinden.

De heer Peters (LOKAAL-LIMBURG): Neemt u mij niet kwalijk dat ik het profileren noem.

De voorzitter: Dank u wel. Dank u wel, mijnheer Hanegraaff. Dan geef ik het woord aan mevrouw Fischer namens de fractie van 50PLUS.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Voor alle partijen is het duidelijk dat we alle inspanningen doen om de Einstein Telescope binnen te halen. Dat geldt ook voor 50PLUS. In het conceptverslag van de commissie ESA van 10 april 2026 lezen we: 'Iedereen is erg positief en zonder kritiek.' Door omstandigheden waren wij niet aanwezig bij deze vergadering. We hebben straks toch een paar vragen. Maar dat ontslaat ons niet van de plicht om kritisch te kijken naar het Statenvoorstel. Weer constateert 50PLUS dat er inhoudelijke stukken zijn die onder geheimhouding ter inzage liggen. Het begint erop te lijken dat bij belangrijke onderwerpen steeds meer geheime stukken ter inzage liggen. Dat is jammer, want zo zijn die niet inzichtelijk voor onze burgercommissieleden. Wij blijven het herhalen en 50PLUS hoopt dat de commissie Versterking Positie Provinciale Staten dit ook oppakt, want de burgercommissieleden hebben deskundigheid zat in hun tas zitten. Daar willen wij graag gebruik van maken, ook in de gesprekken vooraf. Voor de goede orde, dit is geen statement van het College, want de keuze ligt tenslotte bij PS zelf. Ten aanzien van het no regret-project willen we toch enkele kritische vragen stellen. Vindt het College het een taak van de Provincie om wetenschappelijk onderzoek te gaan voorfinancieren? Waarom worden deze middelen niet vrijgemaakt door de academische instituties? Waarom wordt gekozen voor een subsidie? Deze financiële middelen zijn toch voor een voorstudie voor het latere besluit? Is overwogen om deze financiering te doen in de vorm van een lening, omdat zo de kosten weer terugkomen? Dit alles is een voorbode voor de kapitaalinvestering van ongeveer € 52 miljoen. Er is een gat van € 23 miljoen. De vraag van mij is: gaat Gedeputeerde Satijn als een soort van influencer fondsen werven zonder heldere risicoanalyse? Kan hier meer duidelijkheid over worden gegeven, want echte concrete toezeggingen kan 50PLUS niet teruglezen in het Statenvoorstel. Voorzitter, dit Statenvoorstel wordt gezien als een no-regretinvestering, maar hoe kwantificeren we de revenuen die deze investering gaat opleveren? Kan het concreet en meetbaar gemaakt worden, zodat we niet over een tijdje weer een rapport van de Zuidelijke Rekenkamer krijgen dat hierop wijst? Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de eerste termijn van uw Staten en geef ik het woord aan de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Dank u wel, mijnheer de voorzitter. Ook dit onderwerp is uitvoerig in de commissie besproken en ook hier constateert GS breed dat er veel enthousiasme bij uw Staten is voor dit project. Het is een afgeleide investering natuurlijk van de Einstein Telescope zelf, een belangrijk proces en project waar we met zijn allen in zaten toen we dit met elkaar bespraken. Toen heeft het College ook toegelicht dat rondom de ontwikkeling naar de toekomst toe, ook in het kader van de lobby rondom dit onderwerp, er een aantal stappen aan zaten te komen die ondertussen concreet gemaakt zijn. Dat is de benoeming van de nieuwe Envoy, de heer Knapen. Ik zei toen al tegen de heer Hanegraaff dat hij niet teleurgesteld zou worden door de kandidaat. Dat is ondertussen bevestigd door de ministerraad. Ook het Rijk vond – daarmee moeten we toch niet onderschatten, voorzitter, de rol van dit parlement – het enorm belangrijk dat Limburg op dit moment dit voorstel aan het behandelen was, waardoor zij ook in de ministerraad met veel overtuiging en vertrouwen die € 25 miljoen konden toevoegen. Dat was op het moment dat wij elkaar spraken in de commissie nog lang niet zeker, omdat men ook natuurlijk keek naar: wat zou deze investering gaan betekenen voor het totale project? Ik heb ook in de commissie gezegd: die € 25 miljoen dekt natuurlijk niet de totale € 52 miljoen. Dat is ook helder. Het Nikhef gaat nu echter met deze mogelijke twee besluiten, in ieder geval een besluit van de ministerraad en hopelijk ook een besluit vandaag, ook op pad om bij de andere landen te gaan navragen of zij bereid zijn om hier een bijdrage aan te leveren. Dat ziet er overigens positief uit. Dat is wel een wetenschappelijk traject, zeg ik erbij. Dus even in het kader van verwachtingen rondom influencers en reizende Gedeputeerden langs allerlei landen: dat is echt een tijd die wel belegd is op rijksniveau, maar ook vanuit de wetenschappelijke insteek en daar is het Nikhef aan zet. Dus ik kan u geruststellen: we reizen veel, mevrouw Fischer, naar Brussel en Den Haag, om samen met u het goede te

doen voor Limburg, maar als het gaat over de inzet voor dit project, zal dat met name ook op rijksniveau en vanuit wetenschappelijk perspectief gaan plaatsvinden, omdat daar natuurlijk ook de directe behoefte ligt om dit centrum te gaan openen hier in Maastricht. Voorzitter, er is een aantal vragen gesteld. Een aantal van deze vragen is al behandeld in de commissie, maar het is goed dat we die hier nog een keer plenair hier met elkaar markeren. Dat gaat ook over: wat betekent dit nu uiteindelijk voor Limburg? Met de heer Zeedzen heb ik een goed gesprek gehad in de commissie. Hij heeft daar ook wijze woorden over gesproken en heeft gezegd: 'Het is natuurlijk belangrijk dat Limburg, even los van de wetenschappelijke relevantie van dit proces, daar ook haar vruchten van kan plukken.' Dat zien we ook. We hebben daar ook al in de commissie over gesproken. Los van het ET Low Frequency Centre, maar ook in het kader van de verdere investeringen naar de toekomst toe rondom het project Einstein Telescope, lopen een hele hoop bedrijven, ook uit Limburg, warm. Zij zijn ook al betrokken bij de onderzoeken om te komen tot de nieuwe technologie die daar gebruikt moet worden. We zien dat onderwijsinstellingen zich opwerpen. We zien dat verbindingen over de grenzen heen heel stevig zijn gelegd door dit project. Dus we zien zeker heel concrete spin-off op dit moment al voor Limburg en zeker als dit zich gaat manifesteren naar de toekomst toe. Als dit centrum zich verder gaat ontwikkelen, zal dat nog meer zo zijn. Dus ook de suggestie over mogelijke onzekerheid rond de definitieve financiering naar de toekomst toe; daar zijn we optimistisch over, zeker omdat het Rijk nu die € 25 miljoen vrij snel heeft toegezegd. Ik kan me niet heugen dat het Rijk zo snel heeft geacteerd na een inzet vanuit de Provincie Limburg als nu. Wat ons betreft mag dit opvolging krijgen, ook op dossiers van mijn collega's. Dus voor die onzekerheid zijn we niet zo beducht. Mocht uw Staten er anders over denken, dan hoor ik dat graag in de tweede termijn. We zien in ieder geval dat we met de mogelijke investering van het parlement hier vandaag en de rijksbijdrage forse stappen vooruit maken. Terecht vraagt de heer Zeedzen ook: als we het even lostrekken van het ET Low Frequency Centre, maar we gaan kijken naar de ontwikkelingen van de Einstein Telescope zelf – het zijn twee aparte projecten, maar ze worden hier natuurlijk in één adem genoemd – betekent dat een inzet, niet alleen vanuit de Provincie, maar vanuit alle initiatiefnemers uit de omgeving. We moeten ervoor zorgen dat we in ieder geval geen draagvlak verliezen, maar ook duidelijkheid verkrijgen naar de toekomst toe ...

De voorzitter: Na deze verrassende interruptie, kunt u verdergaan met uw betoog.

Gedeputeerde Satijn: We moeten er in ieder geval voor zorgen dat we ... De heer Zeedzen zegt natuurlijk, zeker als het gaat over dit soort grote investeringen, dit soort grote ontwikkelingen, die natuurlijk ook een ondergronds karakter krijgen, die in ieder geval beelden oproepen dat er een hele hoop dingen gebeuren in een landschappelijk gebied ... Daar moet draagvlak voor zijn, draagvlak voor blijven, maar daar moeten we elkaar ook goed op blijven informeren. Dat is echt een onderwerp dat ook bij het projectteam ligt van de Einstein Telescope zelf. U heeft zelf aangekondigd dat u hier later mogelijk nog met een motie over komt. Laten we die dan op dat moment ook met elkaar bespreken en laten we ook de mogelijke effecten daarvan hier bespreken, voorzitter. Maar het is zeker een zeer relevant onderwerp als het gaat over de realisatie van de Einstein Telescope zelf. Wat scherpe vragen van mevrouw Fischer. Wat is nou precies de rol van de Provincie als het gaat om financiering van wetenschappelijk onderzoek? In de basis is het natuurlijk geen taak van de Provincie om wetenschappelijk onderzoek te financieren of cofinancieren. We hebben er wel de goede gewoonte van gemaakt dat daar waar we dat willen initiëren, we dat wel vaker met elkaar gaan doen, ook om grotere belangen, maar ook grotere onderwerpen die onderdeel uitmaken van ons beleid, wel verder te stimuleren. Dus het is geen ongebruikelijke stap. Maar wat wij hiermee wel gedaan hebben – en je ziet de eerste effecten feitelijk al ontstaan – is dat wij een stap willen zetten waardoor anderen ook mee gaan stappen. Dat heeft het Rijk in dezen ook gedaan. Ook het Nikhef heeft aangegeven dat ze het enorm belangrijk vinden om ook de financiering bij de andere partners, zoals ik die zojuist al noemde, te gaan initiëren. Dan een wat technische vraag. Waarom is gekozen voor een subsidie? Die vraag snap ik heel goed. Zoals u ziet in het Statenvoorstel kiezen we voor een onderwerp om een ontwerpteam te gaan samenstellen. Vandaar dat het belangrijk is dat we gaan werken met een subsidie. De uitnodiging om te gaan acteren als een influencer heb ik al beantwoord, voorzitter. Dat heb ik in mijn algemene inleiding al kenbaar gemaakt. We zijn overigens wel, mogelijk anders dan de fractie van 50PLUS, ervan overtuigd dat

dit een no regret-maatregel is, omdat we ook wel zien dat het in aanloop naar de Einstein Telescope zelf echt wel weer zorgt voor de eerste stappen, dat partijen toch gaan meedoen, ook bijvoorbeeld in de ontwerpfase van het project. Dus omdat die ontwerpers er komen, hebben ook bedrijven die mogelijk al geïnteresseerd waren in de realisatie van de Einstein Telescope zich al gemeld voor dit team, wat nog geselecteerd moet gaan worden. We zien ook een sterke verbinding nu ontstaan met een aantal campussen, die zeggen dat ze vanuit hun inzet al kennis willen aanleveren, maar ook handen willen aanleveren. Het was misschien niet helemaal de bedoeling van mevrouw Fischer om te zeggen dat het geen no-regretmaatregel is, maar wij zijn er wel van overtuigd dat het echt meerdere resultaten heeft, nogmaals, die ook gekoppeld zijn aan de diverse beleidskaders zoals die hier door uw Staten zijn vastgesteld, voorzitter. Dus alles bij elkaar opgeteld: we snappen de vragen rondom de relevantie van deze investering heel goed. We zijn blij, voorzitter, met de positieve grondhouding van uw Staten op dit moment om te komen tot een besluit hierover en zijn uiteraard ook blij – met complimenten aan het Rijk – dat zij zo snel nadat we dit initiatief hebben genomen met elkaar, al zijn gekomen met een concrete toezegging en ook echt werk maken van die lobby van de Einstein Telescope. Dat kunnen we, nogmaals, niet alleen. We zijn er allemaal een groot voorstander van, voorzitter. Ik breng in herinnering het positieve en vruchtbare bezoek aan CERN met uw Staten. Ik denk dat we ook met deze stap vandaag die positieve stap voorwaarts, die door iedereen hier benoemd is ... De heer Peters zei op geheel zijn eigen wijze 'We moeten niet lullen, maar poetsen.' Dat zeg ik dan even in eigen woorden. Ik denk dat we daar vandaag met een positief besluit van uw Staten een volgende stap ik kunnen zetten. Ik dank u, voorzitter, voor de tijd.

De voorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde. Ik kijk even of er vanuit uw Staten behoefte is aan een tweede termijn. De heer Bloi? Dat is niet het geval. De heer Zeedzen, een tweede termijn? Nee. Mevrouw Smeets? Ja, ga uw gang.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, dank, voorzitter. Ik wil de Gedeputeerde eigenlijk nog twee vragen stellen. De eerste is of hij misschien iets meer zou kunnen zeggen over de houding van het mkb ten opzichte van dit initiatief en ook de kansen die er zijn voor het mkb. En ten tweede, hij kondigt groot nieuws aan vandaag. Kunt u al iets meer zeggen over dat grote nieuws? Even ter verheldering, volgens mij zou u net dat de ministerraad al had genomen en dat er wellicht nog een besluit zou volgen vandaag. Dat heeft u toch niet zo gezegd? Jammer! Jammer, jammer.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Smeets. Dan kijk ik even naar de heer Hanegraaff. Niet. De heer Peters? Mevrouw Fischer? Ja, ga uw gang.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Nog één vraag. Wij dachten eigenlijk: waarom kan die financiering niet in de vorm van subsidie, zodat we later geld terugkrijgen? Maar komt dat doordat verschillende landen meedoen en moet dan iedereen op een gelijke manier meedoen of bestaat er nog de mogelijkheid: België doet dit, wij doen dat en Duitsland doet weer wat anders. Uiteindelijk moet dit natuurlijk wel samenkomen.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Dan geef ik het woord aan de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Dank u wel, voorzitter. Mogelijk dat u in het feestgedruis van de heer Wolters Gregório iets gehoord heeft wat ik blijkbaar niet heb willen zeggen. Misschien heb ik het wel gezegd, maar het was in ieder geval niet zo bedoeld. Je weet maar nooit of de ministerraad met grote besluiten komt. Dat horen we vanmiddag met elkaar. Maar laten we in ieder geval de ministerraad vandaag zelf even verrassen met een positief besluit hier, zou ik willen zeggen. Maar ik ben niet op de hoogte van verdere besluiten, zeker niet over dit onderwerp. Maar goed, wie weet wat de dag kan brengen. Excuus als het tot verwarring geleid heeft. De positie van het mkb is zeer belangrijk. Laat ik dat even markeren hier, voorzitter. Daar wordt ook echt actief op ingezet, ook door onszelf, ook met onze werkbezoeken en alles wat we met elkaar doen. Op de MKB Bedrijvendag zal dat ook weer een onderwerp zijn. Daarnaast heeft u wellicht ook het stuk gezien in het Financieel Dagblad rondom de ontwikkeling van innovatie in deze regio. Dan zie je ook dat

een aantal mkb'ers heel dicht betrokken is bij de ontwikkeling van de Einstein Telescope. Wat ons betreft kunnen het er niet genoeg zijn die daar een rol in gaan pakken en ook hun toekomstig bedrijfsmodel op aanpassen. Nogmaals, dat zou een heel grote kans bieden voor een hele hoop bedrijven in deze regio. Dat is ook door een aantal andere sprekers gezegd. De typering van onze maakindustrie is uitermate geschikt voor dit project, zou ik willen zeggen. We blijven ook als provinciaal bestuur samen met u dit onder de aandacht brengen van alle mkb-bedrijven in Limburg, maar ook daarbuiten. Laten we eerlijk zijn. We zijn laatst ook even op bezoek geweest in Tongeren bijvoorbeeld, vlak over de grens, waar een familiebedrijf zich aan het ontwikkelen is op een aantal onderwerpen en ook een aantal technologieën die waarschijnlijk ook gebruikt gaan worden bij dit project. Dus wat dat betreft zien wij alleen maar veel meer interesse ontstaan. Het LIOF heeft daar ook een heel belangrijke rol in. Zij is daar ook vanuit haar positie en haar opdracht druk mee bezig. Dus het is een terecht punt dat ons eigen mkb daar uiteraard ook vol mee aan de slag gaat.

De voorzitter: Mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Ja, voorzitter. Niet zozeer een vraag, maar wel een compliment aan de Gedeputeerde. In dit geval zijn het ontzettend mooie kansen, die ook benut worden. En het is ook fijn dat het mkb daar ook een grote rol in speelt. Ik hoop inderdaad op goed nieuws vandaag, samen met u. U heeft het nu aangekondigd. We gaan het zien. Dat bent u met me eens, toch? Dat is nog een vraag, voorzitter.

De voorzitter: De Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Als het grote nieuws is de stemuitslag van uw Staten, dan ben ik zeer benieuwd, voorzitter.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Satijn: Ja, ik had nog de vraag openstaan van mevrouw Fischer. We hebben bewust nu gekozen voor een subsidie, omdat het gaat om een ontwerpteam. Het is wat ons betreft geen revolverende inzet of zo. Als we gaan kijken naar de bijdrage van de Provincie Limburg sec op dit onderwerp voor het ontwerpteam – die vraag hebben we eigenlijk ook gekregen vanuit het Nikhef: wil de Provincie Limburg een eerste stap zetten om dat ontwerpteam te gaan samenstellen? – dan is die € 4 miljoen daar echt voor bedoeld. Dat is ook de begroting die men ons heeft voorgehouden. De € 25 miljoen die daarbovenop is gekomen van het Rijk bijvoorbeeld kan weer op andere manieren worden aangewend. Maar als het gaat over de specifieke opdracht, die feitelijk wordt verleend ook vanuit de Provincie naar de Universiteit Maastricht en het Nikhef, dan is dat de opdracht om het ontwerpteam te gaan inrichten. Daar is een subsidie de beste oplossing voor vanuit dit huis. Dus daar moet u de reden zoeken waarom dat een subsidie is. Niet dat er naar allerlei andere financieringsconstructies wordt gezocht. Daar waar het over het vervolg gaat, bijvoorbeeld de realisatie van het centrum zelf dat hier in Maastricht gaat komen, waar ook de huidige ETpathfinder staat, kunnen andere financieringsinstrumenten worden aangewend. Maar zoals we ook in de commissie hebben besproken – ik realiseer me, daar was u niet bij betrokken als partij – zal die investering ook ten laste komen van andere investeerders en niet zozeer van de Provincie Limburg. Maar u heeft al gezien dat het Rijk € 25 miljoen al heeft bijgedragen. Voorzitter, tot zover de beantwoording van uw parlement in de tweede termijn. Ja.

De voorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde. Dan komen wij bij de besluitvorming, oftewel de stemming. Een compliment aan uw Staten. Iedereen is al meteen aanwezig, zeg ik met een knipoog naar mijnheer Loomans. We gaan over tot ... O, ik ben iets te enthousiast. Ik zie nu dat de heer Queisen nog niet binnen is. Wellicht gaat dat in een paar seconden gebeuren. Ah, kijk. Hij stond al klaar in de coulissen. Aan de orde is de stemming over agendapunt G-26-009, het gewijzigde Statenvoorstel inzake vaststellen definitieve geactualiseerde ... Nee, dat is hij helemaal niet. G-26-007, het Statenvoorstel inzake Einstein Telescope

Low Frequency Centre en de brief van GS van 17 maart 2026. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Ook dit voorstel is unaniem door uw Staten aangenomen. Dames en heren, ik schors de vergadering voor vijf minuten voor een sanitaire pauze voor een aantal mensen. Over vijf minuten start het debat over de Provinciale Omgevingsvisie. De vergadering is voor vijf minuten geschorst.

[SCHORSING]

8.3 G-26-009 Gewijzigd Statenvoorstel inzake vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026, brief GS van 07-04-2026 (GS DOC-00903638)

De voorzitter: Dames en heren, mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen, zodat wij verder kunnen gaan met de vergadering? Dank u wel. Fijn dat bijna iedereen daar gehoor aan gegeven heeft. Ik wil nog net niet meteen beginnen met naming en shaming. Maar ik ben bang dat ik daar toch richting één Gedeputeerde aan moet geloven, of dat hij daaraan moet geloven. We gaan beginnen, mijnheer Kuntzelaers. Ik dacht het niet. Daar kan ik iets over zeggen, maar laat ik dat maar niet doen. Ik heropen de vergadering. Aan de orde is agendapunt G-26-009, het gewijzigde Statenvoorstel inzake vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026 en de brief van GS van 7 april jongstleden. Als eerste geef ik het woord aan de heer Nijskens namens de fractie van de VVD.

De heer Nijskens (VVD): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik was door iemand gebeld om te vragen of we tien minuten per man kregen. Ik zei: nee, ik denk dat het gewoon beperkt is tot vijf. Dat is ook zo. Voorzitter, vandaag staat de POVI op de agenda. Als ik op de grond een 9 teken en u staat tegenover mij, dan zegt u: het is een 6. We kunnen het stevig volhouden. Je ziet het in een polariserend debat steeds vaker. Maar als u naast me komt staan, dan kunnen we discussiëren: is het een 9, is het een mooie 9 of is het een lelijke 9? Zo is het denk ik bij de POVI ook gebeurd. Het is een langjarig proces geweest. Natuurlijk, de start, het coalitieakkoord, de beleidskaders. Die moesten allemaal vertaald worden in het stuk dat nu voorligt. Natuurlijk worden dan vanuit de politiek diverse wensen toegevoegd. Er was een zienswijzeprocedure met extreem veel zienswijzen. Maar juist de beantwoording van de zienswijzen en het resultaat van die beantwoording, al of niet leidend tot veranderende teksten, laat zien wat de filosofie achter de POVI daadwerkelijk was. Vanuit positiviteit, vanuit vertrouwen in het werk dat geleverd is, hebben wij als VVD de POVI gelezen. We zien daar een heel sterk verhaal. We zien een worsteling tussen alle belangen die in Limburg spelen en we zien ook een worsteling in hoe dat vertaald moet worden, hoe bepaalde gebieden beschermd worden en hoe bepaalde gebieden veel meer ruimte krijgen. Het is denk ik de eerste POVI of de eerste Provinciale Omgevingsvisie in dit land waar een heel groot deel van het landbouwgebied benoemd is als primair landbouwgebied en een beschermde status heeft. Wij als VVD vinden dat prima. Het is ook een uitvloeisel uit coalitiebesprekingen. Onze partners hebben er natuurlijk ook hard voor geknokt om dat te realiseren. Het staat er stevig en mooi in. Zo ook de overgang tussen stad en platteland, zal ik het maar noemen, de verwevingsgebieden, waarin toch de huidige functie het primaat heeft en waarbij juist gemeenten die zoeken naar kansen, uitbreidingen en veranderingen van functies in dat verwevingsgebied aan de slag moeten. Zij krijgen niet zomaar een ja. Ze moeten aan de slag om aan te tonen dat wat ze willen kan, nodig is en landt op de plek waar het nodig is.

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ja, ik heb een vraagje aan de heer Nijskens. U sprak zonet over primair landbouwgebied. U zei: er is wat zekerheid. Maar wij constateren, het voorliggende document lezende, dat zeker in Zuid-Limburg primair landbouwgebied afgenomen is, kleiner wordt. Dus vanuit onze gedachte spreken we het gedachtegoed uit: vreemd dat de VVD ermee akkoord gaat dat in Zuid-Limburg primair landbouwgebied geminimaliseerd wordt. Hoe staat u hier tegenover?

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Lijnrecht. Ik zal dat uitleggen. Het huidige buitengebied heeft in feite dezelfde juridische bescherming als het toekomstige verwevingsgebied. Juist het primaire landbouwgebied is nieuw. Dat is het uitvergroten van een stuk buitengebied waar juist de landbouw beschermd wordt. Dus het is niet zo dat het primaire landbouwgebied kleiner wordt in Zuid-Limburg. Het komt er. Het was er niet. Dat is ook een stukje interpretatieverschil tussen mensen die vanuit angst de visie lezen en mensen die vanuit positiviteit de visie lezen. Dus ik deel helemaal niet wat u stelt.

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dan wil ik toch nog een aanvullende vraag stellen. Met name in Zuid-Limburg is dit gebied wel kleiner geworden, onder de druk van verwevingsgebieden en van de groenblauwe landbouwzone. Hoe verklaart u dat dan? Het is gewoon aantoonbaar en staat in het document.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, nee, nogmaals, het wordt een definitiekwestie. We hadden geen primair landbouwgebied. We hadden een buitengebied. We hadden een groenblauwe mantel. We hadden natuurgebieden. Nu hebben we een primair landbouwgebied. Uiteraard, als je de structuur van Zuid-Limburg bekijkt, waar de kernen verspreid liggen over heel Zuid-Limburg en daardoor ook relatief dicht bij elkaar, dan blijft er natuurlijk weinig grote vlakke ruimte over om het primaire landbouwgebied nog groter te maken. Als een gemeente niet kan aantonen dat de invulling die zij wil in het verwevingsgebied noodzakelijk, nodig en verantwoord is, dan komt die er niet en dan blijft de functie landbouw die er ligt gewoon in stand. Het heeft alleen niet de bescherming van primair landbouwgebied. Dat is met name *het* uitgangspunt van de zonering in deze Omgevingsvisie.

De voorzitter: Tot slot de heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): U verwoordt het probleem. U heeft het over de motiveringsplicht, maar zelfs in die gebieden wordt de motiveringsplicht verzwakt. Dus de agrariërs worden op een aantal punten geminimaliseerd. Hoe kijkt u dan naar de aanvullende zwaardere motivatieplicht?

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): De zwaardere motivatieplicht geldt natuurlijk ook voor de landbouw als zij iets wil buiten het primaire landbouwgebied. Dat is op zich ook logisch. We voeren hier het debat juist over: hoe gaan we de ruimte die Limburg heeft invullen, zodat de goede dingen op de goede plekken landen? Het is natuurlijk logisch dat bescherming van de landbouw in het primaire landbouwgebied niet automatisch leidt tot een vrij speelveld buiten het primaire landbouwgebied. Dat zijn de keuzes die juist voorliggen. Ik weet ook niet of u concreet een idee heeft wat dan aangepast zou moeten worden.

De voorzitter: Niet vraag en wedervraag.

De heer Nijskens (VVD): Sorry, ik zal geen vraag stellen.

De voorzitter: Anders kost het de heer Franssen meteen een nieuwe interruptie en dan bent u daar verantwoordelijk voor. Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog.

De heer Nijskens (VVD): Ik denk dat mijnheer Franssen evengoed nog wel interrupties overhoudt. Maar als het belangrijk genoeg is, dan is het belangrijk genoeg. Voorzitter, dan zijn er natuurlijk een aantal punten die uitgelicht worden of uitvergroet worden. Dat gaat met name over een aantal punten waarover wij

volksvertegenwoordiger benaderd worden door belangengroepen en belanghebbenden. Een aantal punten. De huisvesting van arbeidsmigranten is langsgelopen. We weten allemaal dat als we de getallen uit de toekomstvisie realiseren, er veel woningen bij moeten worden gebouwd. Die worden niet bijgebouwd op industrieterreinen. Industrieterreinen of bedrijventerreinen zijn er natuurlijk primair voor bedrijvigheid. We zien nu natuurlijk ook dat er arbeidsmigranten gehuisvest worden. Dat gebeurt ook goed. Dat gebeurt netjes. Dat gebeurt via regelgeving. Het ligt na motivering ook op een juiste plek. Dan kan het natuurlijk niet zo zijn dat dadelijk massaal gewoond wordt op bedrijventerreinen en dat we er dan achter komen dat we te weinig bedrijventerreinen hebben. Dus wat betreft arbeidsmigratie moeten we zoeken naar de balans tussen waar het kan en waar het niet kan. Daar waar het kan en als gemeenten het willen, kunnen we gewoon het gesprek met zowel de initiatiefnemer als de Provincie aangaan. Een ander punt dat langskomt, landt ook in ons eigen amendement en gaat over waterveiligheid. We hebben natuurlijk allemaal nog de overstroming van 2021, die extreem was, op het netvlies, maar ook de oudere overstromingen, in 1993/1995, waarbij huizen tot aan de bovenste keukenkastjes onder water liepen. Nieuw gebouwde huizen. Dat heeft de VVD genoopt tot het maken van een amendement om zoveel mogelijk te voorkomen dat nieuwe woningen in de problemen komen of dat mensen die daar argeloos gaan wonen met die problematiek geconfronteerd worden. Er is natuurlijk best een groot spanningsveld tussen gemeenten die willen bouwen en burgers die willen wonen, noem het allemaal maar op, maar het kan niet zo zijn dat wij onveilige situaties mogelijk gaan maken, waarvan nu al bekend is dat het onveilige situaties zouden kunnen zijn. Dan zal ik het dictum voorlezen. Bij het kopiëren zijn de kleuren weggefallen, dus ik heb mijn medewerker gauw gevraagd om toch wat kleurtjes te geven. We hadden ervoor gekozen om voor de duidelijkheid de volledige tekst op te nemen met in het geel de toevoegingen. Waar het dan om gaat is het volgende. Woonfuncties in H5 worden sterk afgeraden. Dat is alleen mogelijk wanneer deze waterveilig kunnen worden uitgevoerd. Dat is een aanscherping op dat het alleen maar mogelijk is, enzovoort. Wij vragen ook aan gemeenten om te motiveren dat de betreffende woonfuncties op het beschermingsniveau van 1 tot 100 te brengen zijn. Dat klinkt cryptisch. Ik zal proberen het te omschrijven. Stel dat de woonfunctie op de eerste verdieping plaatsvindt en de begane grond gebruikt wordt voor een garage, carport, noem het maar op, dan kunnen mensen op de eerste verdieping en hoger veilig wonen. Uiteraard blijft dan het punt staan: ze moeten wel zelfredzaam zijn op het moment dat er op de begane grond water dreigt te komen. Dan is er het volgende punt dat we graag willen toevoegen via dit amendement. Als er sprake is van ligging in de nabijheid van een beek of in een overstromingsgevoelig beekdal, dan mag die ontwikkeling ook geen nadelige effecten hebben op de waterafvoerende en waterbergende functies van het beekstelsel. Je kunt natuurlijk op zich veilig bouwen door bijvoorbeeld ineens een grote dijk ergens neer te leggen waar ze stroomopwaarts last van krijgen of waar je met waterdoorvoer stroomafwaarts ineens heel veel water toevoegt. Dat kan natuurlijk ook niet de bedoeling zijn. Als volgende punt: de regels voor het bouwen in waterveiligheidszone H5 moeten een stevigere plek in de Omgevingsverordening krijgen. Dat geldt ook voor de functies van H2 tot en met H4, waarbij een extra instructieregel opgenomen moet worden in de vorm van motivatieplicht in de verordening. Daarmee denken we dat we eigenlijk ook alle belangen gehoord hebben, niet alleen de zorgen vanuit het waterschap, maar ook vanuit gemeenten en eventueel mensen die willen bouwen, zodat we een beetje een evenwicht neer hebben kunnen leggen. Ik zie dat ik nog 22 seconden heb, dus ik sluit het hierbij af. Mogelijk vul ik het in de tweede termijn of bij de interrupties aan.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijskens. Dan geef ik het woord aan mevrouw Wesseling namens de fractie van D66.

Mevrouw Wesseling (D66): Voorzitter, we hebben vandaag een van de belangrijkste documenten die we als Provincie kunnen vaststellen op tafel liggen: onze Provinciale Omgevingsvisie. Dit is een visie die gaat over de vraag hoe Limburg er in de toekomst uit ziet, want ruimte is schaars. We hebben maar één Limburg. Tegelijkertijd hebben we enorme ambities. We willen woningen bouwen, onze economie versterken, natuur herstellen, verduurzamen, landbouw toekomstbestendig maken en onze leefomgeving gezond houden. Juist daarom moeten we keuzes maken, want niet alles kan overal. Maar als we slim keuzes maken, kunnen we bouwen aan een Limburg dat groen en duurzaam is, met een innovatieve economie, met sterke dorpen en

steden, een goede bereikbaarheid en een provincie waar iedereen fijn kan wonen en kan genieten van onze natuur. D66 ziet de POVI dan ook niet als een eindpunt, maar als een richtinggevend kompas voor de toekomst van Limburg. Afgelopen vrijdag kregen mijn vriend en ik de sleutel van ons koophuis in Baarlo, het dorp waar we allebei zijn opgegroeid. We zijn ontzettend blij en dankbaar dat we deze stap hebben kunnen zetten, maar eerlijk is eerlijk, voor heel veel jongeren is dat vandaag de dag helemaal geen vanzelfsprekendheid meer. Dit gaat ook over kansen op gelijkheid op de woningmarkt. Recent onderzoek van ABN Amro laat zien dat vooral mensen die al een koopwoning hebben profiteren van de huidige woningmarkt, maar starters en jonge huurders houden juist steeds minder over. Juist jonge singles vallen in de huidige woningmarkt tussen de wal en het schip, want als je single bent en een modaal startersinkomen hebt, ligt je leencapaciteit rond de € 200.000 en heb je dus te weinig leencapaciteit voor een reguliere woning. Als we willen voorkomen dat een hele generatie buitenspel komt te staan, moeten we dan ook gaan bouwen voor deze groep, niet alleen gezinswoningen, maar ook betaalbare compacte woningen, waarmee jonge mensen überhaupt kunnen instappen op de woningmarkt. Met name in dorpen worden op dit moment nauwelijks kleine appartementen gebouwd, terwijl heel veel jonge singles al hartstikke blij zouden zijn met een appartement met maar één slaapkamer, zodat ze in ieder geval kunnen starten op de woningmarkt. Daarom dient D66 de motie 'Bouwen voor singles' in. Dan zal ik even het dictum voorlezen. 'Verzoekt het College van Gedeputeerde Staten in aanloop naar de actualisatie van de Woondeal actief in te zetten op het vergroten van het aanbod van kleine, betaalbare woningen ook voor alleenstaande jongeren met een modaal inkomen, passend bij hun leencapaciteit (circa € 200.000) / Hierbij met woningbouwregio's afspraken te maken over een evenwichtigere woningprogrammering, met nadrukkelijke aandacht voor deze doelgroep, zowel in stedelijke gebieden als in dorpen / Te verkennen welke instrumenten (zoals volkshuisvestingsprogramma's, bestuurlijke afspraken, subsidieregelingen of versnellingstafels) kunnen bijdragen aan realisatie van dit segment / Provinciale Staten hierover te informeren voorafgaand aan of bij de vaststelling van de geactualiseerde Woondeal eind Q1 2027.' Voorzitter, dan netcongestie. Een grote ruimtelijke uitdaging van deze tijd is netcongestie, want we lopen inmiddels overal tegen de grenzen van ons elektriciteitsnet aan. Terwijl we werken aan de uitbreiding van het net, groeit tegelijkertijd de druk verder door, met gevolgen voor woningbouw, verduurzaming en onze economie. Maar er zijn ook kansen die we nu nog onvoldoende benutten. Netbeheerders weten waar grote knelpunten op het net zitten. Juist op die plekken kunnen we met slimme vormen van energieopslag helpen om het net te ontlasten. Grootchalige batterijopslag ontwikkelt zich snel en in provincies zoals Flevoland wordt hier al volop op ingezet als onderdeel van de oplossing voor netcongestie. D66 wil dat Limburg daar ook actief op inzet, niet alleen in woorden, maar ook ruimtelijk. Daarom dienen wij het amendement 'Strategische locaties energieopslag' in, waarmee strategische locaties voor energieopslag ook expliciet onderdeel worden van de POVI en uiteindelijk ook worden vertaald naar kaartlagen bij een volgende wijziging van de Omgevingsverordening. Daar zal ik ook het dictum van voorlezen. 'Besluiten: aan de tekst in de POVI op pagina 102, paragraaf 9.4.1, toe te voegen: De Provincie zet in op een toekomstbestendig energiesysteem door actief te sturen op de ruimtelijke inpassing van energie-infrastructuur middels grootchalige energieopslag. Daarbij worden strategische locaties voor grootchalige energieopslag in beeld gebracht, met prioriteit voor gebieden waar netcongestie optreedt en waar koppeling met duurzame opwek en gebruik mogelijk is. / En bij de eerstvolgende wijzigingsverordening na september 2026 kaartlagen op te nemen voor energieopslag, zoals ook voor zon en wind gedaan wordt.' Voorzitter, dan de gezonde leefomgeving. Tijdens de commissiebehandeling hebben we ook uitgebreid gesproken over de overgangsgebieden en de vraag welke regels daar uiteindelijk gaan gelden ter bescherming van mens en natuur. Daarbij werd ook duidelijk dat veel nog nader moet worden uitgewerkt in gebiedsgerichte processen en onderzoeken. D66 begrijpt dat het College dat zorgvuldig wil doen en per gebied een afweging wil maken, maar juist daarom is het belangrijk om vooraf helder te zijn over het uitgangspunt dat we daarbij hanteren. Voor D66 is dat uitgangspunt een gezonde leefomgeving. In onze POVI kijken we naar de effecten van de ruimte op onze gezondheid. D66 wil ook die ambities terugzien in de regels die we later gaan vastleggen. Daarom dient D66 de motie 'Gezonde leefomgeving als uitgangspunt bij gebiedsgerichte uitwerking' in. Dan zal ik weer het dictum voorlezen. Het dictum is iets anders dan het eerdere dictum dat daarstraks is rondgedeeld. 'Verzoekt het college van Gedeputeerde Staten Provinciale Staten inzicht te geven in de wijze waarop het uitgangspunt gezonde

leefomgeving, zoals verwoord in de POVI, wordt meegenomen en uitgewerkt in de gebiedsgerichte aanpakken.' Tot slot, vervoer en internationale bereikbaarheid. D66 gelooft sterk in goed grensoverschrijdend openbaar vervoer. Goede internationale treinverbindingen maken Limburg beter bereikbaar, versterken onze economie en vormen een duurzaam alternatief voor korte afstandsvluchten. In de POVI staat terecht dat we Limburg beter willen aanhaken op internationale HSL-netwerken, via steden als Luik, Brussel, Antwerpen, Aken en Düsseldorf. D66 vindt dat we in de POVI die verder vooruitkijkt de ambitie mogen uitstralen om meer Limburgers rechtstreeks aan te sluiten op HSL-stations over de grens. Juist met het oog op de nieuwe ov-concessie liggen er kansen om vanaf meer Limburgse stations rechtstreeks het Europese HSL-netwerk te bereiken. Daarom dienen we het amendement 'Ambitie internationale spoorverbindingen' in.

De voorzitter: Voordat u dat gaat voorlezen, is er een vraag van de heer Wetering.

De heer Wetemans (oos limburg): Ja, voorzitter, een vraag over de grootschalige energieopslag, de motie of het amendement.

Mevrouw Wesseling (D66): Een amendement.

De heer Wetemans (oos limburg): Waarom kiest u voor grootschalige plekken voor energieopslag en niet voor gedecentraliseerde plekken die dichterbij de vraag liggen bijvoorbeeld?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank u wel, voorzitter. Die kleinschalige buurtbatterijen; dat gebeurt nu ook al. Maar we zien juist ook dat met verschillende innovaties er nu ook al kansen zijn om aan nog grootschaligere batterijopslag te doen. Wat dat betekent, is dat je nog meer marge hebt in hoeveel energie je in zo'n batterij kan opslaan. Doordat die doelgroep die er gebruik van maakt vervolgens groter wordt, is het ook weer efficiënter in het kader van de energie die je enerzijds daaraan kan leveren en anderzijds die je daaruit af kan nemen.

De voorzitter: Mijnheer Wetemans.

De heer Wetemans (oos limburg): Het is me niet helemaal duidelijk. Je zou denken: als je inderdaad decentrale energieopslag hebt; het is dichterbij de gebruiker en het is ook dichterbij degene die de energie levert voor de energieopslag. Het is mij nog niet helemaal duidelijk. Men zou de kleinere decentrale energieopslag eventueel wat groter kunnen maken, waardoor misschien ook energie-efficiëntie optreedt.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, ik zal het nog een keer proberen uit te leggen. Je hebt bijvoorbeeld ook thuisbatterijen op dit moment. Die hebben dan een bepaalde capaciteit. Op het moment dat de zon heel erg schijnt, dan laadt die thuisbatterij zich op. Die is dan relatief snel vol. Omdat het een kleinere batterij is, kan het ook wel weer zo zijn dat hij op een sneller moment leeg raakt. Hoe groter je die batterij maakt, hoe meer energie daarin kan worden opgeslagen en hoe groter ook die dempende werking kan zijn op het moment dat heel veel mensen energie willen afnemen. Dus dat zorgt er eigenlijk voor dat hoe groter die batterij is, hoe meer je de wispelturigheid van sommige duurzame energiebronnen ook kan tegengaan en juist kan oplossen. Daarom zien we juist ook die kansen in die grootschalige energieopslag.

De voorzitter: Tot slot.

De heer Wetemans (oos limburg): Ja, misschien is het niet helemaal duidelijk. Met kleinschalige energieopslag bedoel ik niet de thuisbatterijen, maar grotere opslagen in eventuele energiehub's die toch wat grotere gemeenschappen, dorpen bijvoorbeeld, voorzien van energie, waar ook energie opgeslagen wordt. Bedoelt u met grotere energieopslag dat soort opslagen of de thuisbatterijen?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Met grotere energieopslag bedoel ik groter dan het formaat buurtbatterij. Het is dus zo dat hoe groter een bepaalde batterij is, hoe meer energie die op kan slaan, hoe beter die ook de schokken van bijvoorbeeld zon- en windenergie kan opvangen en hoe meer huishoudens daarvan kunnen profiteren.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter, ik had ook nog een vraag over die grootschalige opslag. Bent u bereid om in het amendement iets op te nemen over het aanjagen van innovatie op dit gebied?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ook D66 is groot voorstander van innovatie op het gebied van batterijopslag en we willen dat ook heel erg aanmoedigen. Het is ook wat we bijvoorbeeld bij het Brightlands Future Fund hebben ingebracht, dat juist ook die innovaties daar heel erg nodig zijn. Je ziet ook al dat er heel veel innovaties spelen. Met dit amendement hebben we eigenlijk met name proberen te regelen dat we ruimtelijk gaan kijken: wat zijn nou de strategische punten waar je eventueel die batterijopslag neer zou willen zetten? Dus dat is nog een andere stap dan: welk soort batterij ga je dan uiteindelijk neerzetten en welke innovaties gebruik je daarbij? Via andere instrumenten, zoals zo'n Brightlands Future Fund, maar ook via het LIOF ... Die zijn al heel erg druk bezig met het aanjagen van die innovaties rondom batterijopslag. Dus ik zou dat denk ik toch twee verschillende paden willen houden, ook al moedig ik de ontwikkeling heel erg aan dat juist bij die uiteindelijke kaartlagen die al ontwikkeld gaan worden, waar die strategische locaties uit gaan blijken, je met die innovaties ook weer aan de slag gaat.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, aanvullend misschien. Het is natuurlijk specifiek een ruimtevraag die u voorlegt. Maar als je bijvoorbeeld ... Er zijn voldoende zonneparken die relatief, als ze wat groter zijn, hoog van de grond zijn. Daar passen enorm veel batterijen onder. Heeft u een idee wat je nodig hebt aan ruimte, kijkende naar wat dit amendement oproept? Ik zou het zo niet weten.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Nee, dat hebben wij op dit moment ook nog niet in beeld. Juist daarom dienen we dit amendement in, waarmee we eigenlijk het College ook op pad sturen om te kijken: wat zijn nou die strategische locaties, hoeveel ruimte heb je nodig om hiermee aan de slag te gaan en hoeveel energie wil je waar opslaan? Maar dat is wel iets wat je niet zomaar even leuk aanwijst op de kaart, maar wat je echt goed moet bekijken. Dat is dus ook het hele idee van dit amendement.

De voorzitter: Tot slot, mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, ik denk dat als je inderdaad die ruimte vindt direct bij de windmolen of bij het zonnepark, dat dat op zich wel meevalt, dat ruimtebeslag, maar wij steunen de gedachte en volgens mij dienen we het amendement ook mee in, dus dat komt goed.

De voorzitter: Dank u wel. Er is nog een vraag van mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik las het amendement over de gezonde leefomgeving bij de overgangsgebieden. Ik ben eigenlijk aan het puzzelen. Het LOS ging over vergunningverlening lostrekken. Een gezonde leefomgeving vinden we allemaal belangrijk. Maar hoe ziet u die gezonde leefomgeving in relatie tot de overgangsgebieden Natura 2000? Wilt u dan in de overgangsgebieden extra woningen gaan plaatsen? Hoe moet ik dat zien?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Het is geen amendement. Het is een motie. Uiteindelijk is die ook weer gewijzigd qua dictum. Net toen ik vertrok was hij volgens mij nog niet uitgedeeld. Dus die is nu wel iets gewijzigd. Het idee is eigenlijk gewoon: we hebben allerlei ambities als Provincie als het gaat om de gezonde leefomgeving. Volgens mij staan die in de POVI ook best wel mooi en duidelijk verwoord. Toen hadden we tijdens de commissiebehandeling een discussie met het College: wat betekent dat nou qua zones en overgangszones, wat doen we daar nou concreet? Toen kwam die mededeling portefeuillehouder. Die zei eigenlijk: ja, we moeten ook nog best wel een aantal dingen gaan uitwerken in die gebiedsprocessen. Er is dus nog geen klip-en-klaar antwoord op, op hoe dat zich uiteindelijk ook gaat doorvertalen. Dat vragen wij nu. Ons zou het heel erg helpen om goed inzichtelijk te krijgen hoe die uitgangspunten die in onze POVI staan verwoord uiteindelijk tot uitwerking komen in die gebiedsprocessen. Om dat inzicht vragen we nu met deze motie.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Even ter verduidelijking: die overgangsgebieden zijn er natuurlijk echt voor de ondersteuning van de Natura 2000-gebieden. Nou rijd ik af en toe door de Peel. Als ik daar in de overgangsgebieden rijd, zie ik misschien hier en daar één boerderijtje, vaak helemaal niks meer. Het is een best wel verlaten niemandsland. Hoe ziet u die gezonde leefomgeving? Voor de recreatie dan? Dat ze daar minder stikstof ... Ik ben aan het zoeken. Helpt u me.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik denk dat je in het voorbeeld dat mevrouw Van der Pol noemt inderdaad zou kunnen constateren: hier is er geen probleem, hier is een prima overgangszone. Tijdens de commissiebehandeling constateerden we dat je soms ook bijvoorbeeld vanuit primair landbouwgebied wel een directe begrenzing kan hebben aan bijvoorbeeld een woningbouwgebied. Daarbij was het de vraag: zit daar dan ook nog een soort van semi-overgangsgebied tussen? Hoe werkt dat nu eigenlijk? Dat inzicht ontbreekt nu nog, om dat bredere plaatje te hebben. Wat we dus met deze motie ook vragen is enkel dat inzicht: hoe waarborgen we dat het ook wel dan vervolgens een gezonde plek is om inderdaad die huizen te hebben staan?

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ja, de laatste. U hebt het over 'primair landbouwgebied aan een woningbouwgebied'. Meestal ligt daar een verwevingszone onder. Herkent u dat?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja. In zo'n verwevingsgebied kunnen dan ook wel weer woningen staan. Dus daar gaat het volgens mij om.

De voorzitter: Het is niet helemaal duidelijk. Misschien kunt u uw vraag nog even iets duidelijker maken.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ja, ik wil hem toch nog even verduidelijken. Een verwevingsgebied en overgangsgebied zijn twee verschillende termen. Ik wil het heel even uitleggen. In het buitengebied wordt het primaire landbouwgebied aangewezen. Dan hebben we natuurgebied. Tussen primair landbouwgebied en natuurgebied kan de groenblauwe mantel als overgangszone liggen. Aan de kant van de stad en de dorpen ligt het verwevingsgebied. Dat zijn compleet andere gebieden. Dus ik ben nog echt aan het zoeken: heeft u het over het verwevingsgebied of over het overgangsgebied?

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik denk beide. Wat wij heel erg met deze motie proberen op te roepen, is dat het voor ons nog niet duidelijk is of je vervolgens uiteindelijk altijd die gezonde leefomgeving hebt, omdat er ook nog nadere dingen worden uitgewerkt. U noemt hier een voorbeeld. Dat inzicht zouden wij graag voor al die gebieden hebben. Wij roepen het College dan ook op: maak voor ons nou eens inzichtelijk hoe in die verwevingsgebieden bijvoorbeeld wordt uitgegaan van de gezonde leefomgeving, maar ook breder. Dus het spitst zich ook niet toe op één gebied in die zin.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder met uw betoog. U heeft nog een kleine halve minuut.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, ik was volgens mij gebleven bij het voorlezen van het amendement. 'Ambitie internationale spoorwegen.' 'Besluiten: de tekst in de POVI op pagina 15, paragraaf 2.4.6, aan te passen. Er staat nu: We willen optimaal aanhaken bij de buitenlandse netten en HSL-stations van Luik, Brussel, Antwerpen, Aken en Düsseldorf. Goede verbindingen met internationale HSL-stations dragen bij aan het beperken van vliegen op afstanden tot 750 kilometer. Het is belangrijk om te zorgen voor grensoverschrijdende afstemming van de technische, administratieve en juridische systemen. Dat stukje tekst willen wij vervangen door: We willen optimaal aanhaken bij buitenlandse netten en HSL-stations van Luik, Brussel, Antwerpen, Aken en Düsseldorf. Daarbij zetten we in op het beter benutten en stapsgewijs versterken van bestaande en potentiële grensoverschrijdende spoorcorridors, zodat vanuit meerdere Limburgse intercitystations een goede en waar mogelijk directe aansluiting op het internationale netwerk kan ontstaan. Goede verbindingen met internationale HSL-stations dragen bij aan het beperken van vliegen op afstanden tot 750 kilometer. Het is belangrijk om te zorgen voor grensoverschrijdende afstemming van technische, administratieve en juridische systemen, zodat deze verbindingen in de praktijk gerealiseerd en doorontwikkeld kunnen worden.' Tot slot, voorzitter. De keuzes die we vandaag maken, bepalen mede hoe Limburg er over tien, twintig of dertig jaar uitziet. Laten we die keuzes dus verstandig maken, voor een provincie die duurzaam, bereikbaar, gezond en leefbaar blijft, voor huidige en voor toekomstige generaties. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Wesseling. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Van der Pol namens de fractie van de BBB.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Voorzitter, vandaag spreken we over de Provinciale Omgevingsvisie. Het is geen klein voorstel. Met alle bijlagen bij elkaar gaat dit over meer dan 2.000 pagina's. Voor inwoners is dit bijna niet meer te volgen. En eerlijk gezegd, zoals we net al een beetje proefden, is dit ook voor ons als Statenleden best wel een uitdaging. Dit roept vragen op, maar daarmee ook zorgen. Over die nieuwe zoneringen: wat betekent wat nou precies en wat stellen we vandaag vast? Wat betekent dit voor de toekomst van Limburg? Wat betekent dit ook voor onze voedselvoorziening? Die zorgen leven niet alleen bij onze inwoners. Er zijn ook vele zienswijzen en reacties van belangenbehartigers. Maar ook wij, onze fractie, de BBB-fractie, hebben deze zorgen. Voorzitter, voor de BBB is één punt om randvoorwaardelijk in te stemmen met deze POVI dat onteigening voor natuurdoelen blijvend moet worden uitgesloten. Dat staat in

deze visie goed opgenomen. Voor de BBB hoort daar ook bij dat vergunningen voor landbouwbedrijven niet ingetrokken mogen worden voor natuurdoelen, want als een ondernemer geen mogelijkheid meer heeft om zijn bedrijf uit te oefenen, dan heeft deze onderneming geen enkele toekomst meer. Daarom vragen wij ook de Gedeputeerde om dit mee te nemen, vast te leggen, in de verordening. Maar tegelijkertijd willen wij als fractie ook graag vooruitkijken. Voedselzekerheid en voedselautonomie zijn van strategisch belang. Juist in een wereld met steeds meer onzekerheden. Daarom zien wij ook wel positieve punten, mooie punten in deze POVI. Zoals mijnheer Nijskens net al aangaf: in het buitengebied wordt nu een gebied vastgelegd als primair landbouwgebied. Voor het eerst krijgt de landbouw daar echt voorrang op andere functies. Voedselproductie staat in dit gebied centraal. Dat vinden wij als BBB een goede keuze. In het verweingsgebied, tussen het stedelijk gebied en het landbouwgebied, komen er uiteindelijk de regels van het huidige buitengebied. De belangen tussen wonen, ondernemen, landbouw en bedrijvigheid zijn hierin gelijkwaardig. In de groenblauwe landbouwzone, die ook al in de POVI staat, zien we ook een verbetering: niet langer één algemeen beleid voor vergunningverlening, generiek voor de hele zone, maar meer maatwerkmogelijkheden per gebied. Maar naast alle mooie elementen zien wij toch ook andere zorgpunten. We zien grote druk op de ruimte: rond stedelijk gebied een verweingsgebied van 500 meter, rondom landelijke kernen een verweingsgebied van 100 meter. Dan vragen wij ons af: wat is nou precies stedelijk gebied en wat is een landelijke kern? Waarom zijn Gronsveld, Stein en Urmond stedelijke gebieden, terwijl Horst aan de Maas een landelijke kern is? Vooral in Zuid-Limburg, in het Heuvelland, leiden dit soort grote zoneringen tot grote druk op de ruimte en dat baart ons zorgen. Om daar ook ruimte te behouden voor de landbouw en een toekomstperspectief voor deze ondernemers, dienen we daarom de motie in 'Zuinig op de ruimte; stenen in de stad en niet daarbuiten'. Dan wil ik daarvan graag het dictum voorlezen. 'Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten om bij de eerstvolgende herijking van de POVI de kaartlaag 'stedelijke gebied' te actualiseren / Hierbij expliciet in gesprek te gaan met gemeenten over begrenzingen en interpretatie van stedelijke gebieden en verweingszones / Als uitgangspunt te hanteren dat, gezien de veelheid aan ruimtelijke opgaven, terughoudend wordt omgegaan met verdere uitbreiding van het stedelijk gebied.' Daarnaast, voorzitter, zien wij ook een stapeling van regels vanuit verschillende overheden. Dat maakt situaties in de praktijk soms heel moeilijk werkbaar: ondernemers die vastlopen in een oerwoud van regels, wat uiteindelijk resulteert in stagnatie van bedrijfsontwikkeling. Dat kan voor ons niet. Daarom dienen wij het volgende amendement in. 'Zorgvuldige uitwerking bij samenloop van opgaven.' Nou is het een vrij lang dictum. Dat moet ik helemaal voorlezen? Oké. Daar gaan we eens rustig aan mee beginnen. 'Besluiten: in het Ontwerpbesluit G-26-009 vaststellen Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026 aan beslispunt 2 toe te voegen: En met inachtneming dat in hoofdstuk 2, paragraaf 2.3.5, Ambitie zonering natuur en landbouw, onderstaande aanvullende passage na de laatste alinea wordt toegevoegd: Bij de uitwerking van deze Omgevingsvisie beoordeelt de provincie per gebied welke opgaven daar feitelijk aan de orde zijn, welk doel daarmee moet worden bereikt en welke gevolgen dat heeft voor het bestaande gebruik en eventuele ontwikkelmogelijkheden. Daarbij kijkt de Provincie in ieder geval naar de noodzaak van een maatregel, de uitvoerbaarheid daarvan en de aanwezigheid van minder belastende alternatieven. Voor het geval landelijke regels of normen rechtstreeks van toepassing of leidend zijn, vormen deze het uitgangspunt. Aanvullende provinciale maatregelen worden in dat geval alleen ingezet indien gemotiveerd is dat zij, gelet op gebiedsspecifieke omstandigheden en de gevolgen voor het betrokken gebied, nodig zijn voor het bereiken van de provinciale doelen. Indien aanvullende lokale maatregelen van toepassing zijn, zal de Provincie deze meenemen in haar afwegingen. Wanneer landelijke regels of normen ontbreken, kiest de Provincie voor de maatregel of combinatie van maatregelen die noodzakelijk zijn om provinciale doelen te bereiken, waarbij in de afweging expliciet de mate van extra beperking voor het betrokken gebied wordt meegenomen. De Provincie werkt dit per gebied uit op basis van de feitelijke situatie ter plaatse en motiveert daarbij duidelijk welke maatregelen nodig zijn, waarom daarvoor is gekozen en waarom minder ingrijpende alternatieven niet volstaan.' Dan ga ik door naar het amendement 'Haalbaarheid en betaalbaarheid'. Daar vragen we het volgende. 'Besluiten: in het Ontwerpbesluit G-26-009 vaststellen Provinciale Omgevingsvisie Limburg aan beslispunt 2 toe te voegen: En met inachtneming dat in hoofdstuk 5, paragraaf 5.3.6, Instrumentarium natuur, onderstaande alinea als laatste alinea wordt toegevoegd ...'

De voorzitter: Had u een vraag over het vorige amendement? Of over deze? De vorige. Dan geef ik nu even het woord om over het vorige amendement een vraag te stellen.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel. Ja, mevrouw Van der Pol was snel. Ik had een vraag over de tekst: 'Wanneer landelijke regels of normen ontbreken, kiest de Provincie voor de maatregel of combinatie van maatregelen die noodzakelijk zijn om provinciale doelen te bereiken, waarbij in de afweging expliciet de mate van extra beperking voor het betrokken gebied wordt meegenomen.' Kunt u dat verduidelijken? 'De mate van extra beperkingen voor het betrokken gebied.' Over wie of wat hebben we het dan?

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): We zien uiteindelijk vaak dat er maatregelen vanuit de overheid komen. We zien maatregelen vanuit de gemeenten. Provincies nemen maatregelen. Uiteindelijk vindt dat natuurlijk allemaal op 1 m² plaats, of in het gebied, zoals je het wilt noemen. Door die stapeling van maatregelen zien we vaak onwerkbaar situaties ontstaan. Als ik hem in de hele breedte pak; ik hoor bijvoorbeeld best wel regelmatig dierhouders die in het kader van het Convenant Dierenwelzijn meer ruimte moeten geven aan dieren. Aan de andere kant zegt de gemeente: ja, maar wij willen een bouwblok op maat. En aan de andere kant zegt de Provincie ook weer: ja, maar wij hebben de natuurbescherming en daar de emissies van. Uiteindelijk komt een ondernemer klem te zitten tussen alle overheden en uiteindelijk is het ook: waar moet hij aan voldoen? Wij vragen eigenlijk met dit amendement: kijk daar nou eens goed naar en kijk of alles integraal klopt uiteindelijk. Kan een ondernemer hiermee nog uit de voeten, met alle doelen en alle maatregelen, met alles wat wij hier bedenken? Is dat nog werkbaar? Ga daarover in gesprek met elkaar, weeg dat af en ga daarmee vooruit.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Op welke manier moeten we dan als overheid de behoeften van de inwoners volgens u meenemen? Ik hoor u praten over ondernemers, dat er rekening gehouden moet worden met ondernemers. Maar er wonen ook mensen in die gebieden. Hoe moeten die meegenomen worden?

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): De inwoners worden meegenomen in de milieuwetgeving. Daar zitten natuurlijk de WHO-normen in. Daar wordt op getoetst volgens mij.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Hoor ik u dan zeggen dat u ... Nee, u wilt dat wij als provinciale overheid ... Ik ben even aan het zoeken. Ik probeer namelijk duidelijk te krijgen wat mevrouw Van der Pol nu eigenlijk wil zeggen met dit amendement en voor wie dit amendement ... Daarom dat ik de vraag stel over de ondernemers. U zegt nu: ja, de Wereldgezondheidsorganisatie ... Dus u erkent wel dat er milieuregels zijn. Uiteraard. En u wilt wel dat die toegepast worden. Maar u wilt dus niet dat wij als ... Moet ik hem dan zo vragen? U wilt niet dat wij als provinciale overheid dan strengere milieuregels opleggen, oftewel: geen koppelen op landelijke maatregelen? Moet ik hem zo interpreteren?

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Nee. Wij streven naar werkbaar beleid, wat in de praktijk werkbaar is. Als het werkbaar is als ergens een stap harder wordt gezet, dan moeten we kijken: wil de ondernemer dat, past dat

en kan dat? Als daar gewoon een goed verhaal achter zit, kan je daar altijd naar kijken. Maar je moet wel eerst kijken: past dat en kan dat?

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder. U was begonnen met het voorlezen van een dictum.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Dat gaat over het amendement 'Haalbaarheid en betaalbaarheid'. "Besluiten: in het Ontwerpbesluit G-26-009 vaststellen Provinciale Omgevingsvisie Limburg aan beslispoint 2 toe te voegen: En met inachtneming dat in hoofdstuk 5, paragraaf 5.3.6, Instrumentarium natuur, onderstaande alinea als laatste alinea wordt toegevoegd: Bij het opnemen van maatregelen in de groenblauwe landbouwzone en het verwevingsgebied voor het behalen van doelen wordt rekening gehouden met de haalbaarheid en betaalbaarheid, inclusief de financiële gevolgen voor betrokkenen, en met reële termijnen waarbinnen sectoren zich kunnen aanpassen, waarbij wordt gestreefd naar een evenwichtige verdeling van lasten, en waar aan de orde, gebruik wordt gemaakt van wettelijk beschikbaar instrumentarium, zoals nadeelcompensatie.' Tot zover. Wij delen ook de zorgen van vele Limburgers over de nabijheid van de windturbines. Bij het vaststellen van de zoekgebieden in deze POVI wordt een afstandsnorm van circa 1,3 keer de tiphoogte gebruikt. Dat is veel minder dan de meest recente inzichten en daarmee onverantwoord. Daarom dienen wij het amendement over de toepassing van de ruimere afstandsnormen in. Bij deze dat dictum. Het is amendement 'Afstandsnorm voor windturbines'. 'Besluiten: in het gewijzigd Ontwerpbesluit G-26-009 vaststellen Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026 aan beslispoint 2 toe te voegen: En met inachtneming dat in hoofdstuk 9, paragraaf 9.5.4, Windenergie, onderstaande tekst na de vijfde alinea wordt toegevoegd: Bij de ruimtelijke afweging voor de plaatsing van windturbines wordt uitgegaan van een minimale afstand tot gevoelige functies van ten minste 4 maal de tiphoogte van de betreffende windturbines. / En dat op basis van bovenstaande minimale afstand de kaarten voor de 'Zoekgebieden windturbines' en 'Ontwikkeling van windturbines niet-uitgesloten' worden aangepast.' Met betrekking tot de toepassing van zon-PV: de in december 2024 nog aangepaste provinciale verordening met strikte beperkingen voor zon op landbouwgrond is volgens ons duidelijk genoeg. Nieuwe zoekgebieden zorgen voor onrust en verwachtingen die we volgens de BBB niet moeten willen. Daarom een amendement om deze kaartlaag in zijn geheel te verwijderen. Dat is amendement 'Zoekgebieden grootschalige zon-PV op landbouwgrond niet nodig'. 'Besluiten: in het gewijzigd Ontwerpbesluit G-26-009 vaststellen Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026 aan beslispoint 2 toe te voegen: En met inachtneming dat de kaartlagen en zonering 'Zoekgebied grootschalig zon-PV' en 'Zoekgebieden zon met extra inspanning' vervallen en verwijderd worden, inclusief de bijbehorende legenda-aanduidingen; En de onderstaande passage uit hoofdstuk 9.5.5, Zonne-energie, 'We nemen zoekgebieden grootschalige zon-PV op waar we kansen zien voor deze grootschalige opwek. Projecten binnen deze zoekgebieden dienen te voldoen aan de voorwaarden van de voorkeursvolgorde zon, zoals hierboven beschreven. Bij initiatieven in de zoekgebieden gaan we een actieve rol vervullen. We werken onze rol en de voorwaarden waaronder wij hieraan meewerken nader uit' te vervangen door 'We gaan uit van wensgebieden als gebieden waar gemeenten en initiatiefnemers bij voorkeur een project willen laten landen. Dit kunnen alle gebieden in Limburg zijn die niet expliciet zijn uitgesloten. Projecten zullen worden getoetst aan paragraaf 13.4 uit de Omgevingsverordening en bij voorkeur in gebieden zoals benoemd in motie 3012.' / En voor het overige: in de POVI zal het woord zoekgebied worden vervangen door wensgebied.'

De voorzitter: Daar is een vraag over van mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, voorzitter. Ik ben bij dit amendement heel even zoekende. D66 is ook groot voorstander van zonne-energie en daar vooral veel op inzetten voor onze eigen strategische onafhankelijke energievoorziening. Wat dit amendement nu doet, is dat het de zoekgebieden weghaalt en eigenlijk alles wat niet is uitgesloten een wensgebied maakt. Dat interpreteer ik dan – tenminste, als ik dan op de uitvoerende stoel van bijvoorbeeld zo'n RES-regio zou zitten – als: o, wat fijn, we hebben heel veel gebieden erbij waar we nu ook aan de slag kunnen gaan met zonne-energie. Maar iets in mij zegt dat dat niet de intentie is van

dit amendement. Dus kan mevrouw Van der Pol iets meer duiden wat nu de intentie is en wat uiteindelijk het verwachte effect van dit amendement is?

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Uiteindelijk zijn wij ontegenwoordig blij met hoe het in de verordening staat op dit moment, ook dus met de kaartlaag die er niet is. Daarom dit amendement om de kaartlaagzoekgebieden uit de visie te halen.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, misschien een verduidelijkende vraag. Misschien is dat ook iets om bij de Gedeputeerde dadelijk duidelijk te krijgen. Volgens mij wordt nu gewoon 90% van onze provincie een wensgebied voor zonne-energie. Alleen die uitsluitingsgebieden blijven nog over als: daar komt in ieder geval geen zonne-energie. Begrijp ik het dan goed?

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Uiteindelijk zeg je nou: elk gebied kan in aanmerking komen voor zonnepanelen, met uitzondering van de uitsluitingsgebieden, dus zoals het nu in de verordening staat. Dan ga je de strikte zonneladder volgen. Dan is dat klaar. Wat je nu eigenlijk ziet door het kaartzoekgebied; dan lijkt het net dat sommige plekken uiteindelijk gewoon zeggen: o, daar willen wij ... Wij gaan daar actief op zoek naar zonnepanelenvelden. Ik zie ongeveer 40 hectare om mijn dorp ingetekend. Dan denk ik: ja, dat kan toch niet de bedoeling zijn, dat mensen fijn in de bossen gaan wandelen en op de zonnepanelen uitkijken? Dat lijkt mij niet heel aantrekkelijk.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dus als ik het goed begrijp: een zoekgebied is gevoelsmatig iets meer alsof je er heel actief naar op zoek gaat, terwijl bij een wensgebied nog steeds alle deuren openstaan, maar dan krijgt het beetje een andere naam en wordt het gebied dan eigenlijk toch uitgebreid. Begrijp ik dat goed?

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Uiteindelijk zeg je bij de term zoekgebied actief: wij gaan zoeken. Bij het wensgebied zeg je: het initiatief kan daar landen. Dat heeft wel een heel andere intonatie en kent een andere beeldvorming dan 'op zoek gaan naar'.

De voorzitter: Gaat u verder.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Tot slot, voedselautonomie begint met ruimte, ruimte voor boeren om te ondernemen. Daar vragen wij vandaag om zeer verstandig mee om te gaan. Dank je wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Van der Pol. Dan geef ik nu het woord aan de heer Schyns namens de fractie van JA21.

De heer Schyns (JA21): Geachte voorzitter, vandaag stellen we de Provinciale Omgevingsvisie 2026 vast, een document dat bepaalt hoe en waar de komende tien jaar gebouwd, geboerd en geproduceerd mag worden, inclusief waar energie wordt opgewekt. Dat laatste, energie, is dan ook meteen het belangrijkste van ons tijdperk. Niet alleen al om de 1.400 zienswijzen en de discussie in de LEO-commissie van 17 april, maar ook omdat de toenemende vraag naar energie zo exponentieel zal groeien dat velen het cumulerende

effect van de toenemende digitalisatie en energiebehoefte van kunstmatige intelligentie niet overzien. Toch wil ik eigenlijk beginnen met het complimenteren van het College. Er is veel werk verzet in dit actualisatieproces. De uitvoering van motie 3035, het voorkomen van gedwongen onteigening voor natuurcompensatie, is een belangrijke stap voorwaarts. Ook de introductie van het nieuwe primaire landbouwgebied en de erkenning van zorgen uit de ruim 1.400 zienswijzen en de commissievergadering getuigen van een serieuze aanpak. Daarnaast waarderen wij de aandacht voor de waterstofketen Ravenstein-Chemelot en de erkenning van netcongestie als reëel probleem. Dat zijn concrete punten waar GS vooruitgang boekt. Maar voorzitter, juist op het gebied van energie schiet deze POVI tekort. Het RES-doel van 2,5 terawattuur duurzame elektriciteit in 2030 blijft leidend. Dat is een enorme ambitie, die vooral via wind en zon moet worden gerealiseerd. Wind op land. De zoekgebieden blijven gewoon in de POVI staan. In de LEO-commissie heeft het College dat nogmaals expliciet bevestigd, terwijl Limburg een van de windluwste provincies van Nederland is, de opbrengst per turbine laag ligt en de landschappelijke impact enorm is. Dit is onzes inziens geen realistische energiepolitiek, maar een ideologie. Willen wij echt energieproblemen oplossen of ideologieën nastreven? Zon op land krijgt eveneens ruimtelijk voortgang terwijl we weten dat dat schaarse grond opeist, die ook nodig is voor woningbouw, landbouw en bedrijvigheid. U voelt het vast weer aankomen in mijn pleidooi, maar SMR's, kleine kerncentrales worden in paragraaf 9.5.3 slechts genoemd als mogelijke aanvulling en regelbare baseload. Er is geen ruimtelijke reservering, geen prioriteit en geen concrete uitwerking. Dit terwijl we juist regelbare, betrouwbare energie nodig hebben. Binnen twee decennia zullen wij mijlenver achterliggen op andere landen door een tekort aan energie. De economische impact hiervan is zo groot dat economieën uitdoven als een nachtkaaars. Waar vroeger steden ontplooiden naast rivieren, zullen nu landen gaan floreren rondom betrouwbare energiebronnen. Momenteel draait 10% van de hele wereld al op nucleaire energie. Dit zal toenemen in de komende vier jaar naar 18%, maar wij steken onze kop in het zand. Netcongestie is al realiteit in Limburg. Verdere elektrificering, emissieloos rijden en de uitbreiding van wind en zon zonder voldoende regelbare capaciteit zorgen voor problemen bij industrie, mobiliteit en huishoudens. De waterstofketen Ravenstein-Chemelot wordt wel genoemd, maar blijft volledig afhankelijk van onzekere import, ombouw van bestaande leidingen en een verbinding met België. Dit is wishful thinking. Kortom, deze POVI kiest bewust voor intermitterende bronnen wind en zon, met lage rendementen en hoge ruimtelijke druk, terwijl bewezen regelbare technologie zoals SMR's op de lange baan wordt geschoven. Dat is mijns inziens geen energiebeleid, maar de manier waarop er in Brussel en Den Haag nagedacht wordt. Dezelfde eenzijdige afweging zien we bij landbouw en wonen. Natuur weegt zwaarder dan economie en perspectief voor boeren. In de commissie hebben de LLTB en andere sprekers terecht gewaarschuwd voor perspectiefverlies en de stallendeadline 2030. Al met al is het natuurlijk makkelijker om tegen de burgers te zeggen: het komt wel goed. Laten we een paar molens neerzetten en een paar zonnepanelen en u bent in orde. De energiebehoefte toename is dit decennium al 50% hoger dan het vorige decennium, volgens het Internationale Energie Agentschap. Dit zal zo exponentieel toenemen dat we nu actie moeten ondernemen, voor echte betrouwbare en betaalbare energie. Dat is niet het populaire antwoord, maar wel het echte verhaal. Voorzitter, ik sluit af. Leiderschap is ook elkaar de waarheid vertellen als het nieuws niet goed is. Laten we niet pas de dijken verhogen nadat de overstroming plaatsvindt. Laten we niet pas noodpakketten aanschaffen nadat de oorlog uitbreekt. En laten we niet pas beginnen met kernenergie nadat we zonder stroom zitten. Het is geen kwestie van of we het nodig hebben, maar van wanneer we met zijn allen wakker worden. De onvermijdelijke oplossing is kernenergie, of het nou leuk is of niet.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank, voorzitter. JA21 heeft het over: er moeten nu oplossingen komen en we moeten nu een stabiele energiebron hebben. Zon op land of überhaupt zonne-energie en windenergie doen dat niet. SMR's zijn volgens JA21 dan de oplossing. Maar volgens mij duurt het enkele jaren voordat dit gerealiseerd zou kunnen zijn. We zien nu de prijzen nog steeds de pan uit rijzen. Juist dan is het toch heel erg belangrijk dat we een eigen energievoorziening hebben waar we al op kunnen leunen? Dan weten we

toch dat het de komende jaren niet gaat lukken om die SMR's te realiseren, ook al trekt JA21 daar behoorlijk aan in deze provincie?

De voorzitter: De heer Schyns.

De heer Schyns (JA21): Ja, wij zijn een groot voorstander van zonne-energie op daken bijvoorbeeld, maar als de zon niet genoeg schijnt of als de wind niet genoeg waait, dan kunnen we het misschien nu nog wel goed genoeg managen, maar over twee decennia totaal niet meer. Ik denk dat mensen zich niet realiseren wat voor <onverstaanbaar> die energiebehoefte neemt. Nu zie je misschien nog niet hoeveel het straks is, maar het zou mij niks verbazen als dat vertienvoudigt, dat het in Nederland zo toeneemt dat we naast alle problematiek rond de netcongestie puur en alleen de behoefte niet kunnen stillen. Dat kun je zien in digitalisatie. Dat kun je zien in de toenemende energie door AI. Ook al is het misschien niet de pleister die je nu plakt, regeren is vooruitzien en dan moet je over twintig jaar kunnen denken dat we nu juist een stap hebben genomen die voorbarig leek, maar die achteraf precies bleek te passen in het plaatje dat nodig was.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank, voorzitter. Volgens mij kunnen D66 en JA21 elkaar hier voor een deel ook vinden. De zon schijnt niet altijd en het waait ook niet altijd, dus er moeten oplossingen voor komen. Dat heeft wat D66 ook voor elkaar heeft proberen te krijgen met het amendement over energieopslag. Maar ook betekent het dat we gewoon een gezonde energiemix moeten krijgen, dat we verder moeten kijken dan naar één energiebron, dat we verder moeten kijken dan naar afhankelijk zijn van gas in het buitenland, maar ook dat we verder moeten kijken dan naar alleen maar inzetten op kernenergie. Hoe ziet JA21 dat dan? Is JA21 ergens wel voorstander van die gezonde energiemix, waar zeker ook zon en wind een plek in hebben?

De voorzitter: De heer Schyns.

De heer Schyns (JA21): Zeker. Sterker nog, ik denk dat wij elkaar ook kunnen vinden in de locatiebehoefte met betrekking tot batterijen. Ik denk dat we daar op dezelfde lijn liggen. Ik denk dat wij ons ook realiseren dat we een gezonde mix nodig hebben, maar wat onzes inziens gezond is, ligt misschien voor jullie in een radicale visie, maar wij denken dat dat broodnodig is. Dus waar andere mensen denken dat wij misschien vergaand zijn, zien wij dat als een baseline om te waarborgen dat die energiebron betrouwbaar is, maar ook betaalbaar.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dan ben ik nu wel even benieuwd: wat is dan nu die ambitieuze visie van JA21 en hoe krijgt die gezonde energiemix met ook zon en wind daarin een plek?

De voorzitter: De heer Schyns.

De heer Schyns (JA21): Ik zou zeggen: laten we de ruimte geven aan mensen die zonnepanelen op daken willen leggen, die daar gebruik van willen maken. Laten we de netcongestie oplossen door daar nu acuut op te acteren en laten we nu beginnen met het organiseren van kernenergie, zodat wij straks allemaal betrouwbare en betaalbare energie hebben.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft ook een amendement aangekondigd. Sterker nog, het amendement is al rondgedeeld. Dus dan mag u nog even het dictum voorlezen.

De heer Schyns (JA21): Dit is onderhand de derde of vierde gewijzigde versie van dezelfde message, maar de vraag is eigenlijk of de Provincie Limburg zich maximaal zal inzetten ten behoeve van rijksonderzoek naar locaties voor SMR's. Dat was 'm. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Schyns. Dan geef ik nu het woord aan de heer Wolters Gregório namens de fractie van de SP.

De heer Wolters Gregório (SP): Goedemorgen of goedemiddag inmiddels, voorzitter, beste collega's, gasten, pers en mensen achter de livestream. Vandaag op deze doodnormale dag spreken we definitief over onze Provinciale Omgevingsvisie 2026. Als eerste, grote complimenten aan alle ambtenaren die van alle onderwerpen, feiten en meningen chocola hebben weten te maken. Chapeau. Provinciale politici, gemeenten, maatschappelijke organisaties, ondernemers en vooral Limburgers hebben hun inbreng gegeven, kritiek en lof geuit. Het is een ingewikkeld proces en een complex document over wat we als Provincie op welke plek met onze ruimte willen doen. Op de ene plek komen er heldere restricties om doelen te halen, terwijl er op de andere plek ruimte is voor maatwerk en samenwerking om meer mogelijk te maken. Wellicht kan de Gedeputeerde zo meteen toelichten hoe we als Provincie stimuleren het gesprek in de samenleving levendig te houden. Het proces rondom dit stuk was lang, uitgebreid en ging met vallen en opstaan, maar het resultaat is dat de meeste Limburgers hiermee goed uit de voeten kunnen. Ik zeg expres 'de meeste Limburgers', want bijvoorbeeld een Van Gool, Puts of Gillis brengen tenslotte niets voor de toekomst van onze samenleving. Ik heb het dan over de toekomst van onze samenleving, waar we met het coalitieakkoord en de beleidskaders goed aan begonnen zijn en waar we aan de hand van deze POVI de komende jaren hard aan moeten blijven werken. Een thuis voor elke inwoner is een van de thema's waaraan we hard moeten werken, voorzitter. De vragen zijn dan: waar gaan onze coöperaties, corporaties en ontwikkelaars dat doen, welke doelgroepen moeten de komende jaren extra aandacht krijgen en hoe nemen we arbeidsmigranten of gastarbeiders fatsoenlijk op in onze samenleving? Van Limburgers profiteren door huisjes te melken of ze goedkoop weg te stoppen op een bedrijventerrein, zijn oude praktijken van een kapot systeem waarmee we moeten breken. Om een hechte samenleving te krijgen, moeten we ook de groep arbeidsmigranten zo snel mogelijk een plek in onze wijken bieden, zoals we dat voor autochtone Limburgers tenslotte ook willen doen. Gelukkig staat dat ook al zo beschreven. Meer bouwen zal zeker moeten, voor diverse doelgroepen, maar voor elk huishouden betaalbaar. De weg daarnaartoe is volgens ons een einde aan grondspeculatie en bijvoorbeeld een provinciaal woningbouwbedrijf, zodat de verdienprikkels eraf gaat en onze volkshuisvesting weer betaalbaar wordt.

De voorzitter: De heer Nijskens heeft een vraag voor u.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter. Ik werd even getriggerd. Ik vond het een beetje negatieve uiting, hoe u spreekt over huisvesting van arbeidsmigranten. We kennen de misstanden, maar we kennen ook de goede voorbeelden. U gooit ze eigenlijk allemaal op één hoop. Bent u er zelf gaan kijken? U noemde ook namen. Heel bijzonder dat u dat doet. Waarom doet u dat?

De voorzitter: De heer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Ik snap de vraag van de heer Nijskens. Ik doe het om twee redenen. Eén, ik ben gaan kijken, zoals denk ik een heleboel mensen in deze zaal. Op sommige plekken zijn de omstandigheden onmenselijk. Op andere locaties zijn ze richting acceptabel aan het gaan. Maar er zijn inmiddels heel veel rapporten verschenen over hoe we met de huisvesting van alle inwoners om horen te gaan, dus ook van arbeidsmigranten, gastarbeiders of internationale werknemers, zoals ze tegenwoordig genoemd worden. Niet iedereen werkt mee aan die goede toekomstvisie daarvoor. Daarom benoem ik een aantal namen ook expliciet, omdat ik vind dat wij als volksvertegenwoordiging de verplichting hebben, als we toch aan die toekomstvisie willen werken en zorg willen dragen voor al onze inwoners, dat we daar partijen bij zoeken die datzelfde doel nastreven op de eerste plaats. Dus dat.

De voorzitter: Voordat ik u het woord geef, ik deel wel wat de heer Nijskens zegt. Als mensen hier niet in de zaal zijn en zich niet kunnen verdedigen, mogen we wel de voorbeelden noemen, zoals die eruitzien en zoals u ze constateert, maar we moeten zeer zorgvuldig zijn met het noemen van mensen bij naam. Dus graag terughoudendheid daarin. De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, ik vind het jammer dat u het nu wel zegt, omdat ik een interruptie pleeg. Ik had anders u willen aanspreken en u willen vragen daar toch zorgvuldiger mee om te gaan. Wij zijn niet voor misstanden. Wij zijn voor goede huisvesting voor iedereen die voor ons actief is en zelfs ook voor mensen die minder actief zijn. U zet mensen weg die problemen proberen op te lossen. Die verdienen daar evengoed geld aan. Wij hebben daar geen moeite mee. Dus ik maak er gewoon een punt van dat ik het niet correct vind. Misstanden mag u benoemen. Daar gaan we ook nooit mee akkoord. Maar waar het goed tot heel goed gaat, mag ook gezegd worden.

De voorzitter: Ik moet constateren; de hand in eigen boezem. Dat had scherper moeten. Dank u wel. Gaat u verder.

De heer Wolters Gregório (SP): Van mijn kant is het ook de bedoeling aan te geven niet zozeer welke personen niet bijdragen aan een functionerend systeem, maar welke voorbeelden. De volgende keer zal ik de heer Nijskens daar iets meer in tegemoetkomen. Nu moet ik even spieken waar ik gebleven ben. Ja. Ik wilde zeggen: wonen is een recht, voorzitter. Door slim aan inbreiding of een straatje erbij te doen, krijgen we de komende jaren samen met onze gemeenten een heleboel voor elkaar. Dan een passage waar de vandaag jubilerende Sir David Attenborough voorzichtig positief van zal worden, denk ik. Onze natuur beschermen en versterken pakken we op voor de Natura 2000-gebieden en het NNL. Over de gebieden eromheen laten we de samenleving het overleg voeren en een plan trekken om daar waar het kan een stap extra te zetten. Maar ook in ons stedelijk gebied is er genoeg vergroening voor elkaar te krijgen, tegen hittestress en voor een goede waterberging. Die waterberging of ruimte voor hoog water blijft een aandachtspunt voor ons als politiek. Ook hierop kwamen vele zienswijzen binnen, die de risico's voor huishoudens aan de Maas, Roer en Geul benadrukken. Zomaar bouwen in gebieden waar Limburgers een verhoogd risico lopen, vinden wij geen goed idee en daarom zullen we het amendement van de heer Nijskens dan ook steunen. Mijn kameraad Smeets had het vanmorgen ook al over de vraag: welke economie willen we in onze provincie hebben? Ook dat staat al redelijk in de POVI. We geven aan dat de ruimte voor logistieke dozen bereikt is en we eerst de bestaande bedrijventerreinen gaan vullen met toekomstig mkb voordat er extra hectares aan worden opgeofferd. Naast deze industrie moeten we ook oog hebben voor een behapbare toeristische sector in Limburg, want naast dat er zeker kansen liggen om op te pakken, moeten we de verstening en overlast ook aanpakken. Hopelijk horen we daar later dit jaar meer over vanuit het College. Na de commissiebehandeling van deze POVI zijn we ook blij met de houding van het College om de invulling van het gebied Klaver 7 vooral aan de gemeente Horst aan de Maas over te laten. Vanuit subsidiariteit en het versterken van het Limburgs mkb lijkt ons dat een zeer verstandige koers. Zoals de heer Blijlevens deze ochtend al zijn eigen congestie oploste, moeten we als Provincie met de netbeheerder de netcongestie oplossen, want dankzij de oranje gek die de Verenigde Staten bestuurt, gaat de prijs voor gas en benzine door het dak en moeten we nog sneller meer zelfvoorzienend worden voor onze energie. Opwekking, opslag en verbruik in harmonie, zodat het zo min mogelijk ruimte inneemt en onze huishoudens en bedrijvigheid maximaal ontlast en ondersteunt. Het collectieve probleem moeten we collectief oplossen en niet blijven individualiseren. Dan is mijn tijd voorbij, maar ik heb nog twee zinnen. Er zal altijd een discussie zijn over welke vorm van energieopwekking de meest wenselijke is, maar we zullen uiteindelijk toch met de mix aan de slag moeten. Dat kan met onze nieuwe POVI dan ook. De samenwerking met onze gemeenten en coöperaties, zoals die van de heer Ramaker, juichen we dan ook van harte toe. Tot slot, voorzitter, snap ik heel goed dat er ook nu nog zorgen kunnen leven, maar wij lezen als SP het document en een heel aantal amendementen vooral als een mooi richtinggevend handvat, waarmee onze samenleving verbeterd wordt en wordt klaargestoomd voor de toekomst. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Wolters Gregório. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Schuurin namens de fractie van de PvdA.

Mevrouw Schuurin (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Deze POVI was een monsterklus, las ik gisteren al op 1Limburg. 2.447 pagina's aan stukken heb ik van de heer Loomans begrepen in de commissie en ruim 1.400 reacties van inwoners, ondernemers en medeoverheden. Het ging niet zonder slag of stoot, dit proces. Daarom wil ik, los van al mijn opmerkingen, beginnen met het bedanken van iedereen die hier ook in deze organisatie gewoon keihard aan heeft gewerkt de afgelopen tijd. Er zijn weinig provinciale beleidsstukken waar zo lang aan wordt gewerkt als deze. Dat kan ook eigenlijk niet anders. Integraal werken is noodzakelijk, maar als we voor alle plannen misschien wel twee keer de oppervlakte van Limburg nodig hebben, moeten er keuzes gemaakt worden. Die zijn niet altijd prettig. Heel eerlijk, deze POVI had er anders uitgezien als de PvdA hem alleen had kunnen schrijven. Wij zijn wel voorstander van een nieuwe zonering. Deze past beter bij de actuele situatie en houdt ook op meer plekken rekening voor de doelen voor natuur, water en gezondheid. We zien bijvoorbeeld dat de groenblauwe landbouwzone flink is vergroot, maar doordat die anders is opgebouwd, ligt die nu niet meer overal tegen het natuurnetwerk aan. We zien de begrijpelijke wens om maatwerk te kunnen leveren, maar zien ook dat dit leidt tot motiveringsvereisten en 'nee, tenzij's', ook op plekken waar duidelijkere keuzes, bijvoorbeeld om natuur te beschermen en te herstellen, wat ons betreft op hun plaats zouden zijn. Wij zijn blij dat de Provincie er met deze POVI voor kiest om de regie te pakken in de energietransitie en steviger bij te dragen aan het behalen van de doelstellingen uit de regionale energiestrategieën, vanuit klimaatdoelen, maar ook omdat de huidige geopolitieke situatie grote gevolgen heeft voor onze energierekening. Dat laat zien hoe belangrijk het is om een strategisch onafhankelijke eigen energievoorziening te hebben. De zon schijnt niet altijd, de wind waait niet altijd, maar we hebben de afgelopen jaren gezien dat gas en olie ook niet altijd stromen. Maar wat ons betreft zou dat gebeuren zonder SMR, die we niet alleen niet realistisch achten, maar ook onwenselijk in onze provincie. We hebben er echter voor gekozen om hier geen amendement op in te dienen, omdat we het belang van ons energiesysteem zo groot vinden dat we op dit moment geen enkele energiebron formeel uit kunnen sluiten. We zien dat de Integrale Aanpak Arbeidsmigranten een plek in deze POVI heeft gekregen, onder andere gebaseerd op een motie die mijn collega, mevrouw Berghorst, heeft ingediend. Daar zijn we erg blij mee. We zien ook dat de Provincie het beleid voor woningbouw sterker verankert, gebaseerd op alles wat de afgelopen jaren al is ingezet. Ook dat vinden we positief, maar we zien tegelijkertijd ook de zorgen van gemeenten, die echt serieus hebben aangegeven dat de huidige uitwerking van de POVI hen verplicht tot het opstellen van onnodige extra onderbouwingen in beleid, die leiden tot vertraging in plaats van versnelling. Op beide onderwerpen zijn dus nog verder overleg en extra afspraken nodig. We zijn dan ook blij dat Gedeputeerde Theuns al eerder heeft aangegeven ook in het proces richting de verordening dit gesprek continu te blijven voeren. De POVI onderstreept het belang van robuustere Natura 2000-gebieden en zet in op de systematische aanpak om de natuur te verbeteren. Maar we maken ons wel nog zorgen over de overgangsgebieden van kwetsbare Natura 2000-gebieden. Ze staan op de kaart, maar de regels voor die overgangsgebieden zijn uit deze versie van de POVI gehaald en worden nu later in gebiedsprocessen bepaald. Wij staan achter de werkwijze van die gebiedsprocessen als onderdeel van het Limburgs Offensief Stikstof. We zien hoe belangrijk deze processen zijn, maar ook dat we hier tijd voor moeten nemen. Op dit moment lopen er 6 gebiedsprocessen, terwijl we 21 kwetsbare Natura 2000-gebieden hebben. Er zijn dus veel gebieden waar we gewoon voorlopig niet aan toe kunnen komen. Dat is de reden dat wij een motie hebben voorbereid. Ik zal daar nu ook het dictum voor voorlezen. 'Roepen het College van Gedeputeerde Staten op om te inventariseren of er voor de overgangsgebieden waar geen gebiedsproces loopt of gepland staat in de tussentijd no regret-maatregelen genomen kunnen worden om de impact van stikstof en hydrologische drukfactoren te verminderen voordat de gebiedsprocessen volgens het LOS opstarten / Provinciale Staten hierover te informeren voor het einde van het jaar.' Wat betreft water gaat het twee kanten op. Aan de ene kant is er meer aandacht voor hoogwaterbescherming, droogte en waterkwaliteit, maar wat ons betreft hadden we verder kunnen gaan als het gaat om bijvoorbeeld beekdalen en onttrekkingen. We zien dat er aandacht is voor waterveiligheid.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): U had het over no regret-maatregelen in overgangsgebieden. We zitten natuurlijk al zes jaar lang met stikstofproblemen en alles. Eigenlijk vroeg ik me een beetje af: over welke no regret-maatregelen heeft u het en zouden die misschien al niet zijn genomen? Ik ben even zoekende.

De voorzitter: Mevrouw Schuuring.

Mevrouw Schuuring (PvdA): Misschien wel, hè? We vragen om te inventariseren wat er nog mogelijk is. Ik heb dat ook bewust opengelaten, omdat ik benieuwd ben wat daaruit komt en ik ook niet het gevoel heb dat ik dat totaal overzie op dit moment. Maar ik kan me bijvoorbeeld voorstellen dat in de inzet van agrarisch natuurbeheer op bepaalde plekken een intensivering plaats kan vinden. Er is ook eerder gesproken over bijvoorbeeld pilots rondom gewasbeschermingsmiddelen die misschien daar plaats zouden kunnen vinden. Dat zijn een paar voorbeelden. Maar nogmaals, we hebben het bewust open opgeschreven, om ook te kijken wat er wellicht nog meer mogelijk is.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol, dat was het? Dank u wel. Gaat u verder.

Mevrouw Wesseling (D66): Ik moet heel even kijken waar ik gebleven was, voorzitter. O ja, de hoogwaterbescherming. We zien ook daarin een verbetering in deze POVI, maar wij delen wel de zorgen die ook de VVD al heeft uitgesproken over de hoogrisicogebieden, de H5-gebieden. Wij steunen daarom ook het amendement dat hierop is ingediend. Kortom, alles bij elkaar opgeteld, al deze onderwerpen integraal afwegen is ingewikkeld, ook voor onze partij. We kunnen vandaag nog een aantal zaken verbeteren, maar alles wikkend en wegend komen wij voorlopig toch echt tot de conclusie dat deze POVI een verbetering is ten opzichte van de vorige. De PvdA kan daarom met alle mitsen en maren instemmen. Uiteindelijk is alles wat we hier doen onderdeel van een heel lang proces, op de lange termijn. Dan is het aan ons en aan al onze opvolgers om na deze stap verdere stappen in de goede richting te blijven zetten.

De voorzitter: Wat een timing! Dank u wel, mevrouw Schuuring. Voordat ik mevrouw Mertens het woord geef, heb ik even een punt van orde voor u. Het is 12.55 uur. We zoeken naar het juiste moment voor een schorsing voor de lunch. Ik kan mij voorstellen dat ik mevrouw Mertens dadelijk het woord geven, dat we daarna lunchpauze houden en dat ik na de lunchpauze verderga met mevrouw Waajen van het CDA. Het andere voorstel is: we maken het hele blok af en we gaan pas lunchen als we klaar zijn. Het voorstel was: ik geef het woord aan mevrouw Mertens en dan gaan we eten. Ik kijk even of u daarmee in kunt stemmen. Ja, daar kunt u allemaal mee instemmen? Dan geef ik tot slot voor de lunch het woord aan mevrouw Mertens namens de fractie van GroenLinks. Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, ik wil een aanvullend verzoek richten aan u. Ik ga ervan uit dat u ongeveer een uurtje uittrekt voor de lunch. Maar namens onze fractie, en ik heb zonet ook met andere fractievoorzitters gesproken en dat geldt ook voor hen, zouden we het op prijs stellen dat we minimaal nog een half uur extra tijd verkrijgen om alle amendementen, moties en dergelijke grondig te bestuderen.

De voorzitter: Zeker bij het agendapunt waar we het nu over hebben; alle begrip hiervoor. Ik heb dat verzoek van meerdere fracties gekregen. Dadelijk is het lunch. Ik hoop dat we in drie kwartier kunnen lunchen. Volgens mij moet dat lukken. Ik zal ook zorgen voor een korte schorsing voor de tijd die u nodig heeft na de eerste termijn van uw Staten. Sowieso, aan het einde krijgt u alle gelegenheid om alle moties en amendementen die dan op tafel liggen nog binnen uw fracties te kunnen bespreken. Dus ik zal zo ruim mogelijk voldoen aan de wensen van uw fracties. Maar de inwendige mens en de keuken zit ook te wachten: wanneer mogen we de boel neerzetten? De heer Wolters Gregório.

De heer Wolters Gregório (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Mag ik dan vragen om die schorsing niet na de eerste termijn van de Staten te doen, maar na de eerste termijn van het College, zodat we ook die bevindingen mee kunnen nemen?

De voorzitter: Zeker. Maar dat is afhankelijk van of de Gedeputeerde nog even wat tijd nodig heeft. Dat is niet het geval, dus dan zal dat waarschijnlijk wel zo gaan gebeuren. Mevrouw Mertens, aan u het woord.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, net zoals mijn collega Schuurding wil ook ik eerst een woord van dank richten aan al diegenen die hebben meegewerkt aan de Omgevingsvisie, aan iedereen die de moed heeft genomen om een zienswijze in te dienen, om in te spreken of contact met ons te hebben over de POVI gedurende het afgelopen jaar. Dank je wel. Het was een interessant en leerzaam traject. Voorzitter, de Omgevingsvisie is een van de zes kerninstrumenten van de Omgevingswet. Het is het instrument dat we gebruiken om beleid vast te leggen dat betrekking heeft op het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. In de Omgevingsvisie moet rekening worden gehouden met een aantal beginselen: het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantasting bij de bouw bij de bron moeten worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt. Die beginselen vinden hun oorsprong in het milieurecht, maar omdat de Omgevingsvisie een zodanig grote reikwijdte heeft, krijgen zij ook een ruimere strekking. Als overheid hebben we de nodige beleidsruimte bij de invulling van die beginselen. In de praktijk betekent dit dat de politieke samenstelling van het bestuursorgaan de invulling van die beleidsruimte bepaalt. Zo hadden we dus als GroenLinks die beleidsruimte op een aantal onderwerpen anders ingevuld. Ik kan gezien de tijd, de vijf minuten die ik heb, helaas niet stilstaan bij alle onderwerpen waarbij dat het geval is. Veel daarvan hebben wij ook al besproken of ingebracht in de commissievergadering van 17 april. Daarom licht ik er hier een drietal uit. Laat ik beginnen bij natuur, de Natura 2000-gebieden. Wat GroenLinks betreft had de bescherming van de Natura 2000-gebieden met veel meer voorzorg en veel preventiever aangepakt kunnen worden. Dan heb ik het over de keuze om in de overgangsgebieden rond de Natura 2000-gebieden voorlopig nog geen specifieke maatregelen te willen opleggen en te wachten op de gebiedsprocessen. Als we namelijk nu wel zouden kiezen voor het opnemen van bepaalde maatregelen in die overgangsgebieden, dan zouden we er ook zekerder van zijn dat de kwaliteit van die Natura 2000-gebieden erop vooruitgaat. De Ecologische Autoriteit stelt ook dat veel natuur niet meer kan wachten tot alle informatie verwerkt is. Van veel maatregelen kan nu al onderbouwd worden dat ze nodig zijn. GroenLinks is tevreden met het feit dat de natuurdoelanalyses maatgevend zijn voor datgene wat er in en rond de Natura 2000-gebieden moet gebeuren, maar als je dan bijvoorbeeld kijkt naar de natuurdoelanalyse van het Bunder- en het Elslooërbos, dan schrijft de Ecologische Autoriteit daarover – ik citeer een klein stukje: ‘Er ontbreekt concretisering van nog te nemen maatregelen. De belangrijkste maatregel voor het Bunder- en het Elslooërbos, het beperken van nitraatbelasting in het grondwater, is niet uitgewerkt of geconcretiseerd.’ Geborgde daling, voorzitter, van de stikstofdepositie is noodzakelijk om vergunningverlening weer op gang te krijgen. Als we nu geen beleid durven te maken voor een betere bescherming van de natuur en we moeten wachten op de uitkomsten van de gebiedsprocessen, dan ontstaat dat gevaar wel. We weten namelijk niet hoe vlot die gebiedsprocessen lopen en wanneer ze concrete resultaten opleveren. Geborgde vergunningverlening is niet mogelijk vanaf 2027 als gebiedsprocessen pas later dan 2027 resultaat opleveren.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik hoor u spreken over de NDA en zo, stikstofreductie, het Bunderbos. Dus u bent ervan overtuigd dat als wij hier in Limburg goede maatregelen nemen, wij onder de kritische depositiewaarde gaan komen van de stikstofbelasting?

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): U moet die vraag even specifieker maken.

Mevrouw Van der Pol (BBB): U zegt gewoon: 'We hebben natuurlijk de NDA's en we streven ernaar met de stikstofbelasting onder een bepaalde waarde te komen.' Volgens mij gaat dat over de kritische depositiewaarde. Ik zie daar heel veel berekeningen van uiteindelijk. U zegt: we moeten nu maatregelen nemen, want dan kunnen we die stikstofoverbelasting aanpakken. Mijn vraag is dus: u stelt, met een vraagteken: als wij voldoende maatregelen hier in Limburg nemen, dan kunnen we in het Bunder- en Elslooërbos onder de kritische depositiewaarde komen van dat natuurstukje.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Mevrouw Van der Pol focust zich alleen maar op de kritische depositiewaarde, maar voor alle Natura 2000-gebieden geldt natuurlijk dat er heel veel drukfactoren zijn. De natuurdoelanalyses gaan over allerlei drukfactoren. Ik vertrouw er inderdaad op dat wanneer de Ecologische Autoriteit naar de natuurdoelanalyses gekeken heeft en daar kritiek op heeft geleverd, dat die kritiek ook gefundeerd is en ook wetenschappelijk onderbouwd is, dat het ons daarmee ook helpt. Als we die kritiek ter harte nemen en er ook wat mee doen inderdaad, en inderdaad al snel maatregelen nemen, verwacht ik dat op die manier de Natura 2000-gebieden daar inderdaad baat bij hebben en dat het dus inderdaad beter is om nu gewoon al maatregelen te nemen. We hadden maatregelen al vele jaren eerder moeten nemen. Maar omdat we iedere keer maatregelen blijven uitstellen, wordt dat pakket van maatregelen die we moeten nemen steeds groter, groter en groter. Dus we kunnen het wel blijven uitstellen, maar daar schieten we allemaal niks mee op. Vandaar mijn oproep.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik hoor dat het zo snel mogelijk moet en zo. Maar Limburg grenst bijvoorbeeld voor heel grote stukken aan Duitsland, België en andere gebieden. Eigenlijk horen we best wel regelmatig: als we heel Limburg gaan leegvegen met alle stikstofemissies en dat soort dingen, dan kunnen we nog steeds niet voldoen aan de kritische depositiewaarde. Dat ontslaat ons natuurlijk niet ervan om naar de natuur om te kijken, maar aan de andere kant hebben we wel een reëel plan nodig en niet wensdenken, om eerlijk te zijn. Hoe kijkt u daar tegenaan?

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Nu kan ik die vraag op een aantal manieren interpreteren. Ik interpreteer hem zo dat mevrouw Van der Pol mij verwijt aan wensdenken te doen. Volgens mij doen we helemaal niet aan wensdenken. In allerlei rapporten staat dat het slecht gaat met de natuur. Allerlei analyses, ook de natuurdoelanalyses en ook de analyses van de Ecologische Autoriteit, wijzen ons er telkens maar op: het gaat niet goed met de natuur, we moeten meer doen. Dus dit is geen wensdenken. Dit is realistisch denken.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Ik verwijt u helemaal niet dat u aan wensdenken doet, omdat u stelt dat het slecht gaat met de natuur. Dat laat ik in het midden, hoe goed of hoe slecht het gaat met de natuur. Maar zijn de maatregelen die u wilt nemen realistisch in combinatie met de doelen die u stelt of zijn de doelen dusdanig buitensporig bijna, waardoor met de te nemen maatregelen die doelen niet behaald worden, waardoor er te weinig draagvlak is om die maatregelen uit te voeren?

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Voorzitter, volgens mij zijn de doelen het op orde brengen van de Natura 2000-gebieden, de NNN-gebieden en het omlaag brengen van allerlei drukfactoren. Die doelen zijn niet onrealistisch. Die doelen moeten we zo snel mogelijk halen. Volgens mij geeft u dat zelf ook regelmatig toe. Maar inderdaad, over de snelheid waarmee dat zou moeten gebeuren verschillen wij van opvatting. Wij zeggen: liever vandaag dan morgen.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft al ... Dan wordt het een nieuwe interruptie en u heeft er al drie ... Ja ... Gaat u verder.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, dank u wel. Voorzitter, ik had het over de gebiedsprocessen. Om meer grip te krijgen op de gebiedsprocessen dient GroenLinks een motie in die vraagt om een jaarlijkse rapportage van die gebiedsprocessen in het kader van het LOS aan ons voor te leggen. Voorzitter, dan kom ik bij het volgende onderwerp. Dat is het onderwerp landbouw. Wat GroenLinks betreft mogen wij de biologische landbouw wat meer stimuleren door middel van deze POVI. Op die manier kunnen wij immers milieuaantastingen aanpakken bij de bron. Volgens het nationaal actieplan voor de groei van de biologische productie en consumptie, dat in 2022 werd aangeboden door de minister van LNV ligt er een ambitie voor de biologische landbouw in Nederland om te groeien naar 15% biologisch landbouwareaal in 2030. Daar zijn we in Limburg nog lang niet. Het percentage blijft voorlopig steken op 4%. Er is dus werk aan de winkel. Omdat we als GroenLinks van mening zijn dat we als overheid een belangrijke rol hierin kunnen nemen om die biologische landbouw te stimuleren, stellen we voor om maatregelen te nemen op het vlak van het pachtbeleid en om het pachtbeleid voor nieuwe pachtcontracten in de groenblauwe landbouwzone aan te scherpen. Voorzitter, bovendien moet biologische landbouw ook haar plaats krijgen in het primaire landbouwgebied. De biologische boer die nu de POVI leest vraagt zich af of hij of zij alleen nog maar welkom is in de groenblauwe landbouwzone. Dat is wat ons betreft niet het geval en daarom dienen we daartoe ook een amendement in. Dan kom ik bij het laatste onderwerp. Dat is het onderwerp water. We zijn tevreden met het feit dat de doelen van de Kaderrichtlijn Water expliciet zijn verbonden aan ruimtelijke keuzes in de Provinciale Omgevingsvisie, waaronder het beperken van intensieve landbouw rondom kwetsbare waterlichamen. Dat is een belangrijke stap richting schoon en ecologisch gezond water. GroenLinks waardeert het ook dat het principe water en bodem sturend expliciet is vastgelegd in de POVI. Maar water en bodem sturend moet ook zichtbaar en consequent worden doorvertaald naar de uitvoering en concrete ruimtelijke keuzes. Dan pas handel je preventief op basis van het voorzorgsbeginsel. We zijn dan ook blij dat onder andere ook de VVD het amendement indienen over bouwen in hoogwatergebieden. Voorzitter, ik zie dat mijn tijd erop zit. Ik moet de dicta nog voorlezen. Ik merk dat ik ze op mijn plek heb laten liggen.

De voorzitter: Mijnheer Sol kennende ...

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank je wel. Dan heb ik hier amendement 218. Daar begin ik mee. 'Besluiten als volgt: in het Ontwerpbesluit G-26-009 vaststellen Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026 aan beslispunt 2 toe te voegen: En met in achtneming daarvan wordt in de Provinciale Omgevingsvisie de volgende tekst aangepast: paragraaf 5.3.5, de volgende tekst 'Aansluitend bij het behoud en herstel van de natuur in Limburg zullen we bij het verpachten van onze eigen gronden waar passend randvoorwaarden stellen op het gebied van natuur- en water(beheer). Daarmee kunnen we grondgebruikers betrekken bij en medeverantwoordelijk maken voor het beheer van onze natuur en ons water. Wij stimuleren met ons pachtbeleid regeneratieve, natuurinclusieve en biologische landbouw' te wijzigen in 'Wij scherpen ons pachtbeleid voor nieuwe pachtcontracten in de Groenblauwe Landbouwzone aan. Hier stimuleren we regeneratieve, natuurinclusieve en biologische landbouw. Daar waar dit bijdraagt aan natuur-en waterdoelen staan we het gebruik van niet-biologische gewasbeschermingsmiddelen in principe niet toe.' Dan heb ik hier amendement 219. 'Besluiten dat: in het Ontwerpbesluit G-26-009 vaststellen Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026 aan beslispunt 2 toe te voegen: En met in achtneming daarvan wordt in de Provinciale Omgevingsvisie de volgende tekst aangepast, de volgende tekst uit paragraaf 11.3.3 'Het primaire

landbouwgebied betreft ons hoogproductief gebied, gericht op de primaire agrarische productie. We streven we hier naar hoogproductief emissiearm agrarisch grondgebruik. Hightechbedrijven die ingericht zijn om precies, efficiënt en duurzaam voedsel te produceren zijn hier de norm' te wijzigen in 'In het primaire landbouwgebied is er ruimte om hoogproductieve, emissiearme land- en tuinbouw te laten ontwikkelen. Bedrijven die ingericht zijn om precies, efficiënt en duurzaam voedsel te produceren zijn hier de norm. Hier is ook ruimte voor de transitie naar andere vormen van duurzame land- en tuinbouw, zoals biologisch, bio-based bouwmaterialen en plantaardige eiwitten.' Dan heb ik de motie 'Grip op gebiedsprocessen'. 'Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten PS uiterlijk begin Q3 2026 te informeren over de uitgangspunten voor het inrichten van een gebiedsproces, zijnde kaders, partijen, planning / Een rapportage te ontwikkelen waarmee PS jaarlijks wordt geïnformeerd over de stand van zaken van deze gebiedsprocessen en deze vanaf 2027 aan te bieden.' Dan had ik nog de laatste motie. Die heb ik helaas nog niet kunnen toelichten, maar dat zal ik in de tweede termijn misschien nog doen. 'Verzoeken het college van Gedeputeerde Staten te onderzoeken of deelname aan het initiatief 'Werklandschappen van de toekomst' ook iets is voor de Provincie Limburg om zich bij aan te sluiten en de uitkomst van dit onderzoek terug te koppelen aan PS.' Dat was 'm. Dank u wel en smakelijk eten.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens. Daarmee komen wij inderdaad toe aan de lunchpauze. Ik schors daarvoor de vergadering en ik stel voor dat wij om 14.00 uur weer verdergaan met de vergadering. De vergadering is geschorst tot 14.00 uur.

[SCHORSING]

De voorzitter: Ik heropen de vergadering. Het is 14.00 uur.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: Ja, dat is goed. Dames en heren, als u uw plaatsen in wilt nemen. Mevrouw Waajen staat al klaar voor haar betoog in eerste termijn. Dank u wel. Ik heropen de vergadering. We zijn halverwege, ongeveer, de eerste termijn van uw Staten inzake het voorstel vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie en ik geef het woord aan mevrouw Waajen namens de fractie van het CDA.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Zoals meerdere sprekers voor mij al hebben gezegd, de voorliggende POVI is een proces van jaren samenwerking geweest. En ook ik wil aansluiten bij de dankwoorden van eerdere sprekers. Dankwoorden aan eenieder die zienswijzen hebben ingediend, die met ons aan de voorkant gesprekken hebben gevoerd, maar vooral aan het ambtelijk apparaat dat dit proces echt heel goed heeft begeleid en er kei- en keihard voor heeft gewerkt. Een heel dikke dank u wel. Voorzitter, voor ons ligt de provinciale omgevingsvisie. Dat is een visie die richting geeft aan de belangrijkste opgaven van deze tijd: economie, klimaat, water, woning, energie, landbouw en leefbaarheid. Het is nadrukkelijk een visie en een visie is geen verordening of vergunning. Juist daarom kijken wij met veel aandacht uit naar de vertaling in de omgevingsverordening in het najaar en daar zullen wij kritisch toetsen hoe deze visie is vertaald. Als we alle opgaven in Limburg een plek willen geven, dan hebben we simpelweg te weinig ruimte, en juist het verdelen van schaarste is een kerntaak van ons openbaar bestuur. Dat vraagt keuzes, prioriteiten en duidelijkheid. Voor het CDA is het daarbij belangrijk dat inwoners, gemeenten en ondernemers zich in deze visie herkennen. Hier mag iets. Hier kan ontwikkeling. Hier is toekomst. We beseffen goed dat een document als dit nooit iedereen volledig tevreden zal stellen. De vraag is daarom of deze POVI, gegeven alle opgaven waar we in Limburg voor staan, een evenwichtige koers biedt. Voor onze fractie, voorzitter, is dat het geval. Met name de keuzes rondom de belangrijkste opgaven landbouw en demografie vinden wij in balans. Voor het CDA staan leefbaarheid en ontwikkelruimte centraal in zowel stad als platteland. Tegelijkertijd zien we dat veel impact van deze visie juist op het platteland terechtkomt. Het is dan ook logisch dat juist daar het debat het scherpst gevoerd wordt. De POVI gaat echter niet alleen over ruimte, maar ook over hoe wij samen besturen, Provincie en gemeenten. Voor onze fractie is het

subsidiariteitsbeginsel daarbij leidend. Beslissingen moeten zo dicht mogelijk bij inwoners en ondernemers worden genomen. Gemeenten kennen hun omgeving het beste en kunnen maatwerk leveren. Daarom vinden wij dat de Provincie duidelijke kaders moet stellen, maar gemeenten daarbinnen voldoende ruimte moet geven. Dit geldt bijvoorbeeld bij de beoordeling van ontwikkeling in een leegstaand agrarisch vastgoed of andere initiatieven in het buitengebied. Wij pleiten ervoor niet te star provinciaal te toetsen en leefbaarheid nadrukkelijk mee te nemen als wegingscriterium. Wat ons betreft zou de 'nee, tenzij'-regeling verruimd moeten worden. In de primaire landbouwzone moeten ook andere economische activiteiten, zorg of wonen kunnen landen zolang deze de primaire sector niet of minimaal beperken. De Gedeputeerde heeft in de commissie toegezegd leefbaarheid mee te nemen richting de verordening en dat waarderen wij.

Landbouwtransitie. Voorzitter, als we spreken over landbouw, spreken we over veel meer dan alleen over de primaire sector. Het gaat over voedselzekerheid, economie, innovatie, familiebedrijven, landschap en leefbaarheid. De POVI spreekt waardierend over de landbouwsector en dat onderschrijven wij volledig. Boeren zijn cruciaal voor onze samenleving. Het draait bovendien niet alleen om boerenbedrijven zelf, maar ook om de hele keten eromheen: toeleveranciers, techniekbedrijven, maakindustrie en innovatie. Van elk boerenbedrijf leven nog vele andere gezinnen mee. Daarom steunen wij nadrukkelijk de keuze voor een primaire landbouwzone. Daarmee ontstaat ontwikkelperspectief voor boeren die willen doorgaan en voor jongeren die een bedrijf willen overnemen. In deze zone geldt terecht: landbouw first. Zeker nu Europa minder afhankelijk wil worden van landen buiten Europa en voedselzekerheid opnieuw een strategisch vraagstuk is geworden, moeten wij onze vruchtbare landbouwgronden beschermen en benutten.

Tegelijkertijd vinden wij dat gemeenten voldoende ruimte moeten houden om gemotiveerd af te wijken wanneer leefbaarheid daarom vraagt. Juist in het buitengebied bestaan al generaties lang combinaties van functies: woningen, zorg, kleinschalige bedrijvigheid en agrarische activiteiten naast elkaar. Ook bij vrijkomend agrarisch vastgoed moet leefbaarheid een belangrijke afweging blijven. Niet iedere ontwikkeling hoeft te worden tegengehouden wanneer deze juist bijdraagt aan een vitaal platteland. Daarnaast willen we benadrukken dat boeren ook een belangrijke rol spelen in het natuur- en landschapsbeheer. Daarom moeten boeren ook in verwevingsgebieden en groenblauwe zones voldoende ruimte houden. En als we spreken over de toekomst van de tuinbouw in Noord- en Midden-Limburg, moeten we ook durven spreken over innovatie en geothermie. Het is goed dat deze POVI daar ruimte voor biedt. Wonen. Voorzitter, ook bij wonen moeten we oppassen dat we dorpsuitbreiding niet onnodig moeilijk maken door generieke voorzichtigheid. Bouwen voor de eigen gemeenschap blijft een legitiem lokaal belang. Richting de verordening zullen wij daarom scherp kijken of we niet te veel van bovenaf regelen. Energie. De energietransitie vraagt regie. Daar zijn we het mee eens. Door de geopolitieke ontwikkelingen van de afgelopen jaren weten we hoe kwetsbaar afhankelijkheid in energievoorziening kan zijn. De energietransitie is noodzakelijk. De Provincie moet richting geven waar energieopwekking wel en niet kan, maar gemeenten en inwoners moeten nadrukkelijk betrokken blijven bij de concrete invulling. Draagvlak is geen sluitstuk, maar een voorwaarde voor succes. Voorzitter, de POVI 2026 is voor onze fractie een noodzakelijke stap vooruit. Nu komt het aan op de uitvoering, met vertrouwen in gemeenten en samenleving, met oog voor leefbaarheid en met ruimte voor de ontwikkeling. Niet alles hoeft provinciaal te worden opgelost, maar wat wij provinciaal doen, moeten we zorgvuldig, uitlegbaar en in balans doen. En dan komt nu de laatste zin, want ik voel de druk van deze kant. Zo bouwen we samen aan een Limburg dat grenzen kent, maar ook ruimte blijft bieden aan initiatief, ontwikkeling en gemeenschap. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel mevrouw Waajen. Ik geef nu het woord aan de heer Loomans namens de fractie van Horizon.

De heer Loomans (Horizon): Voorzitter, de omgevingsvisie die wij vandaag bespreken, is ongetwijfeld een van de belangrijkste onderwerpen waar wij in deze Statenperiode een besluit over moeten nemen. Per slot van rekening zijn de kaders die in de visie worden omschreven en worden uitgewerkt in de omgevingsverordening bepalend voor hoe Limburg er in de toekomst uit gaat zien, over wat in Limburg kan en niet kan. De omgevingsvisie is een lijvig document waarin vrijwel alle beleidsterreinen aan bod komen. Dat vraagt om een grondige bestudering en het is daarom jammer dat we dit tussen de soep en de

aardappels door moeten behandelen. En ook nu, in deze Statenvergadering, kunnen we met vijf minuten spreektijd per fractie geen recht doen aan de complexiteit van deze visie. Ik vind het daarom minder zinvol om in mijn bijdrage in te gaan op allerlei details en ik zal me dan ook beperken tot de grote lijnen. Hoewel deze omgevingsvisie bij meerdere onderwerpen verduidelijkt en aangescherpt is, blijkt het op grote lijnen toch meer van hetzelfde: de economie is leidend en moet toch vooral blijven groeien. Helaas dringt de realisatie dat oneindige groei op een eindige planeet of een eindig stukje Limburg niet tot de visie door. Ondanks de verduidelijkingen en aanscherpingen roept de visie ook allerlei nieuwe vragen op. De crux zit hem daarbij niet zozeer in wat er bij onderwerpen beschreven wordt, maar met name bij wat er allemaal onvermeld blijft. En daarmee bedoel ik dat veel van de doelen niet goed toets- en/of meetbaar zijn en er in de meeste gevallen geen kaders gegeven worden om bij conflicterende belangen een afweging te maken. Als deze omissies worden meegenomen naar de omgevingsverordening, dan zullen ook daar allerlei gaten en geitenpaardjes in te vinden zijn. Ik verwacht dan ook dat, als vandaag wordt ingestemd met deze omgevingsvisie, dat we binnen enkele jaren in dit huis een ontwikkeling te bespreken krijgen waarvan PS aangeven dat ze er niet blij mee zijn en het niet willen goedkeuren. De reactie van GS zal dan zijn dat ze er ook niet blij mee zijn, maar helaas, de omgevingsverordening geeft wel de ruimte en daarom kunnen ze het niet tegenhouden. Voorzitter, ik sprak al even over de toekomst en laat ik daarom eens met meer afstand kijken naar wat ik verwacht dat de langetermijneffecten zijn van deze omgevingsvisie. Met andere woorden: Wat betekent dit voor de toekomst van mijn kinderen en al die andere Limburgse kinderen? Sinds begin jaren negentig verbruiken we wereldwijd meer natuurlijke hulpbronnen en grondstoffen dan de aarde in één jaar kan vernieuwen. We putten de aarde uit en schuiven de gevolgen daarvan door naar de toekomst, naar onze kinderen. Om het consumptiepatroon van Nederland te kunnen handhaven – en ik verwacht dat dat voor Limburg niet anders zal zijn – hebben we op dit moment ongeveer drie aardes nodig. En we hebben er helaas maar één. Dat is niet vol te houden en de gevolgen daarvan voor de leefbaarheid van de aarde zullen we steeds duidelijker gaan ondervinden. En dan heb ik het dus over voortschrijdende klimaatverandering, verschraving van de biodiversiteit, uitputting van grondstoffen, toename van milieuvervuiling en onzeker wordende voedselvoorziening. Als hierdoor de leefbaarheid gaat schuren, zal dit internationaal steeds vaker leiden tot politieke instabiliteit, machtspolitiek, oorlogen en vluchtelingen. En zelfs als dit alleen op andere continenten gebeurt, zal dit ook voor ons in Limburg niet zonder gevolgen zijn. Sla de krant er maar op na. Wat gaat deze omgevingsvisie dan betekenen voor de toekomst van mijn kinderen? Gaan we binnen de grenzen van wat wij kunnen beïnvloeden op ons kleine stukje aarde ertoe bijdragen dat die toekomst veiliger wordt? Gaat deze visie er bijvoorbeeld toe bijdragen dat we in Limburg in het komende decennium een significante verschuiving gaan zien naar een manier van leven die beter binnen de grenzen van de aarde valt? Ik betwijfel dat ten eerste. Ik zou dan ook het liefst zien dat deze omgevingsvisie teruggaat naar de tekentafel en dat er een update komt waaruit de urgentie spreekt om Limburg ook op lange termijn leefbaar te houden. Dat er een omgevingsvisie komt die wél de visie heeft om de toekomst van mijn kinderen veilig te maken. En daar ik verwacht dat dit niet gaat gebeuren, trek ik mijn conclusie. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Loomans. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Boven namens de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): In de provincie Limburg leven ruim 1,1 miljoen mensen en daarnaast, ongezien, nog zo'n 15 miljoen dieren in de intensieve veehouderij. In 2024 waren er op enig moment 13 miljoen kippen, 1,5 miljoen varkens en 100.000 koeien in deze provincie. Het is schrijnend dat het verbeteren van het welzijn van deze dieren slechts in enkele zinnen binnen de voorliggende POVI wordt afgedaan. Het enige wat erover wordt gezegd, is dat het meer ruimte kost. Voorzitter, volgens de wet moeten dieren die buiten gehouden worden bescherming krijgen tegen slechte weeromstandigheden. Praktisch gezien betekent dit het creëren van schuil- en schaduwplekken. Veel gemeenten hebben echter bestemmingsplannen die het bouwen hiervan beperken of zelfs helemaal verbieden. Zou de Gedeputeerde kunnen nagaan hoe we uit deze patstelling kunnen komen, zodat deze dieren wel de broodnodige schaduw kan worden gegeven? Voorzitter, ook het beschermen van het NNL is voor ons erg belangrijk. Daarom dienen wij daar vandaag een motie over in waarin wij Gedeputeerde Staten verzoeken om een onderzoek in

te stellen naar aard en omvang van externe drukfactoren in NNL-gebieden die niet grenzen aan de groenblauwe landbouwzone, de effecten daarvan en hoe die te mitigeren, daarover aan Provinciale Staten te rapporteren en in de toelichting op artikel 7.4 tot 7.10 van de omgevingsverordening op te nemen dat de daarin opgenomen motiveringsverplichting met betrekking tot aangrenzende NNL inhoudt een beschrijving van de afzonderlijke effecten en de mitigerende maatregelen rekening houdend met lokaal aanwezige wezenlijke kenmerken en waarden. In mijn tweede termijn zal ik de motie verder toelichten. Voorzitter, wat betreft de Natura 2000-gebieden is het wachten op de uitkomsten van de gebiedsprocessen die daarbij ook nog eens niet gebiedsdekkend zijn. Voor de Partij voor de Dieren is het te weinig en te laat gezien de staat van de Limburgse Natura 2000-gebieden. En dan voorzitter: schoon water. Het is van levensbelang, niet alleen voor mensen, maar ook voor flora en fauna en daarmee voor het in stand houden van de biodiversiteit. Voldoende en schoon water is door klimaatverandering en uitspoeling van nutriënten, pesticiden en andere vervuilende stoffen een steeds groter vraagstuk. Deze POVI onderkent dit en spreekt de intentie uit de drukfactoren aan te pakken, maar in de afweging tussen water en andere belangen wordt aan deze opgave geen prioriteit gegeven. Er is slechts een motiveringsplicht die beperkt is tot de groenblauwe landbouwzone. De waterkringloop c.q. het natuurlijke watersysteem, zorgt ervoor dat nutriënten en milieuvreemde stoffen overal terechtkomen en het waterniveau bij onttrekking ook leidt tot lagere waterpeilen in andere gebieden. Deze mechanismen gelden evengoed buiten de groenblauwe landbouwzone en buiten het waterbeschermingsgebied. Ook de natuur en de biodiversiteit buiten het NNL zijn noodzakelijk voor de lange termijn. Waarom kiezen GS niet voor aanvullende maatregelen in het primaire landbouwgebied en de overgangsgebieden? Het optreden van negatieve effecten zouden we toch minimaal moeten zien te voorkomen. Voorzitter, het primaire landbouwgebied zet in op hoogproductieve landbouw. Dit is nogal een verbloemende term om zoveel mogelijk dieren bij elkaar te zetten en daar zo snel mogelijk zo veel mogelijk te produceren. Voor de Partij voor de Dieren is dat een onacceptabele richting. Zelfs vanuit productiviteit kun je anders redeneren.

De voorzitter: Een vraag van mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Zou hoogproductieve landbouw ook wat anders kunnen zijn dan dieren? Of is dat de link die uit de tekst blijkt? Ik versta wat anders dan wat uw definitie is van hoogproductieve landbouw, vandaar de vraag.

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Nou, ik pak een deel van hoogproductieve landbouw, omdat dat het deel is dat me het meeste stoort in dit verhaal.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Dus hoogproductieve landbouw kan ook land- en tuinbouw gewoon in kassencomplexen meerlagensysteem zijn?

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Ja, alleen daar zeg ik hier niks over.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Dus eigenlijk is de tekst die u opnoemt een beetje beperkt.

De voorzitter: Mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Nou, volgens mij zijn we ons hier allemaal aan het beperken als we het hebben over deze POVI. Dus ik zou niet weten hoe ik alles aan de orde zou kunnen stellen, want ook daar heb ik wel iets over te melden, maar dat past echt niet in de vijf minuten.

De voorzitter: Gaat u verder.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): De productie van vlees is immers zeer inefficiënt. Een varken eet bijvoorbeeld zeventien keer de calorieën die hij later als vlees oplevert. Het produceren van plantaardige calorieën is daarentegen veel efficiënter. Voorzitter, door te praten over efficiëntie, vlees, stikstof, mest of nutriënten lijken we te vergeten dat we het in feite hebben over 15 miljoen levende wezens in de Limburgse vee-industrie. Hierdoor lijkt het een technisch en afstandelijk probleem dat we met technische hoogstandjes kunnen beperken. De Partij voor de Dieren ziet een andere, dierwaardiger oplossing, namelijk het aantal dieren in de vee-industrie drastisch terugbrengen. Mest, stikstof en nutriëntenoverschotten verdwijnen daarmee als sneeuw voor de zon. Landbouwgrond die nu voor ongeveer 70% gebruikt wordt voor het verbouwen van veevoer komt vrij voor biologische teelten, voor extensivering van de vee-industrie en van omschakeling naar directe menselijke consumptie. En voor degenen die zich nu zorgen maken over wat dat voor zijn of haar vleesconsumptie in slechte tijden betekent: Nederlanders eten nu ongeveer de helft van de eigen vleesproductie, laat staan als we gezond en dus meer plantaardig gingen eten zoals de Gezondheidsraad en het Voedingscentrum adviseren. En wat de Partij voor de Dieren als het grootste voordeel ziet, is dat met de afbouw van de vee-industrie minder veedieren hoeven te lijden. En voorzitter, dat is tenslotte al sinds de oprichting van de Partij voor de Dieren een van onze belangrijkste kernpunten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Te snel.

De voorzitter: U had ook iets langer stilgestaan. Dus daar kwam het door. Ik geef woord aan de heer Franssen namens LOKAAL-LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. Laat ik de journalisten ook eens even een complimentje geven. Complimenten voor het krantenartikel hedenochtend van Paul Bots. Hij gaf naar mijn mening een goed beeld van waarover wij hier vandaag spreken. Want we hebben ook weleens kritiek op de krant, maar de omgekeerde wereld mag er ook natuurlijk zijn. Voorzitter, dit proces ging niet zonder slag of stoot, maar waardering voor de opstellers. In dit document, <onverstaanbaar> en voor de inwoners, is dit nog wel voor ons allemaal te overzien, vragen wij ons af. Zeker als wij zelf het document zouden hebben opgesteld, zou het er waarschijnlijk heel anders hebben uitgezien namens het gedachtegoed van LOKAAL-LIMBURG. Maar ja, dat even terzijde. Veel insprekers en een ongekend aantal zienswijzen op tal van onderwerpen, welke voor de meeste inwoners een ver-van-mijn-bed-document is, maar waar de kans aanwezig is dat we nu of in de toekomst hiermee geconfronteerd worden. Mensen van vlees en bloed, met zorgen, met emotie. Vaak ervaren inwoners dat er over hen heen geweld wordt. De impact van bijvoorbeeld windturbines is groot en dat voelen mensen in hun dagelijks leven. Dadelijk, in mijn betoog, zal ik daar nog op terugkomen. We zullen een aantal amendementen indienen en ons de vraag blijven stellen: Is dit voldoende duidelijk voor de inwoners? Daarnaast richten wij ons op bevolkingsgroei, maar constateren gelijktijdig dat in Limburg in 2023 de werkzame beroepsbevolking het sterkst vergrijsd. Bijna een op de drie werkenden is in Nederland 55-plusser. Dat betekent dat Limburg voor jongeren niet aantrekkelijk is. Onze vraag is eigenlijk: op welke manier wordt daar rekening mee gehouden in deze POVI? En op welke manier gaan we nu echt onze jongeren behouden? De gemeenten spreken grote zorgen uit dat het Limburgs beleid via deze POVI niet aansluit op het regionale en lokale beleid. Gemeenten zijn nog steeds regisseur van de leefomgeving, maken afwegingen dichtbij inwoners en vertalen kaders van de Provincie naar concrete plannen. Onze vraag is: Kunnen deze plannen belemmerend werken voor de gemeenten? De introductie van een zone primair landbouwgebied lijkt op zich een mooie basis voor de voedselproductie en voedselzekerheid, maar met name in Zuid-Limburg is dit gebied veel kleiner geworden onder druk van verwevingsgebieden en van de groenblauwe landbouwzone. Daarbij is er ook sprake van stapeling van regels. Wordt de agrarische sector in Limburg wel voldoende ruimte gegeven? Want ondernemers willen

voor hun gebied een perspectief en geen zwaardere motivatieplicht. Is Gedeputeerde het met ons eens dat door de veelheid aan zones, kaartlagen, gebiedspaspoorten en eventuele verzwaarde motiveringsverplichtingen het voor veel ondernemers niet meer te overzien is? LOKAAL-LIMBURG heeft een amendement opgesteld met de titel 'Een goede verhuizing naar primair landbouw' dat regelt dat de verplaatsing van landbouwbedrijven uit de groenblauwe landbouwzone naar primair landbouw niet enkel naar bestaande gebieden, maar ook naar nieuwe gebieden binnen de zone mogelijk is. En ik wil even een aanvulling met u delen: bij 220 en 221 hebben wij nog een aanvulling gemaakt, die zult u dadelijk nog verkrijgen, maar ik ga ervan uit dat de hoofdinsteek van deze amendementen wel aan u allen wel duidelijk is. Voorts hebben we een amendement 'Maatwerk voor de agrarische sector bij instandhouding landschap', waarbij nadrukkelijk de positie van de agrarische sector voor wat betreft landschapsbeheer en instandhouding beter in de POVI verankerd wordt door maatwerk te geven en medewerking te verlenen. LOKAAL-LIMBURG uit al jaren haar zorgen over de hoorbare geluidsoverlast, maar vooral over de gevolgen van infrason geluid.

De voorzitter: Mijnheer Franssen, bij het vorige punt had mevrouw Wesseling nog een vraag voor u.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, dank voorzitter. Nee, want de heer Franssen nam aan dat de intentie van de amendementen duidelijk was en dat was het eigenlijk niet. En dan gaat het om amendement 221 om iets toe te voegen aan hoofdstuk X, paragraaf X en wat er dan wordt toegevoegd is een 'ja, mits'-houding en geen 'nee, tenzij'-houding. Maar ons was niet duidelijk ten opzichte van wat.

De voorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Nou, de 'ja, mits'-houding ten opzichte van de gemeenten die een bepaald voorstel doen naar de Provincie. Dus nu krijg je in feite de omgekeerde redenatie. Kijk, op het moment dat de onderbouwing van het voorstel van een gemeente naar de Provincie gevraagd wordt, dan ligt die motiveringsplicht bij de gemeente. En in het document dat nu voorligt, is het net omgekeerd en ligt het bij de Provincie. Dat wordt ermee bedoeld.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, want ik snap het nog steeds niet helemaal. Gaat dit over elk voorstel dat een gemeente zou doen? Moet een ja worden, tenzij iets anders?

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Nee, we hebben hier voorgesteld een amendement maatwerk voor de agrarische sector bij instandhouding landschap.

Mevrouw Wesseling (D66): En bij instandhouding landschap zou dan gelden dat elk voorstel dat de gemeente ook doet voor de instandhouding van landschap, dat we daar een 'ja' op reageren. Dat is het idee?

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ja, en dan – helemaal met u eens en ik vind het ook een goede vraag – draaien we het om. Dan zal de Provincie dus in feite moeten motiveren waarom ze het afwijst. En nu ligt de motiveringsgrond waarom een gemeente het wil, bij de gemeente. En wij zijn van oordeel dus dat andersom moet en kan. En een achterliggende gedachte is ook dat de gemeenten heel kort bij de inwoners staan, maar daarnaast vaak niet de capaciteit hebben. En bij de Provincie is er veel meer capaciteit om te motiveren waarom zij bijvoorbeeld iets niet gaat doen.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, het is mij nog steeds niet helemaal duidelijk, dus ik hoop ook dat het College misschien bij de appreciaties wat meer duidelijkheid kan bieden. Want hier staat ook 'bij de hantering van zonering in kaartlagen, gebiedspaspoorten en motiveringsvereisten gaan we rekening houden met de positie van agrariërs'. Op welke manier wilt u met het amendement dat we daar rekening mee houden? Ik zie van alles staan, maar het is me niet helemaal duidelijk wat u nu wil bereiken.

De voorzitter: De heer Franssen

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Nou, wij willen natuurlijk ook de belangen van de agrariërs in dezen laten meewegen. En de agrariërs zullen in eerste instantie, wanneer bijvoorbeeld een verplaatsing van hun bedrijf plaatsvindt, met de gemeente in overleg gaan en vervolgens zal de gemeente dus in feite met de Provincie overleg dienen te hebben. Op het moment dat de gemeente met de agrariër akkoord is, dan zou je kunnen denken: oké, dan kan die agrariër verder, bijvoorbeeld met de verplaatsing van zijn bedrijf. Nu draait de Provincie het om en nu zegt de Provincie in feite naar de gemeente toe: ja, motiveren jullie het maar waarom jullie dat willen. Dus je draait het ... Snapt u wat de intentie is?

De voorzitter: Geen tegenvragen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Oh, sorry. Dus in feite verleggen wij het '<onverstaanbaar> verleggen wij in onze gedachtegang vanuit de gemeente en niet vanuit de Provincie. En de Provincie in dit voorstel draait het dus om. Dus de gemeente zal moeten motiveren waarom. Wij zeggen: Nou luister, laat de Provincie dan maar naar het voorstel van de gemeente motiveren waarom het niet zou kunnen. Dat is eigenlijk de gedachtegang.

De voorzitter: Helder, gaat u verder.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dus wij werken eigenlijk van beneden naar boven.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Eerst luisteren naar de inwoners, dan de gemeente, dan de Provincie. En in dit document staat het net andersom. Goed, voorzitter, goede interruptie en we gaan met volle vaart door, als u het goed vindt. Tevens komen wij met een amendement 'Anders omgaan met zoekgebieden windturbines', waarin wij een aantal aanscherpingen willen laten landen voor de veiligheid en de gezondheid van onze Limburgers. Voorts lijkt het alsof organisaties bezig zijn om fauna-elementen van vervlogen tijden in het dichtbevolkte Nederland terug te plaatsen. Dit echter met nul faunabeheer en een blanco cheque voor de kosten voor lagere overheden. Bijvoorbeeld de bever is voor iedereen, maar de schade voor derden. Ook dienen we hier een amendement voor in. Als laatste, voorzitter, pleiten wij voor een centraal meldpunt voor inwoners, gemeenten en ondernemers, waar men met deze POVI tegenaan loopt, dit te registreren en Provinciale Staten periodiek een overzicht hiervan te verstrekken. Wij vinden dat wel interessant, voorzitter. En waarom? Wij krijgen als Statenleden natuurlijk geregeld brieven. We komen in contact met inwoners. Maar we zien dus niet al de gegevens/problemen wat op ambtelijk niveau bij gemeenten terechtkomt, wat bij de Provincie terechtkomt. En een gedeelte wordt in feite al gefilterd. En je hebt die actieve mensen die wel een keer een heel mooie brief schrijven aan dit College of aan een gemeentebestuur, noem maar op, maar heel veel mensen weten bijvoorbeeld niet bij de gemeente dat de bevoegdheid eigenlijk bij de raad ligt. Dus ze vergeten eigenlijk zo'n brief naar de raad te sturen. En dan wordt er nadien gezegd: Ja maar we hebben een brief geschreven en jullie hebben er niets mee gedaan. Hier gegarandeerd, als deze POVI, beste voorzitter, wordt aangenomen, zullen er – natuurlijk, je kunt het niet voor iedereen goed doen; er is veel werk verricht – nog hindernissen in de praktijk naar voren komen.

En die hindernissen, daar worden wij graag over ingelicht. En vandaar dat wij dit voorstel doen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen. U moet de dicta van de amendementen nog even voorlezen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ik begin, voorzitter, met het gewijzigde – dat zal waarschijnlijk al doorgegeven zijn en door de fractiemedewerker rondgestuurd zijn – amendement: 'De volgende tekst toe te voegen aan hoofdstuk 5, paragraaf 5.3.4: Bij de zonering primair landbouwgebied houden we nadrukkelijk en zoveel mogelijk rekening met de positie van agrariërs en stellen we de mogelijkheden voor agrariërs centraal. Op het moment dat de agrarische ondernemer moet of wil verhuizen – bijvoorbeeld vanuit de groenblauwe landbouwzone – naar primair landbouwgebied, gaan we voor maatwerk. Daarmee wordt bedoeld dat als VAB's/bestaande gebieden echt niet geschikt zijn dat er mogelijkheden gezocht moeten worden in nieuwe gebieden binnen primair landbouwgebied', dat was, voorzitter, 220 gewijzigd voorstel. Dan amendement 221: 'De volgende tekst toe te voegen aan hoofdstuk 9, paragraaf 9.5.4. Bij de hantering van de zonering, kaartlagen, gebiedspaspoorten en motiveringsvereisten houden we nadrukkelijk rekening met de positie van agrariërs. Daarmee wordt primair bedoeld de rol die de agrarische sector heeft voor de instandhouding van ons landschap. Verder de uitwerking die de sector heeft op de leefbaarheid, het toerisme en de economie. Er wordt een 'ja, mits'-houding aangenomen door de Provincie en geen 'nee, tenzij'-houding, maar vooral maatwerkoplossingen. Bovendien moeten agrarische ondernemers in voldoende mate kunnen anticiperen op wijzigingen.'. Amendement 222, even kijken: 'De volgende tekst toe te voegen aan hoofdstuk 9, paragraaf 9.5.4. Gemeenten die al een relatief grote bijdrage aan hernieuwbare energie en bijbehorende opoffering van leefbaarheid en landschap hebben gedaan in de vorm van windenergie worden geen nieuwe windturbines opgedrongen middels projectbesluiten. Zeker niet als deze daarbij ook nog eens weinig ruimte hebben, dichtbevolkt zijn en over weinig groene buffers beschikken. Wij zijn zeer voorzichtig met nieuwe windparken, zeker gezien de RES-regio Noord-Limburg al aan de doelstellingen voldoet voor 2030 en er ook nog sprake van netwerkcongestie is. Voorkeur voor windenergie op en bij bedrijventerreinen geldt alleen dan wanneer deze bedrijventerreinen niet direct aan woongebieden grenzen. We houden verder ook nadrukkelijk rekening met stapelingseffecten voor inwoners. Dat wil zeggen dat als er in een gebied al een belasting aanwezig is voor industrieterreinen, railterminals, infrastructurele belasting we zeer terughoudend zijn met windtribunes. Op de plekken waar thans windparken zijn, is het te zijner tijd, aan het einde van de levensduur niet vanzelfsprekend dat hier weer een nieuw windpark vergund en opgebouwd zal worden. Dat hangt af van de lokale en provinciale energiemix te zijner tijd, netwerkcongestie en technische alternatieven.'. Dan ga ik naar puntje 2. Ik sla twee alinea's over. 'Deze bepalingen controleerbaar te laten doorwerken als richtinggevend kader bij het situeren van industriële windturbines en door te laten werken in de omgevingsverordening.'. Als laatste, voorzitter, amendement 223: 'De volgende tekst toe te voegen aan hoofdstuk 5, paragraaf 5.3.2 Faunabeheer en soortenbescherming. Het herintroduceren en uitzetten van fauna zoals de bever is iets wat onze Provincie zelf niet in de hand heeft, maar waar ze de gevolgen wel van merkt. Limburg ziet er heel anders uit dan 200 jaar geleden. Sommige soorten die in aanmerking komen voor herintroductie zijn niet of moeilijk meer verenigbaar met ons ruimtebeslag, onze veiligheid, waterregulering en leefbaarheid. We mogen er niet zonder meer van uitgaan dat een herintroduceringssoort zich uitsluitend in de daarvoor bedachte leefgebieden zal ophouden. We gaan samen met andere provincies indringend het gesprek aan met organisaties en stichtingen, zoals stichting ARK Rewilding. Organisaties die plannen hebben om fauna van vroeger te herintroduceren, mogen dat niet meer doen louter vanuit hun ideaalbeeld en zonder daaraan faunenbeheer en kostverantwoordelijkheid te koppelen. Dat introduceren vereist een verantwoordelijkheid die ook het Rijk moet nemen en we sturen erop aan dat het Rijk ook deze stichtingen nadrukkelijker gaat monitoren. Dat is de boodschap die we uitdragen.'. Dankjewel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, voorzitter. Allereerst amendement 222, dat gaat over zoekgebieden windturbines. Nog los van de inhoud, maar de tekst zoals hij hier staat, zo ga je die toch niet opnemen in een POVI? Gewoon de zinsbouw. We gaan toch nooit opnemen 'Op de plekken waar thans windparken zijn, is het te zijner tijd, na het einde van de levensduur niet vanzelfsprekend dat hier een nieuw windpark wordt vergund'? Er ligt een bestemming op. Een initiatiefnemer sloopt zijn molen en duwt een nieuwe vergunning binnen het bestemmingsplan of het omgevingsplan dat er ligt. We gaan toch niet in de omgevingsvisie opnemen dat dat niet kan?

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Nou, het verbaast mij, maar ik vind het wel een goede vraag die u stelt. Je kunt natuurlijk altijd een bestemming op een perceel leggen of op een grondgebied, maar je kunt ook afspreken binnen de vergunning dat de vergunning wordt verleend voor bijvoorbeeld tien jaar of twintig jaar. En op het moment dat je het erover eens bent dat de ontwikkelaar wil ontwikkelen, maar hij stemt in met bijvoorbeeld twintig jaar een windpark ergens en vervolgens betekent dat na twintig jaar dat hij ermee instemt: als de twintig jaar voorbij zijn, dan is dus ook in feite het windpark weg en dan wordt de bestemming veranderd. Dus dan komt er geen nieuw windpark. Dat is allemaal mogelijk en dat kun je vastleggen. En dat kun je nu al uitspreken.

De voorzitter: Mijnheer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, ik ben het eens met de heer Franssen dat je dat kunt uitspreken, maar mijn opmerking is dat u hier de tekst van de POVI verandert met een concreet tekstvoorstel. Ik ben ook heel benieuwd naar de appreciatie van het College, maar volgens mij kan het gewoon niet wat hier staat. Je zou hooguit een motie kunnen indienen en zeggen dat wij uitspreken dat we in de toekomst niet vanzelfsprekend windparken willen vervangen. Dat is iets anders dan daadwerkelijk een-op-een een tekst veranderen in een POVI. Eigenlijk hetzelfde probleem heeft mijn fractie ook met hoe u de herintroductie van soorten formuleert. Inhoudelijk ben ik het daarmee eens. En daar hebben we in het verleden ook, toen het speelde bij de otter, ons daar sterk voor ingezet, juist verwijzend naar de bever. Maar de tekst zoals u die formuleert: je kunt toch niet verwachten dat wij instemmen met dat tekstvoorstel zoals het is geformuleerd? En de heer Peters heeft regelmatig aangehaald: deel de amendementen vroegtijdig en wij zien het nu op onze desk. We hebben niet eens de kans gekregen om een ander tekstvoorstel aan u voor te leggen. Dat vind ik jammer.

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Laat ik op de laatste opmerking even terugkomen, mijnheer Nijskens. Zoals u weet, heb ik vanochtend in het Presidium medegedeeld en mijn excuses aangeboden voor het feit dat wij iets later zijn met het indienen van de amendementen, door omstandigheden. Gisteravond om 00.30 uur heb ik deze amendementen nog naar de Griffie gestuurd, door omstandigheden. Dan vind ik het niet zo kosjer van u dat u mij op dit moment dat verwijt maakt. Ik heb dat nadrukkelijk in het Presidium aangegeven. Op het moment dat de amendementen rondgaan, is het u of mij om even in contact te treden gezamenlijk. Ik ben degene... En als ik had geweten wat u nu naar voren brengt – en dat wil ik nog steeds – dan wil ik graag met u even in dialoog gaan, buiten deze zaal om, en kijken of we op een gefundeerde, opbouwende manier misschien wel samen tot een gedragen voorstel komen.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, op het voorstel van die windturbines stemmen wij toch tegen. Daar kan ik ook geen formulering bedenken. Ook bij het voorstel van de 'ja mits' – het debat dat u net had met mevrouw Wesseling – daar geldt eigenlijk hetzelfde voor. Want de hele POVI is er juist op geschreven wat wij vanuit provinciale belangen acceptabel, nodig of vanuit wet moeten. Wil een gemeente iets anders, is die

gemeente aan zet. Wil een initiatief iets anders, is die initiatiefnemer aan het zet. Het kan niet zo zijn dat de Provincie dadelijk als een soort supergemeente de initiatieven van initiatiefnemers van een 'ja, mits' gaat voorzien. Ons werk stopt bij het provinciale belang. Dus ook dat amendement, in mijn beleving – ik ben heel benieuwd naar de appreciatie – moet je technisch gewoon niet willen. En u kunt het wel in het Presidium hebben gezegd. Ik was er toevallig afwezig omdat ik een probleem had thuis met de waterleiding, want ook dat gebeurt op vrijdagochtend. Maar dat is geen... Ik snap uw problematiek, maar dat is geen rechtvaardigheid om hier een tekst neer te leggen die niet kan en dan verwachten dat wij daar voorstemmen. Dat vind ik zo jammer. Ook van uw inzet.

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank voor uw opmerking. En ik snap dat u in feite zegt: wij kunnen daar niet mee instemmen vanuit het gedachtegoed dat we hier geen centrale overheid zijn en noem maar op. Daar kun je een mening samen over hebben en die mening dien je van elkaar te respecteren. Ik snap uw gedachtegoed heel goed, want u volgt de lijn van het Rijk, Provincie, gemeente. Wat wij in feite zeggen in dit voorstel: Oké, luister wat meer naar de gemeenten en verdedig je dan. Dus we draaien het in feite om. Daar kun je de discussie over voeren. En dat vind ik ook goed, dat we hier gezamenlijk die discussie voeren. En ik waardeer ook dat u zegt: Nou wij werken van boven naar beneden. Maar u weet dat LOKAAL-LIMBURG van beneden naar boven werkt. Dus daar hebben we gewoon een andere kijk op.

De voorzitter: Tot slot de heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja, ik denk dat het er al misschien te veel zijn, maar dat maakt niet uit. Het fundamentele... Ik denk juist als een gemeente aanklopt: ik heb hier een initiatiefnemer die wil dat, wij willen dat graag motiveren, hoe moet ik het aanpakken dat ze hier een welwillend oor krijgen? Maar dat moet je niet in een omgevingsvisie opschrijven, want dat betekent dat de Provincie dat bij ieder geval moet doen. En dat is eigenlijk het inhoudelijke bezwaar tegen zoals u het formuleert. En waarom het op dit moment komt en op deze manier? Ja, dat is gelopen zoals het gelopen is. Maar ik wil er eigenlijk in feite al mijn excuses voor aanbieden waarom wij die alle drie niet gaan steunen.

De voorzitter: Mijnheer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Ik zal u misschien met iets blij kunnen maken. We hebben nog even in de fractie het een en ander overlegd en de kans is groot dat hetgeen waar u over spreekt (nee en ja en mits) dat wij daar nog een wijziging in aanbrengen en er is ondertussen met de heer Theuns contact geweest en hij heeft gezegd: 'Mits jullie dat willen doen, dan kan ik het oordeel Staten laten'. Dus laat u nog even verrassen.

De voorzitter: Ik ben nu al verrast. U ook?

De heer Nijskens (VVD): Ja, ik ben ook heel benieuwd. Laat ik het zo formuleren. Ik heb dus ook het idee hier dat van boven naar beneden extreem veel werk is verricht om de amendementen op papier te krijgen. Dus daar heeft u ook recht op.

De voorzitter: Dank u wel. Dank u wel mijnheer Franssen ook voor het voorlezen van de dicta. Dan geef ik nu het woord aan de heer Driessen namens Forum voor Democratie.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja, voorzitter, ik hoop dat sommigen van jullie nog wat interrupties in de achterzak hebben. Veel dankwoorden vandaag en ik wil eigenlijk ook een woord van dank uitspreken aan de coalitie, want bij de coalitie regende het amendementen en dat betekent meestal dat de coalitie het dualisme heel hoog in het vaandel heeft staan. Of wat anders. Dan, over de POVI. En ik wil

graag ons commissielid, de heer Scholten, bedanken. Wij stemmen nooit onze bijdrages af van tevoren voordat we... Dan ga ik naar de Staten en mijn collega naar de commissie. Maar naar mijn bescheiden mening was dat een extreem goede bijdrage over onze visie op dit document, dus waarvoor hulde. En daar ontspan zich een vreemd gesprek, want ons werd gevraagd wat wij daar dan überhaupt deden als we tegen de zonering van een POVI waren. En dat raakt aan een soort denken, aan een soort visie waar het schuurt, denk ik, met een hoop andere partijen hier. En waar mijn collega aan refereerde is dat deze POVI, op de manier zoals die er ligt, niet zozeer een visiedocument is – waar wij vorige keer, in het vorige debat, nog zeer voor gepleit hebben, trouwens, om meer visiedebatten te hebben en daar ook visiedocumenten uit voort te laten vloeien – maar dat deze POVI toch meer leest als een soort instructiehandleiding, niet alleen voor gemeenten. En daar zit ook een beetje onze vrees, dat deze POVI meer te lezen valt als een instructiehandleiding, niet alleen voor gemeenten en waterschappen – dus voor lagere bestuurslagen – maar misschien wel enger nog voor Statenleden, volksvertegenwoordigers na ons. Wij hebben hier nog een jaar en in deze POVI zie ik toch ook op heel veel plekken terug dat toch al een voorschot is genomen op hoe dan zo'n ontwerpbesluit eruit moet gaan zien of zo'n verordening eruit moet gaan zien. En zo'n handvest is een beetje wat ons tegen de borst stuit. En ook die zonering in een Provincie die legt eigenlijk voor jaren en jaren vast hoe willen we dat het eruit ziet en dat haalt eigenlijk de dynamiek en de beweging uit een samenleving. En dat is hetgeen waar wij voor gepleit hebben. Ik probeer even op een klein stukje in te gaan op de inhoud van de POVI. Ik ga hem niet helemaal doorwerken, want zo veel tijd krijg ik hier nooit. Als ik naar die POVI zelf kijk, naar de inhoud van de POVI en ik ga naast ambtsgeenoot Nijskens staan, dan zie ik toch met veel pijn en moeite een lelijke zes. De windmolens, de zonneparken, het zit er eigenlijk allemaal al in, waar ik, denk ik, geen vriend en vijand mee zal verrassen dat we daar toch heel erg tegen zijn, maar ik wil daarnaast... Ik krijg een interruptie.

De voorzitter: Daar heeft u zelf om gevraagd. Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ja, de interruptie gaat even terug naar een vorig stukje tekst, waarin u een uitspraak doet over zonering. Ik vraag mij gewoon even af of u dan ook tegen het feit bent dat we bedrijventerreinen hebben gezoneerd en dan zeker in relatie met hetgeen u straks gaat indienen.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja, absoluut goede vraag. Nee. Kijk, het is belangrijk dat we enigszins een bestemmingsplan hebben of in ieder geval een gebiedsplan hebben voor zaken die we ergens willen doen. Echter een complete provincie inschalen en indelen en daar mitsen, maren en voorwaarden aan hangen, dat gaat ons duidelijk te ver. En we hebben dan ook de vrees dat daar in een later stadium, pak hem beet twee, drie, vier vijf jaar, ook heel moeilijk vanaf te komen is en dat we dus onszelf begraven in een bureaucratie waarvan we over drie jaar zelf zeggen: misschien niet heel handig.

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Vervolg vraag. Blijf ik toch nog een keer vragen of u er tegen bent dat wij al in het verleden een stedelijk gebied hadden afgebakend, een bedrijventerrein en een buitengebied.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Nou, ik ben daar niet zozeer tegen. Dat probeerde ik in mijn vorige beantwoording ook te vervatten. Maar waar ik wel tegen ben, is dat dat – en we hebben recent het voorbeeld Venlo gezien bijvoorbeeld, waar huisvesting voor arbeidsmigranten werd gevraagd, toch gegeven – een heel moeizaam, moeilijk proces wordt om daar überhaupt nog wat aan te kunnen doen. En daar is eigenlijk deze POVI ook van doordrenkt en waar we dus de vrees van hebben, dat we – dankzij zo'n POVI

en dankzij dadelijk die verordening die eraan zit te komen – onszelf de handen gebonden hebben voor over vijf jaar om überhaupt een keer een ander besluit te nemen of daar enige ruimte kan zitten om daar maatwerk toe te passen of een enigszins andere wenselijke oplossing. Ik kom daar zo op terug met wonen.

De voorzitter: Mevrouw Waajen tot slot.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel. Dan vraag ik u nog of u nu, terugkijkend naar het eerder instellen van de zoneringen stedelijk gebied en bedrijventerreinen en buitengebied, daar spijt van heeft en welke ontwikkelingen we dan dit jaar of vorig jaar niet hebben kunnen laten landen omdat we die zonering ooit jaren geleden hebben ingesteld.

De voorzitter: Mijnheer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ik noemde net een specifiek punt, dat we dus zien dat die huisvesting bij bedrijventerreinen op verschillende manieren werkt, maar dat we daar dus ook tegen moeilijkheden aanlopen bij het aanpassen van het bestemmingsplan. Het bestemmingsplan mag eigenlijk niet. Verschillende partijen en instituties zijn daar geïrriteerd over, en misschien ook wel terecht, want dat ligt inderdaad vast in bestemmingsplannen en in zoneringen en dat is eigenlijk waar we met zo'n hele POVI nog een keer naartoe gaan. Als wij dan over drie jaar zeggen: Luister, de situatie is veranderd, de wereld is veranderd, de maatschappij is veranderd, we willen hier heel graag een andere keuze maken. De betrokken partijen zijn het in principe eens. Dan krijgt men op zo'n stuk heel veel feedback van onder andere de media, of van inwoners, of van belangengroepen van: Luister, jullie hebben drie jaar geleden dit opgeschreven. En dat is waar onze vrees zit in die uitgebreide zonering.

De voorzitter: Dank u wel. U heeft al drie keer ... U kunt nog een interruptie doen. Nee, oké. Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dank voorzitter. Ja, met onze provinciale omgevingsvisie maken we natuurlijk keuzes in ons ruimtelijke beleid, omdat we zo graag aan de slag willen met die woningbouw, met dat natuurherstel, met onze eigen energievoorziening en met dat echte perspectief voor onze agrariërs en dat vergt keuzes. En ik hoor nu eigenlijk Forum zeggen van: joh, die keuzes, die vinden wij niet leuk om te maken als Provincie, dat moeten we vooral niet doen. Wat zou Forum dan wel willen dat de provinciale omgevingsvisie is? Of zou die er überhaupt niet moeten zijn en moeten wij als Provincie geen ruimtelijke keuzes maken?

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Nou, wij zeggen niet dat we de keuzes niet moeten maken. Wij zeggen dat de keuzes te rigide zijn, dus dat de afbakening te strak is, dat alles gedaan is, dat er te weinig ruimte is voor verandering. Want aan die keuzes hangen namelijk ook weer heel veel labels vast. Wat mag niet? Wat mag wel? Wat mag eventueel? En zoals ik bij de vorige beantwoording ook zei: daar zit onze vrees dat we daarin onszelf ingraven en dat we vervolgens met een veranderende wereld te maken krijgen, met een veranderende maatschappij, met wellicht meer instroom van arbeidsmigranten of vluchtelingen – ik kom zo terug op arbeidsmigranten – dan dat we überhaupt voorzien hadden en dat we dan met zijn allen nog een keer gaan denken dat we daar misschien meer ruimte voor hadden moeten hebben en dat we dan tegen een zoneringsprobleem aanlopen, want dat is niet zomaar bureaucratisch gezien opgelost.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Dus die angst zit hem dan vooral in dat wij als Provincie niet onszelf zouden kunnen bedenken en zouden kunnen komen tot een herziening van die provinciale omgevingsvisie? Hoe moet ik dat zien?

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja, enigszins dat wij het als Provincie lastig vinden. Want we merken in dit huis ook heel vaak dat er verwezen wordt: nou, jullie hebben dat vastgesteld vijf jaar geleden, dus leef er maar mee. Dat er partijen zijn hier, of überhaupt individuele Statenleden die daar moeite mee gaan hebben. Maar ook dat lagere bestuurslagen – en dan kom ik op mijn stuk over subsidiariteit terecht – moeite gaan hebben met het indienen van een andere zienswijze, dat die moeite hebben met maatwerkregels waar wij van bovenaf – en daar zit dus een mooi subsidiariteitsbeginsel in de Omgevingswet – hebben bedacht hoe wij vinden dat wij onze provincie als lappendeken moeten indelen. En dat is dus tweeledig. Eens inderdaad: een deel van wat u mij probeert aan te wrijven, dat klopt. Maar het andere deel is ook dat de andere bestuurslagen dat ook hebben en voor hen is het nog lastiger om daar een voet tussen de deur te krijgen.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja, nee. Ik ben een beetje aan het nadenken hoe het er dan zou uitzien als wij veel meer ruimte zouden laten in zo'n provinciale omgevingsvisie en minder keuzes en maatregelen zouden maken. Maar dan ben ik toch bang dat, bijvoorbeeld als het gaat om woningbouw, dat allemaal niet van de grond zou komen omdat je eigenlijk heel veel ruimte biedt om maar gewoon te laten ontstaan wat op een plek wil ontstaan. Deelt Forum die angst dan een beetje, dat eigenlijk het soort van leidt tot besluiteloosheid omdat je veel minder de provincie kan vormgeven zoals we dat met zijn allen belangrijk vinden?

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Nou, laten ontstaan wat daar wil ontstaan, heb ik helemaal geen angst voor. Dat klinkt mij eigenlijk wel als muziek in de oren. Daarnaast ben ik niet bang dat woningbouw niet plaatsvindt omdat wij hier in de Provincie vinden dat we woningbouw niet moeten doen of dat we dat zelf in de weg staan. Ik ben bang dat woningbouw niet plaatsvindt vanwege het stikstofslot dat we hebben. En andere zaken trouwens. Dus dat zijn niet twee van mijn angsten die ik daarvoor heb. Die deel ik niet met u.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja, twee onderdelen wilde ik er even uitlichten en dan kijk ik even in welke volgorde ik het ga doen. Ja, het bewonen van bedrijventerreinen. Nou, we hebben partijen in de provincie – en ik geloof dat we daar ook al een brief van ontvangen hebben – die de bewoning van parken, van grootschalige bouw voor woningen van gastarbeiders aanbieden en we benoemen in de POVI expliciet dat we dat niet willen. Dan hebben we in Limburg een heel groot probleem, want we hebben in Limburg 82.000 arbeidsmigranten. Laat dat even op jullie inwerken. Dat is 10% van de inwoners van deze provincie en dan heb ik nog niet eens over de werknemers in deze provincie. En die werken allemaal bij bedrijven en dan kunnen we allemaal denken: dat zijn kassen en dat zijn landbouwerijen et cetera, et cetera. En we hebben het hier heel vaak over vestigingsklimaat. Die werken ook tegenwoordig in grote logistieke hallen, hoogopgeleide banen op middenmanagementfuncties. Als wij die mensen niet kunnen huisvesten, vertrekken ze, want wij kunnen daar geen Nederlandse mensen voor vinden, of in ieder geval die bedrijven niet. U kunt daar langsgaan. U kunt een keer hier het huis uit stappen en daar gaan kijken bij die grote bedrijven. Vragen: hebben jullie een personeelstekort? Ja, als we die buitenlanders niet hadden, moeten de deuren dicht. Die mensen moeten ook gehuisvest worden. Als dat groot gebeurt op een bedrijventerrein ...

En ik raad u aan om bij deze mensen een keer langs te gaan en inderdaad ook te vragen of ze daar meer tevreden mee zijn. Want het alternatief is namelijk verkamering in steden, waarin de omstandigheden moeilijker te controleren zijn, moeilijker te handhaven zijn, moeilijker toezicht te houden omdat het allemaal individueel is, waardoor we een nog groter probleem gaan hebben. Ik zou zeggen: Haal dat eruit. Haal de <onverstaanbaar> eruit. Zorg dat het bedrijfsleven in Limburg geen probleem krijgt, maar ook dat de arbeidsmigranten een duidelijke plek hebben waar ze kunnen zitten, zodat wij hem duidelijk kunnen controleren, zodat wij ook weten dat de omstandigheden goed zijn. En zorg dat ze niet ergens verkameren of nog in Duitsland gaan zitten, dat kan ook. Ik lees het dictum aan het einde voor, want ik moet heel snel door naar subsidiariteit, zie ik. In lijn met de vragen die ik kreeg, vinden wij het dus ook belangrijk. En waar wij het ook over hebben]: die zonering in de POVI is al vrij heftig en we vinden dus ook dat dit erg lijkt op een handvest of een instructie voor komende Statenleden, maar ook voor gemeenten. En daarom hebben we ook nog het amendement voor subsidiariteit ingediend. En ik ga daar nu het dictum van voorlezen en dat luidt: 'In het ontwerpbesluit G-26-009 Vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026 aan beslispunt 2 toe te voegen: En met inachtneming daarvan wordt aan de Provinciale Omgevingsvisie de volgende alinea toegevoegd: '16.6 Subsidiariteit. Bij het vertalen van ambities in deze POVI naar definitieve en concrete instructieregels wordt terughoudendheid betracht en ruimte gelaten voor lokaal maatwerk tenzij sprake is van aantoonbaar provinciaal of bovenlokaal belang. Dit teneinde de subsidiariteit voor andere bestuurslagen te borgen, gemeenten en waterschappen verdedigbare afwijkruimte te verschaffen en juridisering te voorkomen. En gaan over tot de orde van de dag.' Ik heb nog een interruptie op deze.

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Mijnheer Driessen, ik raak een beetje in de war van de twee wijzigingen die u wilt aanbrengen. Want enerzijds pleit u voor subsidiariteitsbeginsel dat gemeenten ruimte moeten krijgen om te doen wat zij vinden dat ze moeten doen. En aan de andere kant zegt u dat wij ons als Provincie wel moeten bemoeien met dat het toegestaan is om grootschalig arbeidsmigrantenhuisvesting toe te staan op bedrijventerreinen. Dus u zegt enerzijds dat gemeenten zelf ruimte moeten hebben en aan de andere kant zegt u dat wij dat stukje wel van boven moeten regelen. Kunt u mij daar nog wat duidelijkheid in geven? Want het lijken twee andere richtingen.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Nee, dat is toch keisimpel? Wij sluiten niet uit, dus de gemeente kan vervolgens zeggen ... Kijk de gemeente is ook nog steeds verantwoordelijk voor wat daar gebeurt, dus die moet nog steeds een vergunning verlenen. Dus wij moeten het gewoon ... En dat is volgens mij het andere dictum, dat wij het in ieder geval niet belemmeren als Provincie.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Nee, u heeft...

De voorzitter: Mevrouw Waajen.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Sorry, dat was mijn passie voor het onderwerp. U heeft erin staan: wij ondersteunen daarmee degenen die in die huisvesting willen voorzien. Tenminste, zo interpreteer ik het. En het woord ondersteunen staat er letterlijk in.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ik lees even met u mee hoor. Kwetsbare functies zoals verblijf ... Zullen we dit even na de andere doen? Na dit dictum? Want dan kan ik hier even wat over zeggen. Of niet? Gaan we het andersom doen?

De voorzitter: Lijkt me prima, dan kom ik ...

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja? Anders gaan mijn twee dicta door elkaar heenlopen namelijk.

De voorzitter: Gaat u verder.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ik wilde bij het vorige dictum nog even kort zeggen dat ik het wel heel erg waardeer hoe GS ook een handreiking doen en proberen mee te denken. Daar was het om even een klein stuk in een ander hoofdstuk te zetten bij de instrumenten. Wij hebben er alleen voor gekozen, omdat we het stukje over subsidiariteit zo belangrijk vonden en eigenlijk overkoepelend over de hele POVI, om hem toch aan hoofdstuk 16 toe te voegen, maar toch enorm dank voor de handreiking. Dan ga ik even over tot het volgende dictum en dan zal ik ook eventjes de toelichting aan mevrouw Waajen geven. Die luidt, even kijken: 'Besluiten in het ontwerpbesluit G-26-009 Vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie' ... Nee, dit is de verkeerde. Heb ik ze even omgedraaid: 'Besluiten in het ontwerpbesluit G-26-009 Vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie Limburg aan het beslispunt 2 toe te voegen: en met inachtneming daarvan wordt aan de Provinciale Omgevingsvisie de volgende tekst aangepast: Ingediend in de vergadering Provinciale Staten van 8 mei 2026: De tekst in paragraaf 12.4.4.3.3 'Functiemenging op bedrijventerreinen' als volgt aan te passen: 'Kwetsbare functies zoals verblijfsrecreatie en logies en tijdelijk wonen zijn niet toegestaan op bedrijventerreinen met uitzondering van bedrijfswoningen die nog in gebruik zijn. Dat onder meer vanwege omgevingsfactoren als geluids- en geuroverlast et cetera te schrappen en te vervangen door de alinea: 'Kwetsbare functies zoals verblijfsrecreatie (logies) en (tijdelijk) wonen toe te staan op de bedrijventerreinen mits er sprake is van kwalitatief hoogwaardige en professioneel beheerde huisvesting. De Provincie ondersteunt daarmee de gemeenten bij het realiseren van voldoende, betaalbare en kwalitatief goede huisvesting voor arbeidsmigranten conform de uitgangspunten van de *Integrale Aanpak Arbeidsmigratie Limburg 2025-2027: Waardig Wonen en Werken*, alsmede het rapport *Geen tweederangsburgers*.' En om even terug te komen op uw vraag, mevrouw Waajen, op die manier ondersteunen wij gemeenten dus en we staan het toe dat het daar gebeurt, dus we leggen het gemeenten niet op. We willen het niet voorschrijven dat ze het moeten doen, maar dat het kan. En nu kunnen we zeggen: luister deze ... Ik heb nog vier seconden, dus dat ga ik heel snel doen. Nu kunnen we zeggen dat deze eigenlijk in een verordening moet komen. Die moeten bij de verordening komen. Dat kunnen we doen, maar we hebben inmiddels al een hele hoop bedrijven die dat soort faciliteiten faciliteren in bedrijfsvorm. Als wij nu als Provincie gaan zeggen: nou wacht nog maar even op de omgevingsvisie, dan is er geen een ondernemer die in de tussentijd nog gaat investeren in die woningen en dan creëren we precies waar we bang voor waren en dat zijn erbarmelijke omstandigheden voor arbeidsmigranten. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Driessen. Ik kijk nog even naar mevrouw Waajen. Voldoende voor u? Dank u wel. Tot slot in de eerste termijn geef ik nu het woord aan mevrouw Fischer namens de fractie van 50PLUS.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Vragen en antwoorden zijn in grote mate gesteld en gegeven. De vraag is echter of er voldoende zekerheid bestaat over de haalbaarheid en ook over de rechtszekerheid voor inwoners lijkt er nog geen duidelijkheid te zijn. Ik las dat er zo'n 1.450 zienswijzen zijn en dit onderstreept toch wel hoe groot de maatschappelijke impact is. We missen duidelijkheid over de impact van het stikstofslot en energiecongestie op de mogelijkheden van realisatie van de punten van deze POVI. Mocht hier nu wel duidelijkheid over zijn, dan horen wij dat uiteraard graag. Voor 50PLUS is het duidelijk dat het voor senioren, boeren en andere inwoners duidelijk moet worden wat wel en wat niet kan. We gaan ervan uit dat het College nu antwoord kan geven op deze vraag. Het is natuurlijk vooral belangrijk om te weten wat echt niet kan. Hier moet ook aan de keukentafel over gesproken kunnen worden en de

vertaling van de visie naar haalbare uitvoering en bescherming van de leefbaarheid. Door onzekerheid kunnen vergissingen ontstaan. Klopt het dat we het hier over een richtlijn hebben en dat we hier ook zo mee om moeten gaan? En dat mensen met een goede motivatie en argumentatie projecten toch passend kunnen maken binnen deze POVI? Wij senioren kunnen met <onverstaanbaar> omgaan, maar we hadden liever zoveel mogelijk zekerheid, ook al weten we dat er altijd iets kan gebeuren waardoor dingen anders gaan of anders moeten gaan. In dit licht snap ik dat het Gedeputeerde Theuns zegt dat er onzekerheid is. Het kan immers verkeren en dat wist Bredero al in de oudheid en wij weten dat nu ook. We moeten wel de vinger aan de pols houden en als de hartslag minder wordt, dan is 50PLUS daar en moeten PS graag zo snel mogelijk in worden gekend. Het is een hele opgave om het hele stuk te lezen. Dat is me dan, eerlijk gezegd, ook niet gelukt. Maar graag willen we onze bewondering uitspreken voor de ambtelijke organisatie die aan dit project gewerkt heeft. Ik geef het hen te doen. Voorzitter, we leven in een onzekere wereld waarin de richting waar we naartoe gaan iedere dag kan veranderen. Hoe flexibel is deze POVI om zich aan deze volatiele omgeving aan te passen? Graag een reflectie van de Gedeputeerde hierop. Vooralsnog ziet 50PLUS deze POVI als een raamwerk, een startpunt voor de toekomst en dit zorgt ervoor dat alle kikkers op dit moment in de kruiwagen kunnen blijven, als een goed compromis, een combinatie van de politieke linkse en rechtse standpunten. En dan kom je mooi uit met een middenpartij en dat is 50PLUS. Maar gezien de vele amendementen zou ik toch eigenlijk graag willen weten, in de tweede termijn, van de collega-fracties of ze de POVI afkeuren als er geen werk gemaakt wordt van en niks positiefs komt uit al die amendementen. En dat is eigenlijk heel belangrijk. Dat vind ik gewoon leuk om te horen. Sorry. We zullen ons standpunt zeker mee laten bepalen in de appreciatie en de argumentatie van het College in deze zin. Dat was het. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Daarmee zijn we aan het einde van de termijn van uw Staten, de eerste termijn. Ik kijk even naar de Gedeputeerde of die meteen kan beantwoorden. Dat is het geval. Dan is het woord aan Gedeputeerde Theuns.

Gedeputeerde Theuns: Dank u wel voorzitter. Normaal gesproken werk ik altijd alleen maar vanaf papier, maar dat wordt inmiddels een hele opgave, moet ik zeggen, bij dit agendapunt. Voorzitter, ik wil ook beginnen met een woord van dank. Allereerst, het is al een aantal keren gezegd en ik neem die complimenten namens de ambtelijke organisatie heel graag in ontvangst, maar ik denk dat ik de complimenten die zijn uitgedeeld zelf ook net zo goed en ook namens het hele College wil maken. Want het is ongelooflijk wat er in dit huis, maar zeg ik overigens ook bij al die andere organisaties die de afgelopen jaren meegewerkt hebben, gereageerd hebben, meegedacht hebben, ook kritiek geleverd hebben – en dat is ook allemaal hartstikke goed – maar die wil ik een heel groot compliment maken over hoe dit stuk tot stand is gekomen. Dat heeft bloed, zweet, tranen en vooral heel veel uren gekost en daarvoor in ieder geval ook mijn grote waardering. Ook mijn waardering voor – ik heb dat in de commissie al gezegd, ik herhaal het hier nog een keer – de wijze waarop u als Staten ook in de afgelopen jaren dit onderwerp, dit traject tot zich heeft genomen. We hebben daar samen, en u zeker ook, in deeltijd heel veel uren ingestopt via de werkgroep Omgevingsvisie waar we u zo veel mogelijk hebben meegenomen, maar ook in aanloop naar deze politieke vergaderingen. Waarbij ook mijn waardering voor zowat alle fracties die ook met hun amendementen en hun zorgen en hun ideeën richting het College en vooral ook richting de ambtelijke organisatie zijn gekomen. En daarmee hebben we in ieder geval geprobeerd om zo veel mogelijk recht te doen aan alle gevoelens en alle aandachtspunten die hier bij de volksvertegenwoordiging leven. En dat moet ook, want bij dit stuk – en de heer Nijskens zei het eigenlijk – is het onmogelijk voor alle partijen vanuit hun eigen perspectief een tien te scoren. En als ik het helemaal zelf had mogen schrijven, dan had het er ook anders uitgezien. Maar ik zou zeggen: het is maar goed dat het er niet zo uit ziet, want dit is een stuk dat zo in de kern de kerntaken van de Provincie raakt. De ruimtelijke ordening is onze wettelijke taak. En dan moet dat stuk ook een afspiegeling zijn van al die verschillende meningen, al die verschillende voorkeuren en al die verschillende opvattingen die er leven in onze samenleving en via u ook hier in de volksvertegenwoordiging en zo in het beleid tot uitdrukking zouden moeten komen. En wij als College zijn echt van mening dat het gelukt is om het best mogelijke compromis hier vandaag aan u voor te leggen ter

besluitvorming. Natuurlijk heeft u daar ook nog ideeën en opvattingen over en ik zal die ook als zodanig namens het College appreciëren. Dat even ter introductie. Ik zal het vergelijkbaar doen als bij de commissievergadering, om het even zo veel als mogelijk per onderwerp te behandelen zodat het nog enigszins een coherent en te volgen verhaal voor u blijft. En dan begin ik even met toch een aantal dingen nog over het proces. Ik heb er zelf net al even een reflectie op gegeven, maar er zijn ook wat vragen over gesteld, bijvoorbeeld door de heer Wolters Gregório. Overigens proficiat nog een keer met uw verjaardag vandaag. What a day to have your birthday, zou ik zeggen. Maar u vroeg, en ook de fractie van de PvdA vroeg daar naar: Hoe zorgen we nu dat het gesprek over dit document ook na vandaag levendig blijft en dat we ook met de samenleving daarover in contact blijven? En ik zou willen zeggen, dat dat gesprek eigenlijk nooit is gestopt. We zijn als College op dit moment bezig met de voorbereiding van onze omgevingsverordening, maar juist ook in dit stuk staan een hele hoop zaken waar we continu ook met buiten over in gesprek zijn. Het is al over de gebiedsprocessen gegaan. Het is al over de woningmarkt gegaan. Maar het is ook onze taak – en daar hebben we natuurlijk niet alleen onze participatieverordening voor – om veel naar buiten te gaan en continu met die samenleving in gesprek te zijn. En bij de diverse onderwerpen mag u ons daar natuurlijk op toetsen of we dat op de goede manier hebben gedaan. En ik zou zeggen dat dat gesprek in ieder geval wat ons betreft helemaal nooit stopt. Ook nog even over het proces en de behandeling daarvan een aantal dingen die de heer Loomans namens de fractie Horizon daarover zei en hij noemde dat 'tussen de soep en de aardappelen' en over de spreektijd. Ja, wij gaan niet over uw spreektijd, daar gaat u uiteraard zelf over. Ik hoop echt oprecht dat dit voor niemand voelt als tussen de soep en de aardappelen als ik zie welke tijd en moeite, niet alleen wij, maar uzelf ook via werkgroepen, via informerende sessies hier de afgelopen tijd in hebben gestoken. En daar hebben wij en ik denk ook uzelf... En u zou zichzelf, denk ik, tekort doen door dat tussen de soep en de aardappelen te noemen, maar dat is in ieder geval een reflectie vanuit mijzelf. Ook nog meer aan de algemene kant, de heer Driessen, zojuist nog in zijn betoog, die zei: Ja, het ziet er eigenlijk uit als een soort handvest, te rigide. En dat zijn dan even mijn woorden, maar het haalt eigenlijk alle dynamiek uit een samenleving. En wij maken deze visie, wij vullen onze taak op het gebied van ruimtelijke ordening in, nu via de visie die voor ons bindend is en later via de verordening die daadwerkelijk een juridische doorwerking heeft, omdat wij zien dat de dynamiek juist uit heel veel van die opgaven is. Omdat we zien dat we eigenlijk sinds 2010 landelijk, provinciaal, maar ook gemeentelijk onze taken op het gebied van ruimtelijke ordening te veel los hebben gelaten en ondertussen niet gestopt zijn met het maken van beleid, met het formuleren van doelstellingen. Maar ondertussen niet meer de optelsom daarvan hebben gemaakt, waardoor, en u refereerde zelf, volgens mij, ook aan het stikstofslot en zo zijn er nog wel een aantal andere onderwerpen waar we nu op slot komen, waar de dynamiek eruit gaat, juist omdat we geen keuzes maken, juist omdat de overheid niet duidelijk is over wat er op plekken wel en wat er op plekken niet nog kan. Dus ik zou zeggen: juist als u op zoek bent naar die dynamiek in de samenleving dan is het ook nodig dat een overheid duidelijk is en haar wettelijke taken invult over waar ruimte is voor dingen en ook, helaas, waar soms minder ruimte of geen ruimte is voor dingen. Dat is in ieder geval zoals wij daarnaar kijken. Dus ik deel dat er dynamiek nodig is in de samenleving. Ik deel dat dat niet te rigide moet zijn. En tegelijkertijd moeten wij onze wettelijke taak invullen. Wat de heer Driessen daar voor oordeel aan verbond. Hij zei net: een lelijke zes. Ik heb ooit een keer geleerd dat je daar toch mee overgaat. Dus dat zullen we straks bij de stemming dan van hem zien. Dan, voorzitter, even iets over de zonering. Ik heb over het algemeen, en ook een aantal partijen heel expliciet niet, steun ervaren bij het principe van zonering. En ik merk dat overigens ook in de zienswijzen die zeer kritisch zijn natuurlijk op sommige punten – dat zal ik als eerste onderkennen – dat ook uit alle hoeken waar men kritiek daarop uit, dat er in ieder geval wel het idee is dat we juist aan die ruimtelijke ordening moeten doen. En daar is zonering, denk ik, een uitwerking van en ook een gevolg van. En is daarmee – de vraag van mevrouw Fischer – alles dan nu opgelost, netcongestie, stikstof? Nee, zeker niet. Bieden we daarmee meer duidelijkheid dan we tot op heden hebben gedaan? Ja, absoluut. En dat was ook de vraag die Provinciale Staten in de vorige periode aan het vorige College van GS hebben gesteld bij de Omgevingsvisie 2021, namelijk: heel mooie verhalen, heel mooi boekje. Overigens ook heel veel uren en werk ingestoken, dus ik bedoel dat zeker niet cynisch. Maar uiteindelijk, omdat je het niet vertaalt in ruimtelijke consequenties en kaartmateriaal uiteindelijk ook niet duidelijk genoeg. En ik denk dat we daar nu een flinke slag hebben

geslagen. En toch ook nog een laatste poging, in ieder geval in de richting van de heer Loomans, want ik hoorde ook zijn oordeel daarover – dat respecteer ik overigens ook goed – vanuit zijn partijpolitieke standpunt. Maar uiteindelijk hoop ik dat we hier met elkaar steeds kleine stapjes vooruit zetten richting het goede. En dan hoop ik in ieder geval dat we straks, aan het einde van dit debat, met elkaar kunnen concluderen dat deze omgevingsvisie veel meer duidelijkheid biedt, veel meer perspectief biedt juist ook voor de zorgen die de heer Loomans, denk ik, terecht adresseerde dan de visie die we op dit moment hebben en die die duidelijkheid niet biedt. Dat even als wat algemene overwegingen bij zonering. Dan even specifiek, voorzitter, over het primair landbouwgebied. En ik deel ook wat mevrouw Van der Pol daarover zei. Dit is de eerste provinciale omgevingsvisie, niet alleen in deze Provincie, maar überhaupt binnen Nederland van alle provincies die wij hebben, die juist ook de positie van de landbouw beschermt door middel van de instelling van het primaire landbouwgebied. En dat is, denk ik uniek, en dat is, denk ik, ook nodig gelet op het feit dat in de afgelopen tientallen jaren juist ook vaak de landbouw het kind van de rekening is bij alle ruimteclaims die we logischerwijs ook met elkaar hebben. En ik deel ook de analyse die de heer Nijskens daarop maakte. Het is niet zo dat we een primair landbouwgebied hebben en dat dat kleiner is geworden. Wij hadden in de oude POVI, of hebben eigenlijk nu nog in de vigerende POVI, het buitengebied en daarin kan als je het, volgens mij, maar enigszins motiveert, al heel erg veel. En hier zijn we juist duidelijk over dat we op sommige plekken die landbouw goed willen beschermen. En dat is ook de reden dat we deze keuze hebben gemaakt en daar staan we ook helemaal achter. En betekent dat dan dat dat alleen maar hoogproductieve en heel intensieve landbouw mag zijn? Nee, zeker niet. En dat was ook de vraag die mevrouw Mertens daarover stelde. Ook biologische landbouw is natuurlijk in die zone welkom. Het hoeft niet allemaal alleen maar hoogintensief te zijn, maar je wil wel dat er ruimte blijft voor de landbouw om daar te kunnen produceren. En dat brengt me meteen bij de appreciatie van het amendement daarop van GroenLinks, amendement 219: 'Primair landbouwgebied' voor alle vormen van landbouw. Die kunnen wij oordeel Staten geven, omdat die wat ons betreft gewoon verduidelijkt wat het College al bedoelde, namelijk er is ruimte voor alle vormen van landbouw, intensief, extensief, hoog innovatief, minder hoog innovatief ook in dat primaire landbouwgebied. Dus wat ons betreft een verduidelijking van hetgeen het College reeds bedoelde en daarmee oordeel Staten. Ook over het primair landbouwgebied is veel gesproken over de 'nee, tenzij' door een aantal partijen. En ik onderschrijf nog een keer – en mevrouw Waajen refereerde aan de toezegging die ik daarop heb gedaan – **het aspect leefbaarheid daarin in ieder geval voor het College een belangrijke rol speelt, en dat zullen we ook als zodanig meenemen bij het verder opstellen van de omgevingsverordening die nu ter visie ligt.** Verder zijn daar ook opmerkingen over gemaakt en amendementen op ingediend door de fractie van LOKAAL-LIMBURG, de heer Franssen. En dat brengt mij bij de appreciatie van amendement 220: 'Een goede verhuizing naar primair landbouwgebied' en dan ga ik die even in mijn administratie erbij pakken. Dat is eigenlijk een punt dat ook in de commissie door een van de insprekers al werd aangehaald, door de heer Verhoijssen, als ik het mij goed herinner. Waarin er wat verwarring ontstond of er in de huidige POVI en in de ontwerpverordening zoals die ter inzage ligt dan altijd uitgegaan moet worden van verhuizing vanuit een zone, bijvoorbeeld in de buurt van natuur, naar het primair landbouwgebied en moet dat dan richting een VAB? Dat is wat het College betreft nadrukkelijk niet het geval. Maar het feit dat daarover veel vragen leven. Het feit dat het vanmorgen, volgens mij, ook nog in een krantenartikel van een van de mensen op die tribune stond, waarin nog steeds dat beeld leeft. Ik heb het in de commissie al een keer gezegd, maar wat ons betreft is dit amendement een verduidelijking dat nieuwvestiging ook mogelijk blijft, maar dat het natuurlijk wel een getrapte afweging is dat je eerst zo veel mogelijk gebruik kan maken van bestaande locaties, van VAB's, en daarna blijft zeker ook nieuwvestiging op – zoals in de commissie werd gezegd – maagdelijke gronden, wat ons betreft, zeker een optie. Dus amendement 220 dat is, wat ons betreft, in ieder geval oordeel Staten. Dat brengt me dan ook meteen bij amendement 221, wederom van de heer Franssen. En dan kijk ik even of ik de goede formulering daarvoor bij mij heb.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Theuns: Ik heb hier in ieder geval nog de ongewijzigde versie waar nog de zin in staat: 'Er wordt een 'ja, mits'-houding aangenomen door de Provincie en geen 'nee, tenzij'-houding. De wijziging is in omloop, begrijp ik in ieder geval uit de handgebaren van de heer Franssen. Ik heb in ieder geval met u daarover ook contact gehad – zeg ik in de richting van de heer Franssen – dat als dit amendement zo zou worden ingediend, de versie die ik hier voor mij heb, dan zouden we hem als College ontraden, omdat dat nu net raakt aan de kern van wat wij in ieder geval niet willen, namelijk dat wij als Provincie moeten motiveren waarom iets niet zou kunnen, terwijl wij juist dat primaire landbouwgebied en de bescherming daarvan een provinciaal belang vinden. Wij vinden echter wel – en dat is ook in lijn met de toezegging die ik in de richting van het CDA heb gedaan en ook het betoog dat de heer Franssen houdt – dat er ruimte moet zijn voor dat maatwerk. Ik heb een nog niet de aangepaste versie voor me, maar als die in lijn is met hetgeen de heer Franssen tegen mij gezegd heeft, dan kan ik hem wellicht oordeel Staten geven.

De voorzitter: De heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Voorzitter, als ik even mag. Blij dat ik als fractievoorzitter van LOKAAL-LIMBURG met de Deputé hierover contact heb gehad. De aanpassingen zoals de Deputé het verwoordde, hebben wij verwoord in het gewijzigde amendement. En dan ben ik blij dat de Deputé dan in zijn beantwoording aangeeft dat het oordeel Staten wordt.

De voorzitter: Dank u wel. Hij komt eraan zodra hij er is. Dan zullen we ook zorgen dat de Gedeputeerde hem meteen heeft en kan hij er wellicht in zijn eerste termijn nog even naar kijken of dat voldoende aangepast is.

Gedeputeerde Theuns: Dat is goed, voorzitter, als dat in de eerste termijn is en anders zal ik het in de tweede termijn nog een keer bevestigen als ook de rest van de Staten kennis heeft kunnen nemen van de gewijzigde tekst. Dat over het primair landbouwgebied en een aantal amendementen daarop. Dat brengt me bij een aantal dingen die zijn gezegd, voorzitter, over het verwevingsgebied. En nogmaals: ik denk dat de heer Nijskens een goede duiding heeft gegeven van hoe dat in de oude POVI zat en hoe dat in de nieuwe POVI wordt. En er zijn toch vanuit aandachtspunten vanuit verschillende fracties en zeker vanuit de BBB-fractie zijn daar een motie en een amendement op ingediend en die zal ik ook even appreciëren. Te beginnen bij motie nummer 3296: 'Zuinig op de ruimte; stenen in de stad, niet daarbuiten'. Ook wat het College betreft, gaat inbreiding bij nieuwe stedelijke functies boven uitbreiding. En ik deel in ieder geval ook de probleemanalyse die in de motie staat, namelijk dat je soms vraagtekens kunt zetten bij wanneer iets nu als stedelijk gebied op kaart staat, wanneer iets als landelijke kern op kaart staat. Dat hebben wij niet nu in deze POVI helemaal nieuw verzonnen. Dat staat soms al tientallen jaren zo op kaart. Maar daardoor kun je, in de loop der jaren, daar heel verschillende definities aan hangen. We hebben ook al in de richting van gemeenten aangegeven dat wij daar ook met gemeenten het gesprek over willen aangaan. En ik zie deze motie ook als een bekrachtiging daarvan, in ieder geval vanuit de Staten, om daarover expliciet en ook voor de volgende omgevingsverordening, niet zijnde die van september maar die daarna, om daar ook uitsluitend over te geven. En wat het College betreft, heeft deze motie dan ook het oordeel Staten. Ook is er een gewijzigd amendement 215 – en ik neem hem er even bij – die gaat over: 'De zorgvuldige uitwerking ...'.

De voorzitter: Voordat u daarop ingaat, is er nog een vraag van mevrouw Mertens.

Gedeputeerde Theuns: Ja.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Sorry voorzitter, dank u wel. Wat u eigenlijk zegt bij motie 3296: dat waren we eigenlijk al van plan om te doen. Toch? Dat is in feite wat u zegt?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ik zeg niet dat we dat op deze manier helemaal direct van plan waren om te doen. Hier staat ook dat we dat nog een keer voor de volgende wijzigingsverordening moeten doen. Dus ik zie dat als een opdracht van de Staten om dat ook echt daadwerkelijk te gaan doen, want dat is natuurlijk iets wat vaak al tientallen jaren bestaat. Maar ik denk dat dit wel een goede exercitie is om te doen. En dat daar zeker bij een kaderstellend document als de POVI, helemaal niks mis mee is als u daar als Staten een opdracht geeft aan het College om dat op die wijze in te vullen. Dat geeft duidelijkheid, ook voor het College en voor de ambtelijke organisatie. Dus ik kan onderschrijven dat het nodig is en dat hiermee de urgentie om het te doen vergroot wordt.

De voorzitter: Gaat u verder?

Gedeputeerde Theuns: Ik was gebleven, voorzitter, bij de appreciatie van het gewijzigde amendement 215, wederom van de fractie van de BBB. En wij hebben als College natuurlijk ook even heel goed gekeken wat hier precies staat en er was daarstraks ook even een interruptiedebat met de indiener van het amendement over wat hier nu precies staat. Laat ik vooropstellen: wij kunnen het amendement oordeel Staten geven, omdat wij het belangrijk vinden dat wij als overheid, als provinciale overheid, ons continu bewust moeten zijn van de stapeling van alle verschillende regelgevingen die vanuit alle goede bedoelingen en ook soms vanuit de wettelijke taken toch op dezelfde vierkante meter landt. En ik heb daar gisteren nog een goed voorbeeld van gehad met een aantal ondernemers die hier op bezoek waren, agrarische ondernemers die een zestal locaties hebben in het midden Limburgse en die bezig zijn om met een aantal van die locaties te stoppen, om met een aantal van die locaties juist door te gaan en daar meer ruimte nodig hebben, bijvoorbeeld voor dierenwelzijn, waar mevrouw Boven ook aan refereerde. En als je alleen op de individuele casus zou kijken of je dan bijvoorbeeld een bouwblok moet vergroten, dan zou je misschien tot de conclusie komen dat je dat niet moet doen, terwijl het nu juist in het kader van de grotere opgave – en in dit geval, ik noem even het voorbeeld van meerdere locaties – en je dat integraal bekijkt, gaat het er hier enorm op vooruit. En die blik, continu het kijken of we dingen aan het stapelen zijn of we juist ook dingen kunnen combineren door meer dan het bovenwettelijke te doen. Want soms kun je op een plek meer dan alleen maar het wettelijke doen, juist ook in het belang van de opgave. Ik vind dat dat een overweging is die in ieder geval altijd bij een provinciale overheid zou moeten horen bij het uitvoeren van haar wettelijke taken. Ik denk dat dit een explicitering daarvan is in de POVI. Wat het College betreft, kan dat dus ook het oordeel Staten krijgen.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja voorzitter, de Gedeputeerde beantwoordt dit amendement nu vanuit de blik van de agrarische ondernemer, maar het speelt natuurlijk breder. Want het kan ook op sommige plekken tegen die agrarische ondernemer werken als doelstapeling van andere belangen leidt tot andere keuzes. Hoe borgt u dat? Of zegt u: we bakenen het echt specifiek af voor agrarische ondernemers?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Het staat in de paragraaf over het realiseren van ambities voor natuur en landbouw. Daar wordt het amendement toegevoegd. Dus het zal inderdaad vooral op ... Dus soms toch vaak, in ieder geval, in het openbaar tegengestelde belangen, terwijl ze volgens mij soms ook juist heel complementair aan elkaar kunnen zijn, dat aan elkaar zijn en het ook gewoon op het moment – inderdaad, daar heeft u gelijk in – dat dat niet zo is en dat je soms ook keuzes maakt die, juist vanuit het belang van het beschermen van de natuur – wat ook een wettelijke taak van de Provincie is – die beperking kunnen zijn voor de landbouw. Maar dan vind ik wel dat dat een keuze is die je met je volle verstand maakt en niet door het zonder meer stapelen van verschillende doelen. Volgens mij hoeft de conclusie ook niet te zijn dat het altijd in het voordeel is van de landbouw. Zo apprecieer ik het zeker niet. Maar dat het wel uiteindelijk een bewuste keuze is waarom je een bepaalde maatregel neemt en waarom je een bepaalde doelstelling voor laat gaan op de ander.

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

Gedeputeerde Theuns: Zorgvuldig bestuur, inderdaad. En je zou kunnen zeggen dat we dat als Provincie toch überhaupt moeten doen, maar als ik dan kijk naar de 200 pagina's van deze POVI en alles wat we sowieso al zouden moeten doen, dan zouden er, denk ik, heel wat pagina's ook weer uit kunnen. Kortom: oordeel Staten. Voorzitter, dan ook iets over de groenblauwe landbouwzone, voorheen de groenblauwe mantel, maar ook stevig in deze POVI herijkt. En ook daar eens met de constatering van mevrouw Van der Pol dat daar niet langer één generiek beleid, één generieke motiveringsplicht geldt straks als de verordening is aangenomen, maar dat we daar juist ook meer maatwerk ... En daardoor lijkt het wellicht dat er meer regels bijkomen, maar uiteindelijk wordt het veel duidelijker voor de ondernemers in het gebied. Dat is in ieder geval de insteek die het College heeft gekozen. En er zijn toch vanuit verschillende partijen nog vragen over gesteld en ook amendementen op ingediend. En dan begin ik weer bij de fractie van de BBB, amendement 217: 'Haalbaarheid en betaalbaarheid'. De constatering van het College is dat de betreffende zin eigenlijk zo goed als letterlijk in het LOS staat, het programma dat door het College is vastgesteld en ook zo goed als letterlijk in de POVI staat, zij het dan bij de paragraaf die over het LOS gaat. Maar het amendement vraagt om dit toe te voegen aan hoofdstuk 5.3.6, namelijk het instrumentarium Natuur. Wat het College betreft, is dat volledig in lijn met hetgeen in uw eigen beleidskader staat, dus wij vinden het geen enkel bezwaar dat op die plek neer te zetten. En dat is een verduidelijking, denk ik, van hetgeen al in uw beleidskaders staat om dat ook in de POVI op te nemen. En wat het College betreft dus oordeel Staten voor dit amendement. Dan over de gebiedsprocessen waar mevrouw Schuurink een vraag over stelde, of in ieder geval een constatering dat de PvdA achter de werkwijze van de gebiedsprocessen staat, maar dat daarbij nog een aantal vragen leven. Daar heeft zij een motie over ingediend. Dat is motie nummer 3294. En ik heb die zelf ook even goed moeten lezen toen die werd ingediend, van: wat staat er precies? Want je zou er de indruk uit kunnen krijgen dat we nu toch opeens extra regels gaan opnemen voor die overgangsgebieden voordat die gebiedsprocessen zijn verlopen. Maar uiteindelijk is onze conclusie dat dat hier niet staat. En anders hoor ik dat in ieder geval graag. Maar hier staat dat daar waar we geen gebiedsproces doorlopen, dat we in de tussentijd no regret-maatregelen nemen. En er staat in het LOS, zoals dat ook door GS is vastgesteld, dat buiten de focusgebieden zoals die in het LOS zijn aangewezen het niet is dat we helemaal niks doen. We hebben daar als College gewoon een basisinzet, daar waar het gaat om onze wettelijke taak op het gebied van natuur, natuurbeheer, agrarisch natuurbeheer, hydrologische maatregelen. En dat doen we natuurlijk gewoon en dat kunnen we ook niet laten, want dat is onze wettelijke taak. En de motie roept in ieder geval op om die basisinzet in beeld te brengen en Provinciale Staten daarover voor het einde van het jaar te informeren. En vanuit die appreciatie... Er wordt hier namelijk niet gevraagd om iets extra's te gaan doen, maar om de wettelijke basis in te zetten, wat wij gewoon doen, om die in beeld te brengen. Vanuit die blik – en nogmaals: als dat verkeerd gelezen is, hoor ik het graag, voorzitter – is de appreciatie wat ons betreft oordeel Staten.

De voorzitter: Ik zie volgens mij mevrouw Schuurink knikken dat het zo juist geïnterpreteerd is. Laten we daar gewoon duidelijkheid over hebben, anders is het achteraf onduidelijk.

Mevrouw Schuurink (PvdA): Ja, dank u wel voorzitter. Ja, het is misschien goed om dat inderdaad dan maar even expliciet te maken ook. Ja, dat klopt.

De voorzitter: Dank u wel.

Mevrouw Schuurink (PvdA): Ja, ik kan het heel lang maken, maar wij lezen dit op dezelfde manier. Zo heb ik het ook opgeschreven, dus eens.

De voorzitter: Maar fijn om dat even goed met elkaar vast te stellen. Gaat u verder, Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Dat zijn de beste interrupties om te krijgen, voorzitter. Dan, ook op het gebied van gebiedsprocessen een motie vanuit de fractie van GroenLinks – mevrouw Mertens heeft die ingediend – over 'Grip op gebiedsprocessen', nummer 3295. En ik weet dat eerder het College in ieder geval heeft aangegeven, dat we over het LOS rapporteren via de P&C-cyclus, maar we hebben er in het College goed over gesproken. En als we ook op het programma onder de Omgevingswet dat over water gaat daar een voortgangsrapportage over maken ... Ik denk ook, als je luistert naar deze vergadering, een aantal andere vergaderingen, hoeveel belangstelling er is – en dan maakt het, denk ik, niet zo veel uit wat je politieke kleur is – is, volgens mij, iedereen vanuit zijn perspectief benieuwd wat er nu precies gebeurt in het LOS in die gebiedsprocessen. Wat het College betreft is het in ieder geval prima om daar eens per jaar – en ik zeg u ook echt eens per jaar, want vaker is gewoon niet haalbaar, ook niet qua ambtelijke capaciteit – een rapportage over opstellen. Dus deze motie krijgt wat ons betreft dan ook oordeel Staten. Voorzitter, dan om het blokje zonering in ieder geval mee te eindigen, kom ik nog op individuele onderwerpen. De heer Driessen heeft ook nog een amendement ingediend over subsidiariteit en dat is amendement 212. En ik moet zeggen dat dat een onderwerp is dat mij zelf ook nauw aan het hart gaat en dat is ook een van de redenen dat we subsidiariteit bij de basisuitgangspunten in deze POVI, waar die voorheen niet instond, in hebben gezet. Ik ben daarover ook nog met de heer Driessen in contact geweest. Ik moet zeggen: om het toe te voegen aan paragraaf 16.6, wat niet direct onze voorkeur zou hebben, daar kan ik best mee leven, maar de reden waarom ik het amendement in deze vorm toch helaas moet ontraden, is omdat het amendement eindigt met de zin '... gemeenten en waterschappen verdedigbare afwijkruimte te verschaffen en juridisering te voorkomen.'. Dat valt moeilijk te rijmen met het principe van wat een POVI is en wat uiteindelijk een verordening die daaruit voortvloeit, is. Dus om iets op te schrijven over subsidiariteit en hoe je daarmee omgaat, daar wil het College een heel eind in meegaan. Daar hebben we zelf ook een heel aantal dingen over opgeschreven. Maar deze laatste zin, dat voelt eigenlijk als een soort escape om op momenten dat het even beter uitkomt vanuit subsidiariteit, dan maar de hele POVI of de hele verordening terzijde te schuiven. Zo kunnen we het in ieder geval lezen en zo zouden wij het niet willen lezen. Ik vraag me ook af of de heer Driessen het zo bedoeld heeft, maar dat horen we dan wel in de tweede termijn. Maar op deze manier wordt het amendement ontraden. Voorzitter dan ook over de individuele onderwerpen. Dan blijven we toch nog even bij de landbouw, want daarover zijn nog een aantal vragen gesteld en wederom amendementen op ingediend. En dan pak ik eerst even amendement 218, wederom van mevrouw Mertens. Het amendement 'Ruimte voor biologische landbouw'. En daarover heb ik goed met collega Demollin, die over het pachtbeleid gaat, afgestemd. En ik zou daar bij willen zeggen dat wij dat amendement oordeel Staten kunnen geven, omdat voor een gedeelte wij dit als College al doen. Wij werken binnen ons pachtbeleid met verschillende standaarden, zoals bijvoorbeeld de goudstandaard, waardoor ondernemers die biologisch werken in het puntensysteem eigenlijk ook al zo goed scoren dat je daar als reguliere agrarische ondernemer eigenlijk al bijna niet meer overheen kan. Dus in die zin werken wij al zeer stimulerend. Er staat: Daar waar dit bijdraagt aan natuurdoelen, staan we sommige middelengebruik niet toe. Ja, daar waar dit bijdraagt, zullen we natuurlijk gemotiveerd kijken waar we dat soort middelengebruik aan de voorkant, via de uitgifte van de pacht, niet toestaan. Maar dat is iets anders dan dat het een soort generieke bepaling zou zijn dat het niet meer mag. Maar dat dat niet erin staat, is in ieder geval wat ons betreft als College, dat wij het ook lezen. Wij zetten hier geen kop op landelijk beleid. Dit is gewoon een invulling van onze wettelijke taak, het halen van de wettelijke doelen en daarmee kan het amendement oordeel Staten krijgen. Ook op het gebied van landbouw een vraag van mevrouw Boven van de Partij voor de Dieren over dierenwelzijn. Een onderwerp dat haar en haar partij aan het hart gaat. Dat is ons zeer duidelijk. U heeft gewoon een heel concrete vraag: **zou Gedeputeerde na kunnen gaan hoe dat precies zit met wettelijke taken op het gebied van dierenwelzijn in relatie tot gemeentelijk beleid?** Ik weet niet of er een taak voor de Provincie is weggelegd, maar uw vraag was: Kunt u het nagaan? **Ja, dat wil ik zeker nagaan. Dus dat zeg ik u bij dezen toe.** Daar ga ik u niet meer vandaag het antwoord op kunnen geven, maar **daar komen wij op een later moment schriftelijk bij u op terug.** Voorzitter, dan het onderwerp wonen.

De voorzitter: Ik denk dat mevrouw Boven nog graag iets van een termijn wil hebben. Kun je iets specifieker zijn wanneer die beantwoording ongeveer te verwachten is?

Gedeputeerde Theuns: Voor de zomer, voorzitter. Dan het onderwerp wonen en ook een aantal dingen over verstedelijking. Dan zou ik willen zeggen: allereerst proficiat aan mevrouw Wesseling met haar koophuis. Fijn dat dat gelukt is met haar partner. En dan meteen ook de appreciatie van haar motie, die dus in ieder geval niet meer over haarzelf gaat gelet op het feit dat ze met een partner een woning heeft kunnen bemachtigen. Maar de motie gaat over 'Bouwen voor singles' en daar kan ik heel kort over zijn, voorzitter. Wat ons betreft kan die het oordeel Staten te krijgen. Wij werken natuurlijk al voor de doelgroep jongeren en starters. Dat is voor ons een belangrijk aandachtspunt. Maar inderdaad, wat ook in de motie staat, wij gaan later dit jaar de Woondeal herijken. Het is niet alleen aan de Provincie wat daarin komt te staan. Dat is ook aan de 31 gemeenten en aan het Rijk. Maar u geeft hier in ieder geval een duidelijke opdracht aan het College en het College kan die opdracht onderschrijven. Dus wat ons betreft oordeel Staten. 3297, motie 'Bouwen voor singles'. Dan voorzitter, een aantal partijen en de heer Wolters Gregório noemden het: wonen is een recht. Ik onderschrijf dat volledig. En daarmee toch ook even iets over de zorg die mevrouw Schuuring daarover uitte: Brengt dit nu een vertraging of brengt dit een versnelling, deze POVI? Wat ons betreft brengt het een versnelling. Als dit een vertraging zou brengen, dan had ik het voorstel hier zelf in ieder geval nooit op deze wijze ingebracht. Wat niet wil zeggen ... En we hebben natuurlijk de commissie goed gehoord, de wethouders daar ook goed over gehoord. Hoe zorgen we dat de intenties waarmee zaken op papier zijn gezet, in de praktijk daadwerkelijk zo uit gaan pakken? En laat ik zeggen: hier staat niet alleen een portefeuillehouder POVI, maar ook een portefeuillehouder Wonen die zeer gemotiveerd is om ook de doelstellingen die u als Staten en die het College zichzelf gesteld hebben op het gebied van wonen en op het gebied van de versnelling, om die tot realisatie te kunnen brengen. De heer Franssen van LOKAAL-LIMBURG vroeg in dat kader: hoe gaan wij nu zorgen dat we onze jongeren daadwerkelijk kunnen behouden? En ook in deze POVI kiest het College hier duidelijk koers. Op het gebied van demografie – waar wij nu eenmaal niet een natuurlijke demografische aanwas hebben binnen het Limburgse – is onze constatering dat wij mensen nodig hebben om onze basisvoorzieningen in het Limburgse op peil te houden. En dat wij dus het provinciaal woonbehoeftesonderzoek, met daarin een aantal scenario's, dan ook kiezen voor wat dan heet het WLO-Hoog-scenario. En dat moeten natuurlijk geen luchtkastelen zijn, maar die mensen moeten ook uiteindelijk ergens kunnen werken. En dat is niet alleen in de sectoren – ik kom dadelijk nog op het onderwerp arbeidsmigranten – die mensen dan meteen in hun hoofd hebben. We werken juist als College in de volle breedte aan vele economische proposities waar deze mensen straks hun geld moeten kunnen verdienen. Vooral collega Satijn kijk ik dan natuurlijk aan. Als ik kijk waar die mee bezig is: u heeft vanochtend over de Einstein Telescope gesproken, defensie-industrie, alles wat er gebeurt rondom VDL, de Metec in Zuid-Limburg, de maakindustrie in Midden-Limburg. Vanuit dit huis worden er echt honderden miljoenen geïnvesteerd om te zorgen dat wij ook in de toekomst hier voor iedereen op alle niveaus werk hebben. En juist ook om te zorgen dat die jongeren, waar de heer Franssen het over had, niet alleen in deze provincie kunnen komen wonen, maar hier uiteindelijk ook hun geld kunnen verdienen en hier tot hun oude dag kunnen blijven wonen. Dat even als reflectie op zijn vraag. Hij vroeg ook: kan deze POVI dan op onderdelen voor gemeenten met woningbouwambities belemmerend werken? Het eerlijke antwoord daarop is: ja. Het is natuurlijk niet alleen maar dat alles kan, maar dat is nu net ook de kern van de POVI dat je soms ook duidelijk bent over dingen die niet kunnen. Maar het antwoord is: ja, in sommige gevallen zal het zeker belemmerend werken, maar het biedt, denk ik, meer kansen dan dat er belemmeringen zijn. Dan ook over wonen, maar dan maak ik wel het stapje naar het onderwerp wonen speciaal voor de doelgroep arbeidsmigranten. En daar heb ik ook een aantal partijen en zeker ook de fractie van Forum die daarover amendement 213 heeft ingediend en daar zou ik toch even het een en ander over willen zeggen. Want ik weet dat daar ook richting al uw Statenfracties veel signalen zijn gekomen vanuit partijen die daar ook in de buitenwereld met goede intenties – zeg ik er even bij – mee bijdragen aan een oplossing. En het College onderschrijft en maakt ook echt een koerswijzing ten opzichte van de huidige POVI waarin wij eigenlijk al zeggen – in uw huidige POVI, uw huidige verordening – dat wonen op bedrijventerreinen niet mogelijk is. En uiteindelijk, als stip op de horizon, zegt het College ook dat wij niet moeten willen dat mensen wonen op

bedrijventerreinen, dat mensen wonen op een bedrijventerrein pal onder een windmolen, waar u zelf, volgens mij, als Staten ook nogal iets van vindt. Op die amendementen kom ik zo meteen nog even terug. Maar een bedrijventerrein is in de kern natuurlijk niet bedoeld om permanent te wonen. Een bedrijventerrein is om te kunnen ondernemen en in deze POVI staan ook een hoop dingen, dat ook die ruimte schaars is en dat we die heel hard nodig hebben. Uiteindelijk zien wij als College ook dat er een enorm probleem is op het gebied van de huisvesting van arbeidsmigranten, dat er in Venlo situaties zijn en in andere delen van de provincie waar mensen onder de brug slapen, waar mensen in het buitengebied slapen, omdat ze geen onderdak hebben. Dat vinden we juist ook mensonterende situaties en daar willen we ook iets aan doen, maar wel op een verantwoorde wijze. Dus wat wij in deze POVI en in deze verordening voorstellen, is dat wij niet die stip op de horizon willen verliezen, namelijk niet mensen permanent laten wonen op bedrijventerreinen, maar dat wij samen met gemeenten die hier hard mee aan de slag zijn, die wel bezig zijn om de huisvesting in die wijken, die je niet van vandaag op morgen regelt ... En als je nu alleen maar zegt dat mensen altijd in de wijk moeten gaan wonen – ben ik met een aantal van de sprekers net eens – maak je het probleem alleen maar groter op de korte termijn. Maar we moeten wel aan die stip op de horizon werken. En we hebben hier letterlijk in deze POVI opgeschreven dat, als gemeenten werken aan die huisvesting op de lange termijn, als we die aantallen van die arbeidsmigranten ook overnemen in onze woningbouwprogrammering, dan willen wij op de korte termijn meewerken aan grootschalige huisvestingslocaties op plekken waar je eigenlijk niet permanent wil wonen, zoals bijvoorbeeld op bedrijventerreinen, maar dan wel op die verantwoorde wijze. En dat doen we ook samen natuurlijk met de gemeenten in met name Noord en Midden-Limburg waar dit onderwerp speelt. Vanuit die optiek zal ik amendement 213 van de heer Driessen, waar eigenlijk letterlijk instaat dat we wonen permanent moeten toestaan, ontraden.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja, voorzitter, de toelichting van de Gedeputeerde gehoord hebbende, is de Gedeputeerde het me eens dat – en de Gedeputeerde is ook Gedeputeerde Wonen namelijk – dat een – en het zullen ze niet alle 80.000 zijn, onze arbeidsmigranten, maar zeg dat het de helft of misschien zelfs een kwart ervan is – het realiseren van 25.000 of 30.000 nieuwe woonplekken in de kernen een opgave is waar we misschien over tien jaar nog niet mee klaar zijn als we dat extra op ons bordje erbij nemen? En dat daarnaast deze shortstaymensen niet de leef sfeer vergroten? Als iemand daar een periode van een half jaar woont bijvoorbeeld en een half jaar later woont er weer iemand een half jaar, dat die mensen geen hechting hebben met een wijk, met een woonkern, met plekken? En dat het dus ook voor de mensen die daar wel permanent gaan wonen geen goede oplossing is?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ik ga een heel eind mee in de probleemanalyse die de heer Driessen op tafel legt, voorzitter, want wij hebben namelijk cijfers. Er zijn inderdaad ruim 80.000 arbeidsmigranten – als ik het even uit mijn hoofd zeg – in alleen al Noord en Midden-Limburg. Maar we hebben ook cijfers, een Decisio-rapport, waar instaat dat twee derde van die mensen die aanvankelijk als shortstay naar Nederland komen, uiteindelijk gewoon besluiten om Limburger van begeerte te worden, om hier te blijven. En ik hoop dat de heer Driessen het dan ook met mij eens is, dat voor die mensen die hier aanvankelijk naartoe komen, dat dat dan geen perspectief is om altijd maar op een bedrijventerrein te blijven wonen. Hebben we dat probleem dan op die korte termijn opgelost? Nee, die woningbouwopgave is dus enorm. En wat wij vragen in deze POVI en ook in de verordening, is aan die gemeenten... Gezien de grootte van deze opgave, gelet op de enorme aantallen – de tienduizenden waar het om gaat – moeten wij voor de komende decennia deze aantallen gaan vertalen in onze woningbouwprogrammering. En hebben we dat van vandaag op morgen opgelost? Nee, zeker niet. En dat is ook precies de reden dat we in de verordening opnemen dat we op de korte termijn iets zullen moeten met grootschalige huisvestingslocaties voor shortstayverblijf op plekken waar je op de lange termijn niet permanent wil wonen. En dat is echt de draai die wij maken, juist ook naar

aanleiding van het zienswijzenproces, de richting die gemeenten daarin kiezen. En dat komt, denk ik, ook tegemoet aan de zorgen die de heer Driessen net in zijn interruptie uit, voorzitter.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ik denk dat wij hier eigenlijk in ideologie over denken, voorzitter, die niet zo gek veel bij elkaar vandaan zit, maar wel in hoe we de tekst lezen. Want zoals het er nu staat namelijk, zeggen we dat we dat niet toestaan. En die paragraaf loopt eigenlijk toe naar allerlei aspecten, waarom niet. En wat wij eigenlijk als vervanging willen, is dat we kwetsbare functies zoals verblijfsrecreatie en tijdelijk wonen – die staan nu nog tussen haakjes – toestaan. Ik zou daar ook best van willen maken: tijdelijk wonen toestaan. Want ik ben het ook met de Gedeputeerde eens. Het is fantastisch dat iemand hier naartoe komt en zegt: Ik werk hier en ik ken echt veel van deze mensen die bij dit soort bedrijven werken, dus ik vind Limburg fantastisch, ik wil hier graag wonen. Dat die mensen niet op een park gaan wonen of zoiets dergelijks, dat is niet de bedoeling. Daar tegenover staat ook dat die shortstay daar wel een oplossing voor is, ook dat het een wijk niet beter maakt. Maar zeker dit soort mensen waarover de Gedeputeerde het heeft, die daadwerkelijk in Limburg zich willen vestigen, hier een gezin willen stichten, hier mee willen doen aan die samenleving, de taal willen leren, dat het voor die mensen juist veel beter is om in een wijk te gaan wonen. Daar zijn we het totaal mee eens. Maar zoals het nu in de POVI staat, of in dat stuk alinea 4.4.3.3 staat gewoon dat het niet is toegestaan. En waar wij naartoe willen is dat we het wel toestaan. Hoe we dat verder uitwerken, kunnen we gezamenlijk later bekijken in een omgevingsverordening. Maar het lijkt mij niet handig voor degenen die dit grootschalig faciliteren, om alvast te zeggen: nou hier zetten we lekker neer 'niet' en dan kijken we later wel of we dat even repareren. Bent u dat met mij eens?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Wij hebben hier staan 'wonen niet toegestaan', dat klopt. Alleen, als u even ergens anders in datzelfde hoofdstuk kijkt, schrijven wij op – en volgens mij de vrij letterlijke tekst, want ik heb hem inmiddels een heel aantal keren gezien – dat de Provincie bereid is om shortstayverblijf niet langer als uitsluitend wonen te zien. En dat is juist ook in lijn met wat gemeenten willen, namelijk dat wij helemaal geen woonfuncties op bedrijventerreinen willen. Dat willen gemeenten zelf ook niet. Maar de argumentatie van gemeenten is nou net, als we het dan toch over subsidiariteit hebben: zie dat niet langer als regulier wonen omdat het gaat om shortstayverblijf, creëer eigenlijk een andere categorie. En als Provincie schrijven we in de POVI wel op dat we dat graag willen doen en daarmee maken we dus het verblijven voor de korte termijn expliciet wel mogelijk onder een aantal voorwaarden. Maar dat is iets anders dan generiek zeggen dat alle woonbestemmingen daarmee dan zouden moeten worden toegestaan, want dat is namelijk wat het beoogde amendement van de heer Driessen mogelijk zou maken. Dus ik ben het met u eens dat je die ruimte moet geven, dat je niet hard op moet schrijven dat het niet kan, maar dat gaat niet over wonen. Dat gaat juist over dat shortstayverblijf van die shortstayerarbeidsmigrant. Dat onderscheid moeten we wel blijven maken tussen verblijf en tussen wonen.

De voorzitter: De heer Driessen, tot slot.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Nou, dan zitten we daar inderdaad redelijk op één lijn. Wij hebben ook vooral gemikt op tijdelijk wonen. Ik zou dan als voorstel willen doen dat we in het amendement, in onze aanpassing, gewoon duidelijk zeggen dat we '(tijdelijk)' weghalen en daarvan maken: 'tijdelijk wonen toestaan' in plaats van 'tijdelijk wonen niet toestaan' zoals het er nu staat. Dank u wel.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ja, als u over tekst af wil stemmen altijd toe bereid, dat weet u ook, maar tegelijkertijd zou ik u de tekst voor willen houden die er nu al instaat, die door gemeenten ook gekend is en

die, volgens mij, precies regelt wat u graag zou willen. Dus wat mij betreft zo meteen in een schorsing kunnen we daar wel even... We zoeken ondertussen de paragraaf even op en dan zullen we u dat toe laten komen, dan kunt u uw eigen oordeel vellen.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Theuns: Voorzitter, dan heb ik wonen en wonen arbeidsmigranten denk ik gehad. Dat brengt me bij het onderwerp water. En daar hebben we een amendement, als verwacht na de commissievergadering, op van de heer Nijskens en dat is het gewijzigde amendement 211: 'Waterveilig bouwen in waterveiligheidszone H5'. En wat het College betreft, is dit een prima aanscherping van hetgeen wij willen. Want daar wil ik toch ook even over zeggen dat het af en toe lijkt alsof de Provincie zou staan voor het mogelijk maken van woningbouw en het Waterschap staat voor de veiligheid van de inwoners en ik wil nog een keer zeggen dat dat pertinent niet zo is. Wij staan juist voor die veiligheid van onze inwoners en wij staan juist voor het probleem naar de toekomst toe niet groter maken dan het op dit moment vaak al is. Maar dat betekent wel dat je dus altijd met elkaar een gesprek moet kunnen voeren over hoe je het dan veiliger maakt en dat je niet in een verordening iets zegt waarmee eigenlijk dat gesprek aan de voorkant, door een juridische regel, wordt doodgeslagen. En wat het amendement van de heer Nijskens eigenlijk doet, is juist ook een extra motiveringsplicht opnemen over hoe je kunt zorgen dat woonfuncties ook voldoen aan die ideale beschermingsnorm van die 1 op 100?, of waarom ze niet kunnen voldoen. En dat is wat het College betreft prima. En dat geldt overigens ook voor het opnemen van de instructieregel ten aanzien van de H2-H4 waar ook vanuit een motiveringsplicht vanuit de gemeenten daar op een positieve wijze aandacht voor wordt gevraagd. Dus amendement 211 voor het College oordeel Staten. En dat werd, volgens mij, door een aantal andere fracties nog onderschreven. Dan, voorzitter, kom ik bij het onderwerp natuur. Daar zijn ook nog een aantal vragen over gesteld en is ook een motie op ingediend. En dan begin ik even bij het betoog mevrouw Van der Pol die het had over onteigening, maar ook over het intrekken van vergunningen. En laat ik duidelijk zijn: voor dit College is onteigening voor natuurdoelen een absolute no-go. En niet alleen voor dit College, dat is ook voor uw Staten zo. Het staat in het coalitieakkoord. Dat staat ook in uw eigen beleidskader. En dat geldt ook voor een beleid waarbij je actief onherroepelijke vergunningen zou gaan intrekken. En daar is veel over te doen in den lande. En het College, dit College, heeft op geen enkele wijze de intentie om onherroepelijke vergunningen ... En voor mijzelf raakt dat aan de principes van wat ik vind wat nog kan binnen algemene beginselen van behoorlijk bestuur in een rechtsstaat. Dat je actief onherroepelijke vergunningen zou gaan intrekken, kan wat dit College betreft niet aan de orde zijn, is ook niet aan de orde. Wat niet wil zeggen dat er op dit moment natuurlijk wel intrekkingverzoeken worden ingediend door bezwaarmakers in het hele land, overigens niet alleen in deze provincie. Dit College zal zich daar altijd tot aan de hoogste rechter tegen verzetten. En als uiteindelijk bij de hoogste rechter de rechter daar een ander oordeel over velt, ook dan leven wij wel nog steeds in een rechtsstaat en zal het College zich bij dat allerhoogste oordeel neerleggen. Maar laat ik duidelijk zijn: vanuit ons is er geen enkele intentie om die richting proactief op te gaan.

De voorzitter: Mevrouw Van der Pol.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Kunt u kijken of u dit kan verankeren in de verordening? Want ik vind het heel fijn dat dit voor dit College geldt, maar dit College stopt, als het goed is, in maart 2027.

De voorzitter: Dan bent u heel snel met uw onderhandelingen, maar dat terzijde. Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Als een vergunning onherroepelijk is, dan vraag ik me ... Ik zit gewoon even hardop na te denken hoe je dan in een verordening moet verankeren dat je die niet in gaat trekken, want dan is het geen onherroepelijke vergunning meer. Dan suggereer je dat die überhaupt niet onherroepelijk is. Dus laat ik zeggen: ik wil mevrouw Van der Pol **toezeggen dat wij op dit punt expliciet richting het opstellen van de definitieve omgevingsverordening ook even, want dat is juridisch ook en dat wil ik even goed 100%**

zeker checken hoe dit dan zit, of je daar überhaupt iets over in een verordening kunt opnemen of waarom we dat gemotiveerd niet doen omdat het niet nodig is. Maar dan staat het duidelijk op papier en dan kunt u daar bij de vaststelling van de verordening in september zelf kennis van nemen en uw oordeel over vellen. Dus wat mij betreft, zeg ik u dat toe voor het proces van de verordening in september. Maar dit is in ieder geval hoe het College daarin zit en dat kan maar beter duidelijk zijn.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Theuns: Ja. Ik heb ook een motie specifiek op het onderwerp natuur van mevrouw Boven. Dat is motie nummer 3293: 'Externe effecten op het NNL'. En wij hebben daar in de commissie het debat over gevoerd. Het College heeft nog een mededeling portefeuillehouder daarover gestuurd. En laat ik er een aantal dingen over zeggen. Wij kiezen voor het opnemen van een motiveringsplicht in de groenblauwe landbouwzone ten aanzien van het Natuurnetwerk Limburg en inderdaad de constatering in de commissie – en het staat ook in de mededeling portefeuillehouder – was dat er ook snippers NNL zijn die niet in de groenblauwe landbouwzone liggen. Heeft het College dan in deze visie daar, vanuit de regelgeving, zelf nog extra zones of extra externe werking op gezet? En het antwoord is: nee. En dat willen wij ook niet. In ieder geval is dat de koers van het College. Dat wil niet zeggen dat wij ook voor die snippers NNL een wettelijke taak hebben vanuit het Besluit kwaliteit leefomgeving om de natuur daar te beschermen en om de natuur daar in stand te houden of daar waar het nog niet is ingericht om die percelen in te richten. En ik kan me wel voorstellen de vragen die eigenlijk uitgaan van deze motie, namelijk: Hoe denkt het College te voldoen aan zijn wettelijke taken, gelet op het feit dat daar dan geen extra zone omheen ligt? En de motie even heel concreet, dictumpunten 1 en 2 vragen om in beeld te brengen richting het proces van de verordening hoe het College dan invulling geeft aan die wettelijke taken, zonder dat er extra regels daarvoor in bijvoorbeeld het primair landbouwgebied worden opgelegd. En daar wil het College u graag over informeren. En ik zie het derde dictumpunt eigenlijk als een verduidelijking van hetgeen wij nu al in de POVI hebben staan en om dat richting de verordening mee te nemen, kan wat het College betreft prima. Dus motie 3293 is wat ons betreft oordeel Staten. Dat brengt me, voorzitter, bij het onderwerp over economie. Daar is ook nog een motie over ingediend door mevrouw Jetten. Dat is 3292 als ik mij niet vergis. Die heb ik niet bij me, maar ik weet uit mijn hoofd dat het in ieder geval oordeel Staten is. Sorry, door mevrouw Mertens is die ingediend, ik zei mevrouw Jetten. Maar die motie krijgt wat het College betreft oordeel Staten. Ik geef daar wel de winstwaarschuwing bij dat we dat graag willen onderzoeken, maar het is natuurlijk wel van belang dat gemeenten daar dan ook in meedoen en zeker collega Satijn zal daarover met hen het gesprek aangaan.

De voorzitter: U bedoelde, voor de zekerheid, 3292 van mevrouw Mertens?

Gedeputeerde Theuns: Ja, motie 3292: 'Maak bedrijventerreinen groener' van mevrouw Mertens. Voorzitter, dan het onderwerp – en dat worden iets meer punten – energie, want daar is veel over gezegd en er zijn ook veel voorstellen en moties op ingediend. En ik ben blij in ieder geval om vanuit een heel aantal fracties, P van de A, SP, CDA en nog een aantal andere te horen dat het College kiest voor regie. En wij vinden dat zelf ook de juiste keuze omdat wij staan voor ons coalitieakkoord, omdat wij staan voor onze beleidskaders, uw beleidskaders en voor de RES-doelen die daarin beschreven staan en omdat wij zien dat die niet zonder meer in elke regio gehaald kunnen worden. En dat zorgt ervoor dat wij ook regie moeten nemen en u heeft daar zelf ook nog een aantal ideeën bij. Zoals bijvoorbeeld mevrouw Wesseling die daarover het gewijzigde amendement nummer 224 heeft ingediend over 'Strategische locaties energieopslag', waar ook de door de heer Nijskens gewenste toevoeging van het woord 'innovatieve' instaat. Het feit dat gevraagd wordt om dit niet nu in deze POVI al direct te regelen en ook niet in de aankomende verordening, maar om daar de tijd voor te nemen en dat richting een volgende verordening in beeld te brengen, zorgt ervoor dat deze wat het College betreft in ieder geval oordeel Staten kan krijgen. Dan, voorzitter, kom ik bij een tweetal moties, of amendementen moet ik zeggen, die zijn ingediend op het gebied van windenergie. En dan begin ik bij het gewijzigde amendement 214 van de BBB-fractie over de tiphoogte als afstandsnorm voor windturbines. We hebben daar ook in de commissie over gesproken. Ik heb daar ook

namens het College toen al over gezegd dat voor het College, ondanks dat in de overweging staat dat wij uitgaan van 1,25 keer de tiphoogte, niet de tiphoogte het uitgangspunt is. Wij weten dat er landelijk gesprekken lopen over het hanteren van afstandsnormen en als die er komen zullen wij die natuurlijk ook in Limburg vertalen. Maar tot die tijd, want we hebben geen landelijke afstandsnormen, heeft het College ervoor gekozen om zowel uitsluitingsgebieden te definiëren. Die staan nu al in uw huidige Omgevingsvisie en verordening. Dat heeft onder andere bijvoorbeeld met de Einstein-telescoop en het belang daarvan te maken. Hebben we daarnaast nog een aantal beperkingengebieden ingesteld waar wij echt niet die kansen voor windenergie zien. Ook omdat het soms gewoon te kort is bij bebouwde leefomgeving waarbij voor die 350 meter is gekozen. Dat heeft niks met de tiphoogte te maken. En dan blijft een aantal andere gebieden over waar het, wat ons betreft, in theorie zou kunnen ware het niet dat je in al die gebieden als initiatiefnemer – en die initiatiefnemer kan ook de Provincie zijn – per initiatief een plan-MER maakt. En in die plan-MER zal er ook aandacht zijn voor alle aspecten die relevant zijn. En dan gaat het dus ook over natuur. Dan gaat het ook over gezondheid. Dan gaat het ook over geluid en over welzijn van onze inwoners in den brede. En als uit die planMER'ren blijkt dat je niet anderhalf, niet twee, niet vier, maar zes keer de tiphoogte aan moet houden, dan is dat het uitgangspunt voor het betreffende initiatief. Maar wat het College betreft zouden wij niet voor het nu opnemen van een algemene afstandsnorm in uw POVI en verordening zijn en dat amendement moet het College dus ontraden. Dat brengt me bij amendement, ook op windenergie, 222 van de heer Franssen. Het amendement 'Anders omgaan met zoekgebieden windturbines'. En die moet ik om andere redenen ontraden. Ik zal er een aantal geven. Want hier staat namelijk een aantal dingen in die niet in lijn zijn met zoals wij als College onze opgave en zoals wij ook uw beleidskader <onverstaanbaar> interpreteren. Hier staat 'worden geen nieuwe windturbines opgedrongen' – ik zou liever over vergunnen spreken in ieder geval – 'middels projectbesluiten'. Wij vinden nu net een uitgangspunt van regie dat het College uiteindelijk de mogelijkheid heeft om projectbesluiten te kunnen nemen. En natuurlijk doen we dat in samenspraak met gemeenten, heeft een gemeente daarbij wettelijk ook nog eens adviesrecht, consulteren we daarbij ook nog een keer Provinciale Staten. Maar alleen al dat wij geen projectbesluiten op het gebied van wind zouden nemen, is genoeg reden om het amendement te ontraden. Maar er staat nog een heel aantal andere dingen in de voorgestelde tekst voor de POVI, namelijk: 'We zijn zeer voorzichtig met nieuwe windparken ...'. Dat kan op plekken zo zijn, maar dat hoeft, wat ons betreft, niet overall. Hier staat ook een basisveiligheidszone van 600 meter. Ik heb net over afstandsnormen al iets anders gezegd. En zo kan ik een heel rijtje argumenten uiteenzetten waarom dit amendement voor het College in ieder geval geen goed idee is en daarom ontraden wij dit amendement. We blijven nog even bij energie, voorzitter, maar dan gaan we van wind naar zon en dan kom ik bij het amendement 'Zoekgebieden grootschalige zon PV op landbouwgrond niet nodig'. En ook die heb ik goed moeten lezen wat er staat. Wat het College betreft, staan in ieder geval fier overeind wat in het coalitieakkoord, in het beleidskader en ook in de POVI staat, namelijk dat we zeer terughoudend zijn met zon op landbouwgrond, maar dat we dat niet uitsluiten en dat we daarover een aantal dingen in de verordening hebben opgenomen. In de huidige POVI heeft het College ervoor gekozen om een niet tot op de meter begrensde, maar een indicatieve kaartlaag, namelijk de zoekgebieden, op te nemen als een soort basisvoorziening richting mensen die bezig zijn met het nemen van initiatieven op het gebied van zon op land, om een aantal van de dingen die juist in de strikte 'nee, tenzij' staan, zoals bijvoorbeeld het feit dat het bij moet dragen aan de netcongestie, dat het dicht bij het bebouwd gebied moet liggen, al als een eerste service een schifting te maken en duidelijk aan te geven waar wij denken dat je dan uitkomt. Als ik het amendement lees, zoals het hier staat, zegt het amendement: ja dat kan feitelijk elke plek in Limburg zijn. Feitelijk bij elke plek die niet expliciet is uitgesloten, geef je de mogelijkheid aan initiatiefnemers om dat te doen. Brengt dat de RES-doelstellingen dichterbij? Nee. Brengt dat ze verder weg? Ook nee. Wat dat betreft, moet ik zeggen, is het aan uw Staten om daarover een beslissing te nemen. Wat ons betreft kan dat daarom ook het oordeel Staten krijgen, amendement 216 van mevrouw Van der Pol. Voorzitter, dan gaan we tot slot naar de inbreng van de heer Schyns. Die zei ook nog wat over zon op land. Volgens mij zijn constatering daar zijn we het ook mee eens dat je daar terughoudend mee moet zijn. Daarom ook de strikte 'nee, tenzij'. Maar hij had met name ook een betoog op het gebied van kernenergie en specifiek de SMR's. En ik heb hier nog niet de tekst van, ik denk de tweede gewijzigde versie voor me.

De voorzitter: Eerst maar even de vraag van mevrouw Mertens doen? Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, dank u wel, voorzitter. Het gaat over amendement 216, want wij waren een beetje vertwijfeld achtergelaten. Want in het amendement gaat het over wensgebieden en wensgebieden bestaan juridisch gezien niet. Dus dan vroegen wij ons af waar dat dan eigenlijk over gaat. Dus: Waar gaat dat over, die wensgebieden? En hoezo kan dat dan oordeel Staten krijgen? Want hoe moet dat dan landen in de POVI?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: In de POVI bestaat iets als u het beslist. En laat ik zeggen: het veranderen van de term zoekgebied naar wensgebied verandert uiteindelijk niks aan de mogelijkheden om juridisch wel of iets niet te kunnen, wat het College betreft. Dus wij hebben gewoon strikt getoetst of het iets verandert aan het dichterbij brengen van de RES-doelstellingen, of het iets verandert aan het toepassen van de strikte 'nee, tenzij'. Dat is allemaal niet het geval. Feitelijk wordt hiermee de ene kaartlaag eruit gehaald, namelijk de zoekgebieden voor zon op land, en voeg je een nieuwe kaartlaag toe, zij het wensgebieden. En dat is dan een groter gebied dan de huidige zoekgebieden. Als dat de politieke wens hier is en die raakt niet aan de kern van de doelstellingen die het College heeft met de POVI en uzelf heeft met het beleid, kan die wat ons betreft oordeel Staten krijgen.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, voor de volledigheid zou in dit amendement dan toch ook nog een definitie moeten staan over wat we als wensgebied beschouwen? Of wordt dan puur ook de definitie van zoekgebied... Wordt zoekgebied dan überhaupt geschrapt uit de hele POVI en vervangen door wensgebied?

Gedeputeerde Theuns: Dat is wat het amendement voorstelt, dus de definitie. In het amendement staat iets als: 'We gaan uit van wensgebieden, als gebieden waar gemeenten en initiatiefnemers bij voorkeur een project willen laten landen.'. Hun wens, vertaal ik dan maar even in mijn woorden: dit kunnen alle gebieden in Limburg zijn die niet expliciet zijn uitgesloten. Daarmee geeft het ook een geografische begrenzing van wat dat gebied is. En het amendement zegt dat voor het overige in de POVI het woord zoekgebied zal worden vervangen door wensgebieden. Daarmee wordt ook in de POVI duidelijk omschreven wat dan een wensgebied is en wat een wensgebied niet is.

De voorzitter: Tot slot, mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, voorzitter. Kan de Gedeputeerde mij uitleggen wat volgens hem de definitie is van wens en wat de definitie is van zoek?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ja, voorzitter, het wordt een beetje semantisch dan. Maar ik zou willen zeggen: de definitie is zoals het dan in de POVI staat. En wat ik daar zelf voor ideeën bij heb en de een heeft misschien een heel ander idee bij het losse woord wens of het losse woord wat zoeken betekent, maar uiteindelijk is bepalend voor hoe wij als GS ons werk doen wat straks in uw POVI staat. En over de zoekgebieden staat nu opgenomen welke rol wij daar als Provincie nemen, wat daar ruimtelijk gezien de mogelijkheden zijn. En uiteindelijk wordt dat dan vervangen door wensgebied. En dat is de definitie waar wij als College ons werk mee zullen doen.

De voorzitter: Dank u wel. Gaat u verder.

Gedeputeerde Theuns: Voorzitter, ik was bij de heer Schyns en zijn tweede gewijzigde amendement: 'Locatieonderzoek SMR', nummer 226. En ik ben blij dat de heer Schyns het amendement heeft aangepast, want de eerste versie impliceert dat wij als Provincie Limburg hierin zelf onderzoek zouden kunnen doen, terwijl dat nadrukkelijk een taak is die voorbehouden is aan het Rijk. Maar met dit dictum kan het College prima leven en wat ons betreft krijgt die dan ook het oordeel Staten. Voorzitter, ik kom redelijk richting het einde en ik zie dat ik een aantal dingen niet in mijn lijstje heb gezet, maar dat maakt niet uit. Ik kom bij het onderwerp gezondheid en een gezonde leefomgeving. En mevrouw Wesseling heeft daarover een motie ingediend, namelijk motie 3298: gezonde leefomgeving als uitgangspunt bij gebiedsgerichte uitwerking. Ik zou wel nog in haar richting mee willen geven dat de titel van de motie een andere is dan wat er met het dictum bedoeld wordt, maar laat ik moties appreciëren op het dictum. Wat ons betreft is het prima om de Staten te informeren over hoe wij een gezonde leefomgeving meenemen in de gebiedsprocessen. Dat is wat mij betreft geen vreemd verzoek en daar kunnen we invulling aan geven. De titel van de motie suggereert dat gezondheid het uitgangspunt is bij de gebiedsprocessen. Dat is voor ons College, zeg ik dan al meteen erbij, niet zo. Het uitgangspunt bij de gebiedsprocessen is geborgd natuurherstel en zorgen dat we houdbare vergunningen kunnen verlenen. Dat zijn de twee belangrijkste uitgangspunten bij de gebiedsprocessen van het LOS. En natuurlijk, we hebben een algemeen uitgangspunt in de POVI over gezondheid en dat zullen we ook als zodanig meenemen. En hoe we dat dan doen, daar zullen we de Staten over informeren. En wat dat betreft, vanuit die appreciatie, zeg ik dan oordeel Staten.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja voorzitter, geeft de Gedeputeerde daarmee het advies om de titel aan te passen? Want dat kan mogelijk wel een eigen leven gaan leiden.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ik mag geen adviezen meer geven van uw voorzitter, maar ik apprecieer het dictum en het dictum is prima, maar ik hoor al iemand roepen dat ze de titel gaat aanpassen.

De voorzitter: En we horen wat uw advies is.

Gedeputeerde Theuns: En u zou mijn reactie in ieder geval eens zodanig ook kunnen interpreteren, maar dat mag natuurlijk niet van de strenge voorzitter. Dan blijven we wel nog even bij D66. Dan gaan we naar het onderwerp mobiliteit en specifiek spoor en dan kom ik bij amendement 225: 'Ambitie internationale spoorverbindingen POVI'. En wat ons betreft kan ik er kort over zijn. Wat het College betreft is dat het oordeel Staten, want dat is een nog verdere verduidelijking/aanscherping van de koers die we beleidsmatig en collega Kuntzelaers voorop toch al inzetten. Dus die krijgt van ons de appreciatie oordeel Staten. En dan zie ik dat ik aan het einde van mijn lijstje ben, maar niet aan het einde van mijn stapeltje. Dus dan ga ik nu even kijken wat ik nog vergeten ben, voorzitter. En dat is in ieder geval – maar misschien heb ik die toch al genoemd – amendement 219 van mevrouw Mertens. Had ik die al geapprecieerd? Het amendement inzake primair landbouwgebied. Dat heb ik al geapprecieerd. Dan kom ik bij gewijzigd amendement 220. Die was ik dan even vergeten met excuus voor de heer Franssen. Nee, die heb ik wel al geapprecieerd, denk ik. Ja, die heeft oordeel Staten. Ja sorry, voorzitter. De administratie is...

De voorzitter: Volgens onze administratie ontbreekt alleen nog 223, maar dat kan natuurlijk ook aan ons liggen.

Gedeputeerde Theuns: Nee, die heb ik hier ook voor me. Dan is dat de laatste.

De voorzitter: En we hebben eventueel voor u ook het gewijzigde amendement 221, die u nog niet had aan het begin van uw betoog.

Gedeputeerde Theuns: Als u me die dan nog even geeft, dan pak ik die dadelijk nog mee, maar dan doe ik eerst even de appreciatie van de heer Franssen, nummer 223. Ik moet hem ontraden, maar ik zeg wel – ook in de richting van de heer Franssen, maar dat is dan wellicht iets voor de tweede termijn – dat wij ons wel kunnen vinden in de strekking van wat wij denken dat hij bedoelt met het amendement. De gedachte achter het amendement is prima, maar hier staat een aantal dingen die, wat ons betreft in ieder geval, zodanig geformuleerd zijn dat we op ontraden uitkomen. Dan gaat het bijvoorbeeld over het feit dat het hier lijkt alsof de Provincie hier helemaal geen rol in heeft, alsof dit ligt bij individuele organisaties, terwijl juist de Provincie af en toe op dit gebied ook een vergunning moet verlenen. Dus ik zou eigenlijk in de richting van de heer Franssen willen zeggen, wellicht kunnen we even afstemmen. U heeft zelf in het verleden... Of in ieder geval in de Natuurvisie 2016, zoals die is vastgesteld, staan er ook al een aantal dingen hierover. Ik denk als we tot een aangepaste formulering zouden kunnen komen, die de gedachte van het amendement in stand laat, kunnen we nog wel op oordeel Staten uitkomen. In de huidige vorm moet ik hem ontraden, maar dat is dan, denk ik, iets voor de tweede termijn, voorzitter. En dan check ik nog even, ook van de heer Franssen, het gewijzigde amendement 221 en dat is, denk ik, inmiddels ook rondgedeeld. Dus ik hoop dat eenieder daar kennis van heeft kunnen nemen. En ik zie inderdaad dat de zin over de 'ja-mits' is doorgestreept en dat daar is toegevoegd: 'Wij zetten waar mogelijk in op ...'. En met die toevoeging kan dit amendement, wat het College betreft, oordeel van Staten krijgen. Voorzitter, dan kom ik aan het einde van mijn eerste termijn.

De voorzitter: Dank u wel, Gedeputeerde. Uitgebreid, maar ik zie nog een vraag van de heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Voorzitter, nog een laatste over amendement 221. Klopt de paragraaf wel? Want het is de paragraaf van het LOS en ik begrijp dan de toevoeging van deze lap tekst aan die paragraaf niet. Misschien dat u nog even kunt kijken.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Wellicht dat het nog beter is om deze toe te voegen aan de paragraaf over primair landbouwgebied. Ik was nog niet zo ver in de gauwigheid dat ik uit mijn hoofd wist welke 5.3.4 was. Dan moet ik nog beter op de POVI studeren. Maar daar krijg ik dan nog even naar. Dan kom ik daar in de tweede termijn op terug. Maar de strekking van het amendement, de tekst, die is wat het College betreft zeker oordeel Staten en over de plek zullen we dan nog even bezien of dit de beste plek is of dat er nog een betere plek is.

De voorzitter: Het gaat letterlijk om de letterlijke tekst zoals die er staat, dus het is heel goed als daar goed naar gekeken wordt. En niet de strekking. Zeker niet bij amendementen.

Gedeputeerde Theuns: Maar ook op deze plek zou hij oordeel Staten kunnen krijgen, dus de appreciatie blijft oordeel Staten. En we kijken of het paragraafnummer nog beter zou kunnen. De appreciatie verandert niet.

De voorzitter: Helder. Daarmee zijn we aan het einde van de eerste termijn. Er werd straks gevraagd – ik weet niet meer precies door wie – om nu even een moment van schorsing in te bouwen ter voorbereiding op de tweede termijn van uw Staten. Is die behoefte er nog steeds? En zo ja: Hoe lang wenst u daarvoor de tijd te hebben? Kan iemand mij een suggestie geven? Wat dacht u van een kwartier? Twintig minuten?

Er wordt gereageerd zonder microfoon.

De voorzitter: Maak me los. Ik schors de vergadering tot 16.30 uur. Vergadering geschorst.

[SCHORSING]

De voorzitter: Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de tweede termijn van uw Staten over de Provinciale Omgevingsvisie en als eerste geef ik het woord aan de heer Nijskens van de VVD.

De heer Nijskens (VVD): Ja dank u wel, voorzitter. Mijn eerste termijn begon ik met de getekende negen. En de heer Driessen van Forum vond het een magere zes. Ik heb ook sommigen al horen zeggen: vijfenhalf. Maar ik hou het toch bij die negen. En niet omdat ik het met iedere inhoudelijke keus eens ben, maar juist voor het uiteindelijke resultaat van een moeizaam proces, ook hoe wij met de collega's onderling eigenlijk, ja onderhandelen wil ik het niet noemen, maar wel de gesprekken hebben gevoerd om op één lijn te komen om teksten te formuleren die haalbaar zijn. Ze hebben bijna allemaal geen betaalbaarheidseffect, dus was in ieder geval al een stukje makkelijker. Ik zal een aantal dingen aanhalen en deels is dat een herhaling. We hebben natuurlijk in de Omgevingsvisie het provinciale belang benoemd. En het provinciale belang hebben wij vooraf zelf hier in deze Provinciale Staten volledig gedefinieerd in wat dat is. Wat niet provinciaal belang is, is het belang van iemand anders. En er was ook een debat met LOKAAL-LIMBURG. Dat gaan wij niet voor die ander invullen; laat dat vooral die ander invullen. En de handreiking van de Provincie is: daar waar het het provinciale belang niet raakt, kunt u sowieso vrij uw keuzes maken. Wij toetsen uiteraard wel. En daar waar het provinciaal belang geraakt wordt, wordt gekeken wat wel en wat niet mogelijk is. En ik denk dat dat een prachtige formulering is van hoe wij in Limburg moeten samenwerken om ons verder te brengen. En dat betekent uiteraard bij een beperkte ruimte dat niet alles overal kan. En ik denk dat er hier echt een gewogen afweging ligt van alle ruimtelijke wensen, doelen en ambities die er in Limburg leven. En ook dank aan LOKAAL-LIMBURG voor de motie SMR. In de coalitie hebben we daar heel duidelijke afspraken over gemaakt. En zoals de formulering nu gedaan is, willen wij die ook graag steunen. Want wij denken oprecht dat kernenergie gewoon noodzakelijk is, om zowel de economie maar ook het leven in Limburg verder te brengen en op gang te houden. We zien nu natuurlijk al dat met name fossiele energie nog altijd 70% tot 80% uitmaakt van de totale energiemix. Bij elektriciteit zien we het alleen op zonnige of winderige dagen dat we met duurzaam uit de voeten kunnen, want de rest van de tijd lukt dat niet. Dus wij denken oprecht: de SMR kan daarin echt een oplossing bieden om ons op gang en vooruit te brengen. Voorzitter, ik ga niet de hele lijst met moties en amendementen af. Eens kijken of ik er een paar uit kan lichten. Maar de tijd is om, zie ik. Dus u zult het bij de stemming merken, en een enkele stemverklaring zullen wij doen.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Nijskens. Ik geef het woord aan mevrouw Wesseling, namens D66.

Mevrouw Wesseling (D66): Allereerst dank aan de Gedeputeerde voor alle antwoorden, en ook de appreciaties. Wij twijfelen nog over een aantal amendementen en moties. We hebben daar ook nog een aantal vragen over, richting het College. Allereerst over het amendement Zorgvuldige uitwerking bij samenloop van opgaven. Want dit amendement vraagt in eerste instantie om de lokale, provinciale of landelijke doelen altijd voorop te laten staan, en vraagt om een expliciete afweging te maken waarom minder ingrijpende alternatieven niet volstaan bij de uitvoering van beleid. En het College gaf deze oordeel Staten. Maar in welke mate gaan wij nu als Provincie voor de meest vergaande maatregelen voor het bereiken van doelen die we ook met minder vergaande maatregelen kunnen bereiken? Lossen we normaal dan dingen op met moeilijke maatregelen die we ook met makkelijke maatregelen hadden kunnen doen? En ook heeft D66 nog een vraag over het amendement 'Haalbaar en betaalbaar'. Waar aan de orde, gaan we gebruikmaken van wettelijk beschikbare instrumenten, zoals nadeelcompensatie. En het College geeft ook aan dit amendement oordeel Staten en verwees dat dit ook in het LOS staat. Maar ons was nog niet helemaal duidelijk wat we hier concreet gaan doen. Welke wettelijke instrumenten gaan we dan wanneer inzetten? En wat heeft daarover dan ook exact in het LOS gestaan? En doen we dat altijd, of alleen wanneer het College het dan dus aan de orde beschouwt? Maken we nu heel veel onhaalbaar en onbetaalbaar beleid? Of wat gaan we nu eigenlijk concreet anders doen als dit amendement wordt aangenomen? Dan hebben we nog een vraag over amendement 'Zoekgebieden zon-PV', want voor D66 is nog niet helemaal duidelijk wat dit

amendement nu concreet doet. Want de intentie van de indiener is om eigenlijk minder actief op zoek te gaan naar zon op land. En daarvoor willen ze 'zoekgebieden' vervangen door het woord 'wensgebieden'. En de wensgebieden worden ook uitgebreid tot alles in Limburg behalve de uitzonderingsgebieden. En wat is dan volgens het College eigenlijk het effect van die uitvoering van dit amendement? Zal dit ertoe leiden dat we juist heel veel meer gebieden gaan verkennen? Want in dit tweede geval zou D66 ook hier voor zijn. Maar eigenlijk is dit het omgekeerde van wat het amendement ook beoogt als je naar de titel hiervan kijkt. En GS gaf ook aan van: het gaat de RES-doelen ook niet zozeer dichterbij brengen. Maar waarom dan niet, als we zoveel meer potentiële gebieden hebben waar we zon op land kunnen gaan zetten? Dus graag toch nog even die verduidelijkingslag van het College. En D66 twijfelt ook nog over de motie 3296: Stenen in de stad en niet daarbuiten. Want ook wij zijn idealiter voor het bouwen van huizen binnen de bestaande kernen en hebben hier ook een voorkeur voor ten opzichte van het Straatje Erbij. Maar de woningnood is ook nog steeds heel erg hoog. En indien het Straatje Erbij nodig is omdat binnen de kern niet kan, dan is D66 daar ook voor. Dus wij vroegen ons af in hoeverre deze motie ook de kansen beperkt van het Straatje Erbij wanneer het wel nodig is? Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Wesseling. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Van der Pol, namens de BBB.

Mevrouw Van der Pol (BBB): Even een paar opmerkingen. Ik hoorde de vraag over de wensgebieden en daarbij wou ik nog benadrukken: in de overwegingen van het amendement staat wensgebied gedefinieerd als gebied waar een initiatiefnemer bij voorkeur een initiatief wil laten landen, dus daar de wens heeft. Wat wij uit het werkveld eigenlijk opgemerkt hebben gekregen, is dat niet alle zienswijzen nog een reactie hebben gekregen vanuit de Provincie, of dat nog komt of dat ze zich moeten melden. De zienswijzeperiode van de Omgevingsverordening loopt tot en met 13 mei. Dat is vrij kort. Misschien dat de Gedeputeerde daar even zijn visie op kan laten schijnen. En we kregen fijn het overzichtje van de moties en amendementen. En we zien één gele van onze fractie en die gaan wij niet indienen. Dus, bij deze.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Van der Pol. Dan geef ik het woord aan de heer Schyns, namens JA21. Niet? De heer Wolters Gregório? Ja.

De heer Wolters Gregório (SP): Yes, drie minuten. Dank, voorzitter. Ik zal nu even reageren op onder andere bijdragen van mijn collega's en op GS. En als eerste zijn wij als SP juist wel blij met het feit dat er keuzes gemaakt worden, aan de ene kant om dingen mogelijk te maken en op andere plekken om begrenzingen aan te geven. En door die aanpak zijn wij dan ook tegen amendement 223, om op de dag van de POVI-behandeling zo'n onduidelijk verwoorde beleidswijziging op te nemen. Dat kan onzes inziens veel beter na een commissiebehandeling in LEO. 'De Limburgers heten u welkom', dat lezen mensen op onze toegangsborden. Maar dan is dat welkom niet een container delen met een vreemde of ijsberen in een achterkamertje van tien vierkante meter, naar de mening van mijn partij. Politiek en ondernemers zijn al jaren te laat met alle inwoners van onze provincie een fatsoenlijke plek in de samenleving geven. En daarom moeten wij dat met deze POVI verbeteren. Containertorens bouwen op bedrijventerreinen is niets meer dan een lucratieve pleister plakken, terwijl Limburg behoefte heeft aan een systeemverandering. Die verandering is dat we hechte gemeenschappen bouwen waarin Limburgers van alle rangen en standen door elkaar en naast elkaar wonen en waar arbeidscontract en huurcontract gescheiden zijn. Alleen op die manier bouwen we aan een Limburg zonder tweederangsburgers. En daarom stemmen wij tegen het amendement van Forum voor Democratie. En de eerste stapjes naar verbetering nú ontslaat ons niet van de verantwoordelijkheid om de komende jaren nieuwe keuzes te gaan maken om voldoende gezonde natuur, voedsel en drinkwater, voldoende toekomstbestendige banen en voldoende betaalbare woningen te hebben, en ook te zorgen dat vervuiling naar een minimum of zelfs een nulpunt gaat. Werken aan een energiemix van nu, met zon, wind, warmte, groen gas en energieopslag is een uitstekend plan in deze POVI. Mochten er nieuwe duurzame, collectieve en betaalbare alternatieven komen het komend decennium, dan zullen we dat in een volgende POVI wel toevoegen. Wat de SP betreft is de kaart met zoekgebieden zon op land

duidelijker voor onze inwoners en potentiële initiatiefnemers van projecten, maar als vervolgens amendement 216 toch weer heel de provincie gelijktrekt als zoek- of wensgebied, en dat staat ons energiebeleid niet in de weg, dan zullen we daarin meegegaan. Op de SMR's niet, want die bevoegdheid ligt bij het Rijk, die we tenslotte niet in de weg zitten als Provincie. En als armere of minder geschoolde landen nu bijna ofwel helemaal op zon, wind en warmtebronnen draaien, dan moet ons als Limburg dat toch ook lukken? Als we maar willen. Kortom, wij zijn als SP trots op onze inzet en de behaalde resultaten. Nu begint het werk om woorden om te zetten in daden en verandering en verbetering te omarmen. We zijn erbij en blijven ons inzetten voor een nog mooier Limburg. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Schuurin, van de Partij van de Arbeid.

Mevrouw Schuurin (PvdA): Ja dank u wel, voorzitter. Het afwegen, wat ik in mijn eerste termijn vanuit mijn partij heb geprobeerd toe te lichten, is iets wat ik bij best veel partijen in deze Staten gehoord heb in de eerste termijn. En ik denk dat het ook logisch is, als we ervan uitgaan dat deze POVI een afweging is van alles wat we hier moeten doen, en met alle partijen die hier in dit huis, maar ook buiten, actief zijn. Dat is een gesprek dat doorgaat, waar wij de komende tijd nog mee bezig zullen zijn richting de verordening, maar ook zeker daarna, maar ook op ontzettend veel andere tafels en in andere debatten. Als het gaat om de amendementen die zijn ingediend: er zijn er een aantal – en dat is misschien goed om even te benadrukken – die, denk ik, ook heel goed aansluiten op mijn eerdere betoog en die wij dus ook mee indienen. Dat gaat onder andere over het amendement van D66 over de locaties voor energieopslag, de internationale spoorverbindingen, het amendement over bouwen in H5-zones, van de VVD, en het amendement van GroenLinks over het aanjagen van biologische landbouw. Er zijn ook een aantal amendementen die wij echt zien als een aanvulling op de huidige POVI, om sommige dingen misschien net even iets duidelijker aan te zetten. Dat gaat onder andere over een aantal amendementen van de BBB: 215, 216 en 217. En die kunnen wij dan ook steunen. Dat geldt niet voor het amendement over afstandnormen op windmolens. En ook overige amendementen zullen wij niet steunen. Ik ben blij dat de vragen over mijn motie net al even zijn opgehelderd. Volgens mij heb ik dan alles gehad voor nu. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Mertens, namens de fractie van GroenLinks.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Dank aan het College voor de positieve appreciatie van onze amendementen. Ik heb nog een vraag waar ik in eerste termijn door de tijd niet aan toekwam, dus die ga ik nog even stellen. Die is dus nog nieuw. Want naar aanleiding van de antwoorden op onze vragen tijdens de commissievergadering over natuurcompensatie bent u daar schriftelijk op teruggekomen. En dat ging over de begrenzing van het NNL. En daar schreef u onder andere: per saldo is sprake van afname van areaal. Om dat te herstellen voegt het College in zo'n geval bij de jaarlijkse herziening van het natuurbeheerplan een even groot oppervlak toe aan de begrenzing van NNL. Deze beantwoording geeft eigenlijk al veel meer duidelijkheid dan dat wij ooit hebben gehad. Dus dank daarvoor. Maar de vraag is of het College ons ook meer getalsmatig inzicht zou kunnen geven, dus op basis van wijzigingen die zijn doorgevoerd in het natuurbeheerplan. Ik snap dat dat niet nu kan, maar eventueel met een mededeling portefeuillehouder ergens komende termijn. Voorzitter, ik had ook nog een vraag over het gewijzigd amendement 215. Het is ons niet duidelijk welke positieve bijdrage dit amendement nog aan de POVI heeft, en het verzoek aan de Gedeputeerde om dat toch nogmaals toe te lichten. En de zorg zit hem dan met name ook in het feit dat er staat 'extra beperking voor het betrokken gebied', en de discussie die ik daarover heb gehad met mevrouw Van der Pol, waar de discussie ook ging tussen het afwegen van belangen en waarbij de belangen van boeren, ondernemers in de bewoondingen van mevrouw Van der Pol toch wel in sterke mate naar voren kwamen. En mijn vraag is dan eigenlijk ook of de Gedeputeerde dat ook zo ziet. Voorzitter, concluderend voor GroenLinks: artikel 21 van de Grondwet verplicht ons als overheid om te zorgen voor een schoon leefmilieu. De Omgevingswet geeft uitvoering aan die grondwettelijke taak. En daarom ook dat de milieubeginselen waar ik in de eerste termijn naar verwees, leidend zijn voor ons, want die zijn een uitvloeisel van die grondwettelijke zorgplicht voor het leefmilieu. Wat GroenLinks betreft is de nu

voorliggende POVI een klein stapje in de goede richting, maar er is nog veel werk te verzetten. Wat GroenLinks betreft kan er nog preventiever en met meer voorzorg beleid, en dus ook strengere en vooruitstrevendere regels neergelegd worden. Want het gaat nog steeds niet goed. Er is nog steeds sprake van klimaatverandering, de biodiversiteit gaat erop achteruit en water en bodem moeten en kunnen veel schoner. Problemen pak je aan bij de bron en zo vroeg mogelijk. Als GroenLinks vrezen we niet meer regels, en overheidshandelen vrezen we ook niet, als het uiteindelijk haar inwoners en de leefomgeving ten goede komt.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Mertens. Dan geef ik nu het woord aan mevrouw Waajen – u stond al klaar – namens het CDA.

Mevrouw Waajen-Crins (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ja, ik sluit namens de CDA-fractie heel graag aan bij de negen van mijnheer Nijskens, en ook voor deze POVI dan. Wij zijn blij dat deze POVI er ligt. Ik sluit ook aan bij de woorden van mevrouw Schuur, die aangaf: het is een gesprek wat nog doorgaat. De komende weken, zeker richting de verordening hebben we nog veel gesprekken te voeren, en te kijken hoe de tekst van deze POVI vanuit de visie vertaald gaat worden in de verordening. Dat weten we natuurlijk deels, maar we gaan er goed naar kijken of daar dan ook voldoende tevreden mee zijn. Zoals eerder gezegd, er zijn stevige keuzes nodig om ontwikkelingen vlot te trekken. De huidige geldende POVI geeft die duidelijkheid niet. Het is onze wettelijke taak, ook daar is al door een aantal partijen iets over gezegd. En de keuzes zijn voor onze fractie in balans. Ik ga ook niet alle moties en amendementen hier behandelen. Ik wil alleen aangeven dat in grote lijnen wij ons kunnen vinden in de appreciaties van het College. We zijn wel blij dat de nieuwvestiging, de onduidelijkheid over nieuwvestiging als een bedrijf, als een economische ontwikkeling niet in een vrijkomende agrarische bebouwing kan landen, dat nieuwvestiging mogelijk is, we zijn blij dat die duidelijkheid nog een keer bevestigd is. En ook met de bevestiging dat in een primair landbouwgebied natuurlijk ook biologische landbouw een plek kan hebben. Tot zover, voorzitter. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Waajen. Dan geef ik nu het woord aan de heer Loomans, namens de fractie van Horizon.

De heer Loomans (Horizon): Ja dank u wel, voorzitter. De eerste termijn heb ik het een en ander gezegd over mijn visie op de Omgevingsvisie en wat ik eigenlijk zou verwachten dat ik daarin aantref. En in mijn ogen is op de gebieden die ik belangrijk vind dat de Visie te weinig visie bevat, om het zo maar te zeggen. Ik zou verwachten dat er veel meer naar de lange termijn wordt gekeken en dat het College veel meer de ambities beschrijft van hoe zij willen dat in de toekomst Limburg eruitziet en welke prioriteiten ze willen stellen. Dat dan de invulling daarvan in de Omgevingsverordening een andere is, begrijp ik heel goed. Ik begrijp heel goed dat je niet alle ambities in één korte periode kan realiseren. Maar ik zou wel graag een betere beschrijving daarvan – no joke intended – aan de horizon willen zien. Dus daarom zal ik vandaag ook strenger zijn voor de Omgevingsvisie dan uiteindelijk, verwacht ik, voor de verordening. En dan, de hele waslijst aan moties en amendementen laat ik ook even weg. Maar ik zou nog wel willen toevoegen dat als ik kijk naar energie, dat wij vandaag de dag merken en zien dat de beschikbaarheid van allerlei vormen van energie niet meer vanzelfsprekend is en dat ook de prijsontwikkeling onvoorspelbaar geworden is. En daarom lijkt het mij extra belangrijk dat wij meer in gaan zetten op lokale productie van duurzame energie. En het lijkt mij daarom ook niet verstandig dat wij allerlei nieuwe beperkingen gaan opleggen om zoekgebieden en mogelijkheden kleiner te maken. Dus ik zou er heel erg voor willen waken dat we, rekening houdend met alle zaken die wij al heel belangrijk vinden, niet verder gaan proberen de mogelijkheden die al zo beperkt zijn nóg weer kleiner te gaan maken. Dus daarom zal ik op een aantal van deze moties ook tegenstemmen. Dank u wel, dat was het.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Loomans. Dan geef ik het woord aan mevrouw Boven, namens de Partij voor de Dieren.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Ik zou nog een motivatie geven voor onze motie. Alleen heeft de Gedeputeerde dat al zo mooi samengevat dat ik daar eigenlijk alleen maar bij kan aansluiten. En wat hij zei, is dat in elk geval het eerste stuk van het dictum bedoeld is om duidelijk te krijgen hoe de wettelijke verplichting tot bescherming van het NNL wordt vormgegeven zonder motiveringsverplichting. En daar heb ik één kleine aanvulling bij. Want de Gedeputeerde gaf aan dat het over snippers NNL ging, en daar heb ik ook een discussie met de ambtenaren over gehad, en die waren daar niet zo duidelijk over. Dus het zou ook nog wel eens meer kunnen zijn dan snippers. En ik hoop dat dat ook meegenomen wordt in die eerste vraag. En verder wil ik bedanken voor de toezegging over de schaduw voor de dieren. Dank u wel.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Boven. Dan geef ik nu het woord aan de heer Franssen, namens LOKAAL-LIMBURG.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. Net zoals wij in de eerste termijn al vermeldten spreken wij onze grote waardering uit voor hetgeen hier toch gezamenlijk tot stand komt. Ook de duidelijke beantwoording in de eerste termijn naar aanleiding van ons betoog en de vragen die de heer Theuns naar ons uitsprak, maar ook de prettige, opbouwende samenwerking even met de ambtenaren en de heer Theuns inzake onze moties en amendementen. Even naar de heer Nijskens toe van de VVD. Dank ook voor de opbouwende opmerking dat wij nog een getalletje verkeerd hadden ingevuld. De heer Theuns zal dadelijk mededelen wat het zal zijn. Ik weet het ondertussen, maar ik zeg het nog even niet. Maar het wordt wel gewijzigd. Voorts ben ik blij dat ik toch van redelijk veel collega-Statenfracties verneem dat de moties die wij of in oorspronkelijke vorm of in gewijzigde vorm aan u aanbieden, ondersteund gaan worden. En wij hopen dan ook dat de POVI voor de toekomst en de uitwerking naar de inwoners een duidelijk signaal maar ook succes is en wordt. En mocht er nou iets zijn ... Want op de laatste opmerking in de eerste termijn is de heer Theuns misschien vergeten te antwoorden, waar wij een suggestie doen. Maar laat ik het anders verwoorden, als er nog iets is bij de Limburgers ten aanzien van de POVI, dan kunnen ze altijd bij LOKAAL-LIMBURG terecht.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Franssen. Ik geef het woord aan de heer Driessen, namens Forum voor Democratie.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Gezien de beperkte tijd in tweede termijn ga ik me eigenlijk volledig richten op ons amendement 'Bewoning bedrijventerreinen'. De Gedeputeerde en ik hebben een kort onderhoud gehad in de schorsing en toen zijn we inderdaad tot de conclusie gekomen dat er in hoofdstuk 10, punt 5.1 nog een keer staat: voor shortstay willen we maatwerk toepassen om daar te realiseren waar het niet anders kan. En wat ons betreft is dat nogal in strijd met het hoofdstuk 12, punt 4.4.3.3., waarin staat: tijdelijk wonen willen we niet toestaan. Dan kunnen we wel een discussie voeren, van: shortstay, is dat nou tijdelijk wonen? Maar ja, dat is gewoon Engels voor kort verblijven. Dan kun je er nog 'kort blijven' van maken in het Limburgs, maar dat verandert niet waar we het eigenlijk over hebben, dus mensen die hier gewoon tijdelijk verblijven. Laten we die normen gelijkstellen en in allebei die paragrafen hetzelfde opnemen. Want we komen anders in het probleem, en hier komt echt een heel reëel probleem, maar dat in 2026 het kabinet <onverstaanbaar> voornemens is om shortstay te gaan definiëren tot: maximaal dertig dagen en in sommige uitzonderingen een seizoen. En ik kan de hele Staten hier beloven: als dat zo is gaan wij in Limburg een heel groot probleem krijgen, want het zijn niet alleen tuinders of akkers of asperges of waar gastarbeiders uit dit soort plekken nog werken. Het zijn ook de enorm grote logistieke bedrijven die hier zitten, waar ook Nederlanders werken maar waar ook op sommige plekken 60% à 70% arbeidsmigranten op dat soort plekken aan de bak is. Die vervolgens allemaal gaan drukken op onze woningmarkt. En dan kunnen we wel wonen behandelen als een soort geïsoleerd stukje moraalethiek, door te zeggen: nou, iedereen moet in goede omstandigheden wonen, waar ik het overigens mee eens ben. Maar als we het op die manier geïsoleerd bekijken en niet in oplossingen denken, dan gaan we voorbij aan de complexiteit van het probleem dat de vestiging van arbeidsmigranten ook raakt aan economie, maar ook

een enorme druk legt op de al bedrukte woningmarkt. Want probeer maar eens die mensen allemaal in de normale woningmarkt erbij te krijgen. We hebben simpelweg in Limburg, en ook in de rest van Nederland, die luxe niet om ons dat te permitteren. Daar willen wij namelijk een lans voor breken. En de gevolgen die daaruit voortvloeien, zijn groter dan alleen een klein stukje luxe bij wonen, wil ik bij sommige mensen zeggen. Daarbij blijft trouwens alles altijd een vrije keuze, richting de SP. Tot zover, voorzitter. Nou, een klein stukje nog. Wij zijn bereid om dan in ons amendement waar dat eerste stuk staat: kwetsbare functies zoals verblijfsrecreatie (logies) en (tijdelijk) wonen – ‘tijdelijk’ staat hier tussen haakjes – om de haakjes weg te laten en heel simpel te spreken over ‘tijdelijk wonen’. Vooral omdat shortstay straks door het kabinet gedefinieerd wordt als: dertig dagen verblijven. Daar gaan we een heel groot probleem door krijgen. Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Driessen. Dan geef ik tot slot het woord in de tweede termijn aan mevrouw Fischer, namens 50PLUS.

Mevrouw Fischer (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Eventjes een opmerking ten aanzien van de motie en twee amendementen. Amendement 215, daar staat: ‘Voor het geval landelijke regels of normen rechtstreeks van toepassing of leidend zijn, vormen deze het uitgangspunt.’ Naar onze mening hoort dit een randvoorwaarde te zijn. Hier kan naar onze mening toch geen uitzondering gemaakt worden. Ik zou het fijn vinden als de Gedeputeerde daar even een reactie op gaf. Dan ten aanzien van het amendement 225: we kunnen ons heel goed vinden in dit amendement, maar willen opmerken dat de kortste verbinding tussen Antwerpen en Maastricht via Hasselt loopt. En we verwijzen graag naar het debat in De Remise. En dan, ten aanzien van motie 3297: we onderschrijven dat er voor singles gebouwd moet worden. Maar vergeet niet dat vele ouderen die er alleen voor staan ook alleen in een huis zouden willen wonen. En als voor ouderen nou ook gebouwd wordt, zodat dat allemaal een doorschuifstelsel kan worden, dan is er ook voor de jeugd en voor de jongeren gelegenheid om een huis te huren of te kopen. Dus dan maken de ouderen plaats voor de jongeren. Tot zover.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Fischer. Dan geef ik nu – als dat direct kan, tenminste – het woord aan de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Dank, voorzitter. U maakte me aan het schrikken, ik wist niet dat ik al aan de beurt was. Maar dank in ieder geval ook aan de Staten voor de vragen ook in tweede termijn, en ook nog voor de fijne samenwerking wederom bij het aanpassen van nog een aantal amendementen, waardoor ik nog even op de appreciaties van een aantal terug zal komen. Er zijn ook nog wat vragen gesteld, en dan ga ik gewoon weer even dezelfde blokjes af, misschien te beginnen met de vragen van mevrouw Van der Pol. Een aantal zaken nog over het proces waar we op dit moment in zitten. En ze had eigenlijk twee vragen. Namelijk één over de zienswijzen die nu voorliggen, die uw Staten ook gaan vaststellen: zijn alle zienswijzen ook behandeld? Want dezelfde signalen die mevrouw Van der Pol heeft gekregen, hebben wij ook gekregen. En na een check zijn we erachter gekomen dat wel alle zienswijzen op één na, en die is inmiddels ook hersteld, alle zienswijzen beantwoord zijn, maar dat niet overal de volgnummers die mensen zelf krijgen, dan ook altijd bij die beantwoording zijn opgenomen. U moet dat zo zien: er zijn heel veel mensen die over dezelfde onderwerpen vragen hebben gesteld. Dan zie je dus ook veel volgnummers terug bij die beantwoording. En in een aantal gevallen is daar niet het volgnummer bij gezet in de Nota van Zienswijzen. Dat is en wordt hersteld. Dus iedereen wordt daar ook netjes over geïnformeerd. En alle zienswijzen zijn dus ook uiteindelijk meegenomen in de besluitvorming. Dus de signalen die u heeft gekregen kloppen, die hebben wij ook gekregen. En dat is inmiddels ook hersteld. U vroeg ook over een reflectie – en ook die signalen zijn bij ons College gekomen – over de zienswijzeperiode van de verordening. Dus niet wat nu voorligt, maar die ligt natuurlijk tot volgende week vrijdag, tot 13 mei, ter inzage. En daarover hebben we natuurlijk ook vragen gekregen, van: hoe matcht dat dan met ...? Laat ik daar twee dingen over zeggen: we hebben bewust ervoor gekozen om de verordening uiteindelijk zo kort mogelijk op de visie te behandelen, zodat je niet dadelijk langer dan nodig is – en het is nog steeds een aantal maanden – een bijgestelde POVI hebt maar

nog steeds een oude verordening, en je kunt niet alvast toch even in de geest van de nieuwe POVI gaan handelen. De verordening blijft van kracht – en dat zal dus nu gedurende de zomerperiode zijn – totdat u een nieuwe vaststelt. En die periode willen wij niet langer maken dan nodig. Tegelijkertijd zullen mensen zich afvragen: komen dan uit die vergadering vandaag in Provinciale Staten nog zaken die ik moet verwerken, en heb ik daar dan de tijd voor? Want ik wijs u erop, en daar wijzen wij iedereen op, iedereen heeft gewoon wettelijk gezien ook altijd het recht om een pro forma zienswijze in te dienen, waarmee je in ieder geval twee weken extra de tijd krijgt. We zijn ook wettelijk verplicht om dat mensen te geven. Dat hebben wij ook naar de buitenwereld herhaald. We hebben ook richting de agrarische adviesbureaus, die veel individuele ondernemers bijstaan met hun zienswijze, ook het aanbod gedaan dat zij niet voor al die individuele ondernemers een losse pro forma hoeven in te dienen. Dat kunnen zij collectief doen voor alle mensen waar zij een zienswijze voor in willen dienen. Dat bespaart hun ook een heleboel werk, en ons overigens ook. Dus die signalen bereiken ons en wij doen er alles aan om dat zo goed mogelijk voor mensen te doen. Tegelijkertijd, de tijdsperiodes zijn soms kort. Het is een drukke tijd, met name ook voor agrarische ondernemers. Daar zijn we ons goed van bewust. Maar we doen alles wat binnen onze macht ligt om daar zoveel mogelijk comfort te geven. Dan nog een aantal vragen over amendementen die ook over het onderwerp ‘zonering’ gingen. En dat zijn zowel D66 als GroenLinks als ook 50PLUS zojuist nog, die vragen stelden over amendement 215, het gewijzigde amendement 215 moet ik dan zeggen, over ‘Zorgvuldige uitwerking bij samenloop van opgaven’. En de vragen, eigenlijk zowel van mevrouw Wesseling alsook van mevrouw Mertens waren: wat draagt dit amendement nu eigenlijk bij? Wat betekent eigenlijk: de minste beperkingen voor het betrokken gebied? Wat het College betreft draagt dit amendement bij, en geeft het ook een verduidelijking, over hoe wij omgaan met daar waar er vanuit de verschillende overheden wettelijke doelen en soms ook bovenwettelijke doelen gestapeld worden. En ik ben ook zeer blij dat ook agendapunt – daar vroeg mevrouw Fischer naar – dat het derde dictumpunt ... Nee, het ... Even kijken. Nou, ik zal even het nummer ... Maar in ieder geval, dat erin staat dat landelijk beleid uiteindelijk altijd, of wettelijke dingen, ook het uitgangspunt zijn. Want dat bekrachtigt ook wat wij ook in ons coalitieakkoord hebben staan, namelijk: wij houden ons aan de wettelijke opgaven. Maar er zijn veel situaties – ik heb daarstraks met een voorbeeld geïllustreerd – waarin je gewoon ruimte hebt om zaken met elkaar af te wegen. En ja, dan kun je zeggen: wat is de minste beperking voor het betrokken gebied? Ik hoorde mevrouw Mertens daarnaar vragen. En ik ben blij ook dat daar staat ‘het gebied’, en niet: of terreinbeheerders, of de agrarisch ondernemer. Omdat je uiteindelijk met elkaar moet bepalen wie er door het nemen van maatregelen beperkt wordt in zijn grondgebruik. En dat kan de agrarisch ondernemer zijn die bijvoorbeeld, omdat hij naast een natuurgebied ligt en er een maatregel wordt opgenomen, niet meer alle middelen kan gebruiken, dat die minder dagen per jaar het land op kan omdat er vernat wordt, ik noem maar iets. Maar het kan ook een terreinbeheerder zijn die, omdat er bepaald middelengebruik wordt toegestaan, uiteindelijk moeilijkheden ervaart bij het realiseren van zijn of haar doelstellingen. En die weging, welke beperkingen treden er allemaal op door het nemen van bepaalde maatregelen, om daar juist ook in deze algemene paragraaf ‘hoe gaan wij om met zonering, hoe gaan wij om met doelstapeling’, te verduidelijken, en het College dus via uw visie bindend voor te leggen dat wij dat expliciet moeten maken bij die afweging en niet zonder meer doelen met elkaar stapelen, dat is wat mij betreft en ons betreft de toegevoegde waarde van dit amendement. En dan gaat het dus niet alleen over individuele belangen, maar juist ook over de belangen in het hele gebied, natuur en landbouw en alles wat daarbij hoort.

De voorzitter: Mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Ja dank, voorzitter. Wat de Gedeputeerde zegt klinkt natuurlijk heel sympathiek en wij kunnen ons er ook in vinden dat de doelen voorop moeten staan en dat we dan de route moeten kiezen die het minst ingrijpend is. Maar het voelt ook wel een beetje als een open deur. Dus onze vraag was ook wel heel concreet: wanneer kiezen wij nu de oplossing die het meest ingrijpend is terwijl we hetzelfde doel hadden kunnen bereiken met een minder ingrijpende maatregel? Dus, is het vooral een amendement, bedoeld ter verduidelijking van wat we altijd beogen? Of wat gaan we hier nu concreet anders doen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Het legt in onze ogen ... We hebben het daar ook over gehad, over de toezegging die ik in de commissie heb gedaan in de richting van zowel het CDA, volgens mij, als de BBB, waarbij wij nu in de overgangsgebieden bijvoorbeeld in de POVI heel expliciet hebben staan: wij zullen pas extra regels opnemen daar waar er een goed gebiedsproces doorlopen is en er een goede impactanalyse is gemaakt, landbouweffectrapportage en dergelijke. Ik heb dat toegezegd voor ook dingen die er gebeuren in het verwevingsgebied. En dat staat niet formeel in de POVI. En ik begrijp ook, een aantal mensen zei dat daarstraks: deze Gedeputeerde, wie weet hoe lang die er nog zit, er kan altijd een volgende komen en dan kunnen we toch beter dat wat het College zegt te doen vastleggen in de visie die uiteindelijk voor elk College hierna bindend is totdat de visie wordt aangepast. En ik ben het met u eens, voor een deel zou je kunnen zeggen: ja, maar dat is toch logisch? Maar ik zou u mee willen geven: lees ook in de visie de algemene hoofdstukken, hoofdstuk 1, hoofdstuk 2, waarin er veel staat over onze rol en taakopvatting en hoe wij dat zien. En dan kun je bij heel veel meer zinnen zeggen: ja, dat is toch een open deur? Maar het is niet zomaar een open deur. Uiteindelijk heeft een College, heeft een Gedeputeerde, hebben de Staten zoveel ruimte als in het beleid wordt geboden. En als dus in het beleid wordt gezegd: wij nemen geen maatregelen zonder dat vooraf de impact duidelijk is, dat we hebben gekeken na doelstapeling van soms wettelijke, soms bovenwettelijke doelen, dan is dat daarmee een kader dat misschien ... Wij vinden dat misschien logisch met elkaar, morgen zit er wellicht een bestuur dat dat minder logisch vindt en zegt: we moeten alles bij machte doen en dan gaan we daarna wel kijken wat de impact is. Dat zou zomaar kunnen. Dat is niet onze intentie, maar daarom zijn wij ook positief over dit amendement.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Theuns: Ik heb ook, overigens ook van mevrouw Wesseling, vragen gekregen over het amendement 'Haalbaarheid en betaalbaarheid', amendement 217, wederom van mevrouw Van der Pol. En ook daar was de vraag van mevrouw Wesseling: wat verandert dit nou precies? En gaat het College hier dan opeens bepalen wanneer nadeelcompensatie aan de orde is? Om maar even met dat laatste te beginnen: nee, absoluut niet. Nadeelcompensatie is iets wat bij wet geregeld is en het is niet aan een College om te bepalen waar we dat gaan inzetten of niet. Dus nadeelcompensatie is bij wet geregeld. En zoals het er hier staat: '...en waar aan de orde, gebruik wordt gemaakt van wettelijk beschikbare instrumenten, zoals nadeelcompensatie', dat is dus ook de juiste formulering, omdat dat niet is wanneer het College dat leuk of minder leuk vindt. En ja, wat voegt dit toe? Ik heb daarstraks al gezegd dat deze passage die in het LOS staat, en die nu ook al in de POVI staat bij de paragraaf over overgangsgebieden, met dit amendement wordt toegevoegd aan de paragraaf die over het hele natuurinstrumentarium gaat. En daarmee komt dat wat u zelf al een aantal keren ook in uw beleidskader heeft opgeschreven over haalbaarheid en betaalbaarheid, komt daarmee ook in de algemene paragraaf over het instrumentarium bij ons natuurbeleid te staan. Dus dat is conform uw eigen beleid. Dat voegt aan uw beleid niks toe, maar het voegt wel iets toe wat nu nog niet in de POVI staat vanuit uw beleid. Dus wat ons betreft voegt het dat toe, en daarmee is het oordeel Staten. Dan ten aanzien van verwevingsgebied. Nee, ik blijf nog even bij meer algemeen: zonering, amendement 221, van de heer Franssen, Raimond Franssen van LOKAAL-LIMBURG. En daar hebben we inderdaad even contact over gehad. Daar is een loze zin in het tweede gewijzigde amendement geschrappt – de zin: 'verder de uitwerking die de sector heeft op leefbaarheid, het toerisme en de economie', viel een beetje in het niet. Dus die is eruit gehaald. En inderdaad, het juiste, of in ieder geval het beste hoofdstuknummer, namelijk 11 en dan paragraaf 11.1.1, en dat gaat over het hoofdstuk Landbouw, en dan de paragraaf over provinciale belangen, wat ons betreft hoort die tekst daar het beste thuis. De heer Franssen heeft dat zo in zijn tweede gewijzigde amendement 221 opgenomen en daarmee is de appreciatie oordeel Staten. Voorzitter, dan ben ik bij het onderwerp wonen nog even. De vraag van mevrouw Wesseling wederom, over motie 3296. Dat is ook een motie wederom van mevrouw Van der Pol 'Zuinig op de ruimte, stenen in de stad en niet daarbuiten. En mevrouw Wesseling vroeg concreet: belemmert dit dan het Straatje Erbij? Het antwoord is: nee. Dit gaat erover dat we met elkaar beslissen waar we precies op de kaart stedelijk gebied

willen zetten. En wat is de facto een landelijke kern? En dat we daar heldere grenzen met elkaar voor bepalen. En als wij tot de conclusie komen dat bijvoorbeeld in Zuid-Limburg gebieden die nu op de kaart staan als stedelijk gebied, maar de facto eigenlijk beter op de kaart zouden kunnen staan als landelijke kernen, dan heeft dat uiteindelijk natuurlijk wel consequenties voor de mogelijke uitbreidingsruimte die je daar hebt. Maar dan is dat een gevolg van een, wat ons betreft, juiste ruimtelijke afweging. En zorgt dat dus niet, zoals u het formuleert, voor een beperking, maar is dat gewoon een betere ruimtelijke afweging die je dan ook met elkaar maakt. Dan nog bij wonen: het gewijzigde amendement van de heer Driessen, over amendement 213. Ondanks dat we het volgens mij in de kern best wel eens zijn met elkaar, net ook in het intermezzo in de schorsing, gaan wij hier denk ik, in ieder geval op het amendement en de appreciatie, niet nader tot elkaar komen. Want wij blijven echt van mening dat verblijven – en dat blijven we niet van mening, dat is gewoon zo – in de definitie iets anders is dan wonen of tijdelijk wonen. Het zijn gewoon ook juridische begrippen die ook in een bestemming staan en die wil je niet met elkaar gaan vermengen. De geste die de heer Driessen deed om het 'tijdelijk' tussen haakjes, om de haakjes weg te halen, daarmee maak je eigenlijk nog een tussencategorie. Dus in ieder geval de appreciatie van dat amendement laten wij op ontraden staan. En ik wijs u ook nog een keer op de mogelijkheden die ook nu al in de POVI staan, om expliciet op bedrijventerreinen en aan de randen daarvan, en ook aan de randen van stedelijk gebied of daarbuiten, om maatwerk toe te passen. Maar dat is iets anders dan wat het amendement nu voorstelt, namelijk het algemeen mogelijk maken van wonen op bedrijventerreinen, waar het College dus geen voorstander van is. Overigens, net als onze medeoverheden die met diezelfde opgaven te maken hebben.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Voorzitter, dan heb ik nog één vraag openstaan. Die heb ik volgens mij net ook in mijn bijdrage benoemd. Ziet u dat hetzelfde als ons dat in die 2026-definitie van shortstay we dan vastzitten aan meestal dertig dagen en bij hoge uitzondering één seizoen?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Ik heb gehoord wat de heer Driessen heeft gezegd over landelijke ontwikkelingen daarover. Wij hebben in onze POVI en ook in de verordening staan: wij willen met gemeenten bestuursafspraken maken – die dan uiteindelijk via de verordening ook leidend zijn voor ons allen, dus ook voor de Provincie, ook voor gemeenten – waarin we gezamenlijk bepalen wat de definities moeten zijn. En ik kan u zeggen: op dit moment gaat de definitiekwestie 'wat is shortstay' veel meer over: is dat drie maanden? Is dat zes maanden? Is dat een jaar? Onze oproep richting gemeenten, is ... Wij hebben daar ideeën bij, wij gaan in de basis uit van die drie maanden. Wij moeten het wel met gemeenten erover eens zijn: wat is dan shortstay. Maar dat is net de inzet die we hebben met die bestuursafspraken. Als daar landelijk dingen in gebeuren, moeten wij bekijken wat dat betekent voor het realisme van ons beleid. Dit is hoe wij in ieder geval als College daarin zitten. En het gaat ons er juist nu om, om al die verschillende definitiekwesties die er heersen, om daar duidelijkheid over te scheppen in bestuursafspraken met de betreffende gemeente.

De voorzitter: De heer Driessen.

De heer Driessen (Forum voor Democratie): Ja dank u wel, voorzitter. Ja, ik begon niet met juridische termen, in ieder geval. Maar dan hebben we wel een probleem, als er twee verschillende termen in een POVI staan, dus 'shortstay' en 'kort tijdelijk verblijf', was het geloof ik, of 'tijdelijk wonen'? Ik weet het zelf ook niet meer. Tijdelijk wonen, sorry. En vervolgens blijkt dat shortstay landelijk gedefinieerd wordt als: dertig dagen, dan gaan we op dat moment meteen wel een probleem hebben met onze POVI. En vervolgens ook als we daar een Omgevingsverordening op gaan maken. Dan kunnen we zeggen: nou, we maken daar afspraken over. Maar dan hebben we dus wel een probleem met deze tekst.

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Theuns: Toch niet. Want uiteindelijk, als in de verordening, in de visie staat: wij definiëren dat zoals we dat met elkaar afspreken in de bestuursafspraken, dan is dat leidend. En dat men dan landelijk ook een definitie daarvan heeft, dan is overigens nog de vraag of ons landelijk wordt opgelegd om in al ons beleid ook die definitie over te nemen, dan hebben we misschien met iets anders te maken. Maar uiteindelijk bepaalt u zelf wat de definitie is. Daarstraks ging het over zoekgebieden versus wensgebieden. U bepaalt als Provinciale Staten zelf welke definities u hanteert bij het formuleren van bepaalde begrippen. En wij willen dat dus in die bestuursafspraken gezamenlijk met gemeenten doen, dus dat ook daar geen licht tussen zit.

De voorzitter: De heer Nijskens.

De heer Nijskens (VVD): Ja voorzitter, in de POL-viewer staat achter shortstay: een jaar. Als je op de i drukt wat shortstay is, daar staat: een jaar.

Gedeputeerde Theuns: Zei ik drie maanden?

De heer Nijskens (VVD): Ja.

Gedeputeerde Theuns: U moet uitgaan van wat in de POVI staat zou ik zeggen, mijnheer Nijskens. Scherp.

De voorzitter: Gaat u verder.

Gedeputeerde Theuns: Ik was gebleven bij het onderwerp natuur. En mevrouw Mertens had daarover nog enkele vragen, ook naar aanleiding van de mededeling portefeuillehouder. En ik ben blij in ieder geval, dat een aantal zaken die zij vroeg waar we in de commissie niet helemaal uitkwamen, via de mededeling hebben kunnen ophelderen. En u wordt over die getalsmatige zaken normaal gesproken geïnformeerd bij het natuurbeheerplan. Maar ik zeg u bij deze namens Gedeputeerde Faassen toe dat wij u middels een mededeling portefeuillehouder apart nog een keer zullen informeren over wat er ook de afgelopen jaren daarin voor mutaties hebben plaatsgevonden. En dat bij het eerstvolgende natuurbeheerplan we even expliciet bij dit stuk stil zullen staan in de oplegger of mededeling, of wat dan ook, wat daarbij hoort. Dus dat zeg ik u bij deze toe. En dan kunt u daar zelf ook kennis van nemen. En dan had ik nog de vraag van mevrouw Boven, over haar motie 3293. Ja, ik gebruikte inderdaad het woord 'snippers'. Maar ik erken dat het gaat over al het Natuurnetwerk dat buiten de groenblauwe landbouwzone ligt. Ja, ik noemde dat dan snippers, maar ik sluit inderdaad ook niet uit dat dat op plekken meer zal zijn dan wat zij in ieder geval als een snipper definieert. Dus dat gaat over dat hele Natuurnetwerk buiten groenblauwe landbouwzone. Dan voorzitter, bij het laatste inhoudelijke onderwerp, dat is: energie. Daar heb ik nog één technisch gewijzigde appreciatie. Dat gaat over amendement 216 van mevrouw Van der Pol, over zon op land. Dat gaat niet over de inhoudelijke tekst, maar dit gaat wederom over ... De laatste alinea, namelijk de toegevoegde tekst, daar staat: 'Projecten zullen worden getoetst aan paragraaf 13.4 uit de Omgevingsverordening.' Ik wijs de indiener er even op via deze weg, dat dat zou moeten zijn: artikel 13.4. Dat klinkt als een technisch of taalkundig iets, maar omdat het juist over een verordeningstekst gaat zou ik in ieder geval willen vragen om dat aan te passen. En dan blijft het oordeel ongewijzigd, namelijk: oordeel Staten. En daarvan was de vraag van mevrouw Wesseling: wat is nou precies de impact hiervan? De impact van dit amendement, en ik ga het nog een keer proberen uit te leggen is: wij hebben een strikte 'nee, tenzij', en die passen wij toe. En in de POVI zoals die voorlag, hadden wij zelf – nogmaals, als een service naar mensen die bezig zijn met initiatieven op het gebied van zon op land – hadden wij zoekgebieden in beeld gebracht waar wij denken als College en ambtelijke organisatie: als je die strikte 'nee, tenzij' toepast, wat dan de meest kansrijke gebieden zijn. Als je die kaartlaag schrapt en zegt: dit kan de facto elke plek in Limburg zijn die niet expliciet is uitgesloten, dan worden daarmee alle andere plekken die niet expliciet zijn uitgesloten initieel zoekgebied, en na het aannemen van het amendement waarin staat: we maken daar wensgebieden van. Uiteindelijk

betekent dat dus dat initiatiefnemers in heel Limburg die niet in een plek zitten die expliciet is uitgesloten, zich hier kunnen melden en dan uiteindelijk nog steeds aan hetzelfde strikte 'nee, tenzij' moeten voldoen en een motivering daarop moeten maken hoe zij denken dat het kan voldoen aan die strikte 'nee, tenzij', en dat het pas áls het daaraan voldoet ook goedkeuring krijgt van dit College. De facto haal je die kaartlaag er daarmee uit, maar heb je dus nog steeds breed ruimte om met initiatieven te komen, die weliswaar moeten voldoen aan de heel strikte 'nee, tenzij'. Ik hoop dat ik het daarmee nog een keer duidelijk heb uitgelegd. En nogmaals, het brengt doelen niet dichterbij en het brengt ze niet verder weg. En dat is uiteindelijk voor ons College ook doorslaggevend, want daar staan wij natuurlijk ook hard voor de doelen zoals we die met elkaar hebben afgesproken, alsook voor de strikte 'nee, tenzij' die in uw eigen beleid staat. Ja voorzitter, volgens mij heb ik alle inhoudelijke vragen daarmee beantwoord. Ja, ik hoorde nog goed wat de heer Loomans in ieder geval ook zei. En het is ook goed dat hij met strenge blik in ieder geval nog naar deze POVI kijkt. En ik heb een aantal partijen toch iets horen zeggen over cijfers. Ik heb een aantal mensen iets horen zeggen over kleine of grotere stapjes in de goede richting. Maar ik denk dat we hier nu het slotstuk hebben, in ieder geval voor wat de POVI betreft, van iets waar we tweeënhalp jaar geleden aan begonnen zijn, wat veel werk heeft gekost, waar heel veel betrokkenheid bij is geweest en waar ook veel betrokkenheid vanuit uw Staten is geweest. En ik denk, als de appreciaties ook door uw Staten zal worden overgenomen zijn veel fracties, denk ik, ook nog in de gelegenheid om zelf accenten daarbinnen te zetten. En dat is ook hartstikke goed. En laat ik zeggen, u gaat er uiteindelijk natuurlijk zelf over, maar ik hoop dat we samen met elkaar ook uiteindelijk blij zijn, met alles wat er momenteel speelt in de wereld, dat we in deze Provincie toch kleine stapjes met elkaar verder boeken. En ik gun Limburg uiteindelijk daarin, met alle verdeeldheid die er op onderwerpen toch al is, gun ik Limburg een breed gedragen POVI. En voor mij is dat geen kwestie van coalitie versus oppositie. Nogmaals, ik gun Limburg een zo breed mogelijk gedragen Omgevingsvisie, waar voor iedereen wat in zit en waar voor iedereen ook wat in zit wat ie zou veranderen als ie het helemaal zelf voor het zeggen had. Ik zou zeggen, vel uiteindelijk uw eigen oordeel. Maar wij hebben in ieder geval, denk ik, ons best gedaan om er iets goeds neer te leggen. En daar ben ik ook trots op. En daar zou ik mee wil afsluiten, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Mertens had nog een vraag aan u.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Ja, ik denk dat ik de appreciatie van amendement 223 gemist heb, want dat was het tweede gewijzigde amendement van de fractie LOKAAL-LIMBURG. Daar staat namelijk: '....én er draagvlak is in de streek.' En ik zat mij af te vragen hoe er draagvlak in de streek georganiseerd moet worden of waar dat uit kan blijken.

Gedeputeerde Theuns: Inderdaad, dat is het gewijzigde amendement. Ja, en ik wijs u even erop dat de ' tekst die de heer Franssen nu heeft opgenomen, letterlijk uit de Natuurvisie 2016 komt, die destijds ook zo is vastgesteld. Dus daarom krijgt deze wat ons betreft oordeel Staten. Ja, en draagvlak in de streek, nogmaals, dat is net als bij het andere amendement, dat gaat niet alleen over de terreinbeheerders, dat gaat ook niet alleen over agrarische ondernemers, bijvoorbeeld. Je zult uiteindelijk dus aan moeten tonen: hoe heb je hier gewerkt aan draagvlak. Het woord 'draagvlak' kennen we ook nog van andere dossiers in deze POVI, ontgrindingen en ontgrondingen, om maar eens even een voorbeeld te noemen. Ja, daar kun je altijd met elkaar over van gedachten wisselen: wanneer heeft iets draagvlak, wanneer heb je voldoende aan participatie gedaan? Maar door het in ieder geval expliciet als criterium op te nemen, zul je er dus iets over moeten vermelden hoe het dan zit met dat draagvlak bij al die verschillende gebruikers van het gebied. En ik zeg nog een keer: dat is dus niet eenzijdig. Dat gaat breed over iedereen die daarmee te maken krijgt. Omdat het een tekst is die uit de Natuurvisie ook komt, krijgt hij wat ons betreft oordeel Staten. Die appreciatie had u nog tegood.

De voorzitter: Mevrouw Mertens.

Mevrouw Mertens (GroenLinks): Dus ik moet hem zo opvatten dat draagvlak, dus het organiseren van draagvlak is zoals in het algemeen in de POVI daar waar gesproken wordt over: er moet draagvlak zijn. Dus het goede voorbeeld wat u zelf geeft, van de grindwinning. Daar weet ik inderdaad hoe daar dan georganiseerd moet worden. Dat er dan op die manier sprake is van al dan niet draagvlak.

Gedeputeerde Theuns: Via u voorzitter, sorry.

De voorzitter: Ga uw gang.

Gedeputeerde Theuns: U heeft er zelf ook een aantal zaken in uw eigen participatiebeleid bijvoorbeeld over opgeschreven. En draagvlak wordt ook nog wel eens verward met dat iedereen het er unaniem over eens moet zijn. Ik denk dat dat een nobel streven is, maar dat zal in de praktijk natuurlijk nooit gebeuren. Maar je moet wel werken aan zo breed mogelijk draagvlak, en daar in ieder geval ook een motivatie over opnemen hoe dat dan precies zit in het gebied. En daarbij kun je natuurlijk niet selectief bepaalde mensen of belangen of wat dan ook, vergeten. Dus inderdaad, in lijn met hoe wij draagvlak ook zien bij andere onderwerpen.

De voorzitter: Voldoende? Ja. Dank u wel, Gedeputeerde. Dames en heren, daarmee zijn we aan het eind van de beraadslaging, en zoals eerder vandaag al aangegeven, is er behoefte om per fractie even te kunnen overleggen om nog eens goed alle moties en amendementen door te nemen. Ik kijk even of op basis van hetgeen er allemaal al gezegd is er een indicatie is hoelang u ongeveer wenst nodig te hebben. Vijftien minuten? U heeft graag behoefte aan vijftien minuten. Ik schors de vergadering. Het is nu een paar minuten voor 17:30 uur. Ik schors de vergadering tot 17:45 uur.

[SCHORSING]

De voorzitter: Dames en heren, mag ik u vragen uw zetels in te nemen. Dames en heren ... Menigeen, ook op de publieke tribune, zal denken: wat is er toch allemaal aan de hand en vanwaar al die commotie? Ik ga proberen het uit te leggen, en vervolgens ook uit te leggen wat de consequenties, mogelijk, in theorie, zouden kunnen zijn. Wij zijn hier zo dadelijk met 44 aanwezigen. Dat betekent dat, als wij dadelijk gaan stemmen over amendementen, het voorstel en de moties, bij een van die voorstellen, of meerdere, de uitslag 22-22 is, en dan staken de stemmen. Alleen, bij een amendement dat aangenomen wordt, heeft het direct consequenties op het hoofdvorstel, het voorstel van de POVI. Dat betekent dat zodra de stemmen bij een van de amendementen staken, we direct de volledige stemming staken, want er kan daarna niet meer verder worden gestemd over het hele onderwerp. De amendementen waarover is gestemd, blijven bestaan, die zijn in wezen aangenomen. En dan gaan we bij de eerstvolgende nieuwe vergadering verder met de stemming over de motie of het amendement, daar gaat het over, het amendement, waar de stemmen op staakten, en vervolgens gaan we het rijtje verder afwerken. Gebeurt het dan weer, dan weet u de consequentie. Dan gaan we weer een nieuwe vergadering uitschrijven of een eerstvolgende vergadering, of u moet zorgen dat u er allemaal bent, dan zijn we met een oneven aantal en dan kan het niet. Het feit dat we nu met 44 zijn, betekent dat het wel kan, dus we gaan zo dadelijk stemmen over alle amendementen, dan stemmen we over het gewijzigd Statenvoorstel, daarna stemmen we over de moties. Als er geen staking van stemmen is, dan is er niks aan de hand.

De heer Hanegraaff (CDA): Eentje moet weg.

De voorzitter: Dat zijn jouw woorden. U snapt wel dat deze voorzitter daar geen uitspraak over doet. Wij gaan over tot stemming. Mocht het zo zijn, dames en heren, dan weet u alvast dat als er ergens stemmen staken, het Presidium bij elkaar wordt geroepen na afloop van de vergadering en dan zal er voor maandagavond een vergadering worden uitgeschreven.

Griffier Pregled: We hebben nu 43 mensen. Iedereen moet op zijn plek gaan zitten.

De voorzitter: Nu zijn het er weer 42. Dames en heren, we gaan beginnen. Aan de orde is agendapunt 8. Wat zeg ik, 9, 8.3. We beginnen met de amendementen horende bij het 'Statenvoorstel inzake vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026'. Ik loop daar gestaag met u doorheen. Allereerst het '2e Gewijzigd Amendement 211 Nijskens c.s. inzake waterveilig bouwen in waterveiligheidszone H5.' De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is unaniem aangenomen.

Gewijzigd Amendement 212 Driessen inzake waarborgen subsidiariteit. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is verworpen met 8 voor en 36 tegen.

Gewijzigd Amendement 213 Driessen inzake bewoning bedrijventerreinen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is verworpen met 3 voor en 41 tegen.

2e Gewijzigd Amendement 214 Van der Pol c.s. inzake afstandsnorm voor windturbines. De stemming is geopend. Nog eentje. Kijkt u even op de bordjes. Ja. De stemming is gesloten. Het voorstel is verworpen met 19 voor en 25 tegen.

Gewijzigd Amendement 215 Van der Pol inzake Zorgvuldige uitwerking bij samenloop van opgaven. De stemming is geopend. Excuus, een stemverklaring van mevrouw Boven. Dank u wel.

Griffier Pregled: De stemming is nog niet geopend, dat moet je even zeggen.

De voorzitter: De stemming is nog niet geopend, dus je kunt nog niet drukken.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Ik doe een stemverklaring voor 215, 216 en 217, dat bespaart tijd. De reden is dat ik niet goed kan overzien, niet goed begrijp wat de motie of het amendement zegt en dat ik daarom niet voor ga stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan is de stemming nu geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 38 voor en 6 tegen.

2e Gewijzigd Amendement 216 Van der Pol inzake Zoekgebieden grootschalige zon PV op landbouwgrond niet nodig. Een stemverklaring van mevrouw Wesseling.

Mevrouw Wesseling (D66): Wij denken dat dit extra onduidelijkheid gaat geven voor initiatiefnemers en daarom zullen wij tegen dit amendement stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 34 voor en 10 tegen.

Amendement 217 Van der Pol inzake Haalbaarheid en betaalbaarheid. De stemming is geopend. Nog eentje. De stemming is gesloten. Dit amendement is aangenomen met 38 voor en 6 tegen.

Gewijzigd Amendement 218 Mertens c.s. inzake Ruimte voor biologische landbouw. Een stemverklaring van de heer Franssen.

De heer Franssen (LOKAAL-LIMBURG): Dank u wel, voorzitter. Ruimte voor biologische landbouw zal natuurlijk de toekomst worden. En we hebben zonet begrepen van Deputé Kuntzelaers dat er straks een actieplan gaat komen om de biologische landbouw verder vaart te geven, en vandaar dat wij in dezen het voordeel van de twijfelen geven, dus zullen we 'ja' stemmen.

De voorzitter: Dank u wel. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 23 voor en 21 tegen.

Amendement 219 Mertens c.s. inzake Primair landbouwgebied. De stemming is geopend. Nog één. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 26 voor en 18 tegen.

Gewijzigd Amendement 220 Franssen inzake een goede verhuizing naar primair landbouw. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 30 voor en 14 tegen.

2e Gewijzigd Amendement 221 Franssen inzake Maatwerk voor agrarische sector bij instandhouding landschap. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 24 stemmen voor en 20 stemmen tegen.

Amendement 222 Franssen inzake Anders omgaan met zoekgebieden windturbines. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is verworpen met 9 voor en 35 tegen.

2e Gewijzigd Amendement 223 Franssen inzake Herintroductie fauna-elementen bezint eert ge begint!. Een stemverklaring van mevrouw Boven.

Mevrouw Boven (Partij voor de Dieren): Dank u, voorzitter. Wij vinden dat in dit amendement de afweging ontbreekt waarom soorten worden geïntroduceerd. Dat is omdat het vaak inheemse soorten zijn, die daarmee ook de biodiversiteit in een bepaald gebied versterken.

De voorzitter: Dank u wel. De stemming is geopend. Nog eentje. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 28 voor en 16 tegen.

Gewijzigd Amendement 224 Wesseling c.s. inzake Strategische locaties energieopslag. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 29 voor en 15 tegen.

Gewijzigd Amendement 225 Wesseling c.s. inzake Ambitie internationale spoorverbindingen POVI. De stemming is geopend. Nog één? Ja. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 39 voor en 5 tegen.

Tot slot bij de amendementen, bij u staat nog 'gewijzigd', maar het is formeel het '2e Gewijzigd Amendement 226 Schyns inzake Locatieonderzoek SMR'. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Het amendement is aangenomen met 31 voor en 13 stemmen tegen.

Komen wij bij 'G-26-009 Gewijzigd Statenvoorstel inzake vaststellen definitieve geactualiseerde Provinciale Omgevingsvisie Limburg 2026'. Een stemverklaring van de heer Van Bijnen.

De heer Van Bijnen (PVV): Dank u wel, voorzitter. De Provinciale Omgevingsvisie Limburg stapelt ambities zonder duidelijk aanhaalbare keuzes te maken. Dat zorgt voor onzekerheden bij boeren, ondernemers en inwoners, terwijl de effecten op natuur, energie en economie onvoldoende onderbouwd zijn. Daarnaast legt de visie extra druk op de landbouw en dreigt het landschap aangetast te worden door grootschalige energieprojecten. Er ontbreekt een realistische aanpak van netcongestie en migratie. Belangrijke beslissingen worden bovendien vooruitgeschoven, waardoor de gevolgen pas later zichtbaar worden. Dat vinden wij onverantwoord en onduidelijk voor de inwoners van Limburg, daarom stemmen wij tegen.

De voorzitter: Oké. Wij gaan over naar de stemming. De stemming is geopend. Nog twee stemmen. Kijk even op de kastjes. De stemming is gesloten. Het Statenvoorstel is aangenomen met 35 voor en 9 stemmen tegen.

Dan gaan we naar de moties. Allereerst de '2e Gewijzigde Motie 3292 Mertens c.s. inzake maak bedrijventerreinen groener.' De stemming is geopend. Nog twee. Kijkt nog even op de kastjes. De stemming is gesloten en de motie is aangenomen met 35 voor en 9 tegen.

Gewijzigde Motie 3293 Boven c.s. inzake Externe effecten op het NNL. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 25 voor en 19 tegen.

Gewijzigde Motie 3294 Schuurin c.s. inzake Overgangsgebieden kwetsbare Natura2000 gebieden. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 25 stemmen voor en 19 tegen.

Motie 3295 Mertens c.s. inzake Grip op gebiedsprocessen. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 26 voor en 18 tegen.

Gewijzigde Motie 3296 Van der Pol inzake Zuinig op de ruimte; stenen in de stad niet daarbuiten. De stemming is geopend. Nog twee. Even op het kastje kijken. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 34 voor en 9 tegen. Ik mis er één, sorry.

Griffier Pregled: Nee, maar hij is al gesloten.

De voorzitter: En dan? Ik kan de stemming niet terugdraaien, dus er is één persoon die te laat heeft gestemd. Het spijt me. Het maakt overigens geen verschil voor de uitslag. Dat is dan weer een mooie. Volgens mij had ik me net vergist bij deze, maar de motie, en daar staat volgens mij niet '2e' bij, ik had me net vergist, de '2e Gewijzigde Motie 3298 Wesseling inzake gezonde leefomgeving'. De stemming ... Wat zo'n ongeluk allemaal doet, hè. Motie 3297 Wesseling c.s. inzake bouwen voor singles. De stemming is geopend. Nog eentje. Kijk even op de kastjes. Ik mis nog één stem. Yes. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 43 voor en 1 tegen.

Tot slot de '2e Gewijzigde Motie 3298 Wesseling inzake gezonde leefomgeving'. De stemming is geopend. Ik mis nog één stem. Kijk even op de kastjes. Ja, daar is ie. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 23 stemmen voor en 21 stemmen tegen. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van dit agendapunt, dames en heren. En alvorens we naar de moties vreemd gaan, hecht ik er waarde aan om te zeggen, hetgeen velen van u ook al hebben gezegd, dat er ongelooflijk hard is gewerkt aan dit voorstel door heel veel mensen, heel veel mensen hier in huis, heel veel bestuurders, heel veel Statenleden, maar ook heel veel gemeenten, heel veel instellingen, heel veel personen. We hebben er heel lang veel aandacht aan besteed. Ook vandaag is er op een voortreffelijke manier met elkaar over gesproken. En iedereen die erbij betrokken is geweest, maar zeker ook in de voorbereiding, wil ik een ongelooflijk compliment geven en heel erg danken voor al het werk wat er is verricht.

9 Moties vreemd aan de orde van de dag

De voorzitter: Wij gaan over naar agendapunt 9, 'Moties vreemd aan de orde van de dag'. We hebben er twee. Als eerste: '2e Gewijzigde Motie vreemd 3299 Mülders c.s. inzake verkenning inzet Limburgs (streektaal) in omroepberichten openbaar vervoer.' Ik geef het woord aan de heer Mülders.

De heer Mülders (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, wat mooi, maar ook fijn om het vandaag weer een keer in de plenaire zaal te hebben over de Limburgse taal. Helaas niet in het dialect, maar wie weet snel weer en je weet nooit wat de toekomst brengt onderweg naar deel 3. Voorzitter, een paar maanden geleden zat ik in de trein van Roermond naar Venlo en echt iedereen sprak dialect met elkaar. Zelfs de conducteur begon de reizigers te bejegenen in het Limburgs. Maar bij ieder station dat we gingen passeren, sprak de stem op de band, van een voormalig L1-presentatrice, in Algemeen Beschaafd Nederlands over welk station we aandeden en of we links of rechts moesten uitstappen. Dat zette GroenLinks aan het denken. Vandaar ook de volgende motie. Voorzitter, deze motie vraagt om een verkenning, een verkenning om de haalbaarheid te onderzoeken van het Limburgs dialect in omroepberichten in het openbaar vervoer, bijvoorbeeld bij het arriveren van de Maaslijn in 'Remunj', maar ook in 'Kirchroa' of 'Mestreech'. Mevrouw Kuiper gaf aan dat het ook leuk is voor toeristen. Voorzitter, deze verkenning ligt in het verlengde van waar men momenteel mee bezig is met betrekking tot de Limburgse taal: het Limburgs dialect in de kinderopvang, we spraken er in januari ook al over tijdens een werkbezoek van het Statencomité voor de Limburgse Taal, het keuzevak op het VISTA college voor de mensen thuis, dat is een mbo-opleidingsinstituut waar je ook het keuzevak 'Limburgs als kracht in je beroep' hebt. Het Limburgs Museum versterkt de positie van de Limburgse taal actief met het project 'Limburgse taal, Van ós Vur iederieën', met verhalen van lokale dialecten zoals het Roermonds, Maastrichts en Baarloos. En jawel, voorzitter, ook Pinkpop is ermee bezig. De Venlose Herfshane Band opent op 19 juni Pinkpop in het Limburgs dialect. Dit alles, voorzitter, vraagt nu, wat GroenLinks betreft, om een verkenning met betrekking tot de mogelijke inzet van de Limburgse taal in het openbaar vervoer. Daarom dient GroenLinks, ook mede namens de leden Vaessen, Kuiper, Absil, Peters, Wolters, Queisen, Wetemans, Driessen en mevrouw Boven, de volgende motie in, waar ik nu het dictum van zal voorlezen. De '2e Gewijzigde Motie vreemd 3299 Mülders c.s. inzake verkenning inzet Limburgs (streektaal) in omroepberichten openbaar vervoer.'

'Verzoeken het College van Gedeputeerde Staten:

1. in overleg te treden met concessiehouders en andere betrokken partijen om de mogelijkheden te verkennen voor het aanvullend gebruik van het Limburgs in omroepberichten in het openbaar vervoer;
2. daarbij expliciet de haalbaarheid te onderzoeken van het gebruik van streekgebonden dialectvarianten per regio of gemeente;
3. de financiële, technische en juridische consequenties, alsmede de effecten op begrijpelijkheid, toegankelijkheid en inclusiviteit, in kaart te brengen;
4. Provinciale Staten uiterlijk in Q1 2027 te informeren over de uitkomsten van deze verkenning en eventuele vervolgstappen.'

En gaat over tot de orde van de dag.'

Dank u wel. En volgens mij is het hierachter heel erg gezellig, zo te beluisteren.

De voorzitter: Dank u wel, mijnheer Mülders. Ik heb ook zo'n vermoeden. Ik geef het woord aan Gedeputeerde Kuntzelaers.

Gedeputeerde Kuntzelaers: Voorzitter, een motie die oproept om iets meer in onze eigen taal te gaan communiceren, in dit geval in het bijzonder in het openbaar vervoer. Passend in een lijn waarin de Provincie steeds meer aandacht vraagt voor de taal die wij hier spreken, denk ik dat vanuit ons als Gedeputeerde Staten er maar één antwoord kan klinken en dat willen we graag met u verkennen. In het afgelopen jaar heb ik nog gesprekken gevoerd, ook met Arriva. De voormalige CEO voor Nederland kwam uit Friesland en daar had Arriva bijvoorbeeld al de Friese taal als neventaal in het openbaar vervoer geïmplementeerd. Dat kan dus gewoon. Dus ik denk dat een onderzoek voortvarend opgepakt kan worden, dat we heel goed in beeld kunnen brengen, met Arriva samen, wat daar de mogelijkheden zijn. En op die manier zou ik zeggen: oordeel Staten en kunnen we in principe het Limburgs op een gemakkelijke manier, naast het Nederlands, uiteraard, in het openbaar vervoer introduceren. Dat lijkt me geen probleem. Oordeel Staten.

De voorzitter: Dank u wel. Ik kijk even of er vragen zijn vanuit de zaal aan de indiener of het College? Dat is niet het geval. Dan gaan we over tot stemming over de '2e Gewijzigde Motie vreemd 3299 Mülders c.s. inzake verkenning inzet Limburgs (streektaal) in omroepberichten openbaar vervoer.' De stemming is geopend. Ik mis nog twee stemmen. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 42 stemmen voor en 2 stemmen tegen. Dan komen we bij de '3e Gewijzigde Motie vreemd 3300 Smeets inzake Behoudt voldoende examenlocaties CBR Zuid-Limburg.' Dames en heren, nog heel even. Dank u. Ik geef daarvoor het woord aan mevrouw Smeets.

Mevrouw Smeets (SP): Dank, voorzitter. Op 17 april vroeg de SP al, middels een rondvraag bij de commissie LEO, nadat we aanwezig waren geweest bij een protest van ondernemers, rijkschoolhouders uit Zuid-Limburg, die samen met examenkandidaten, vaak jongeren, geconfronteerd zijn met een besluit van het CBR betreft centralisatie naar één locatie, namelijk in Geleen, waarmee ook de locaties Urmond, Kerkrade en Maastricht worden gesloten voor de praktijkexamens ... En overigens worden ook de theorie-examens van Venlo naar Roermond gecentraliseerd. De Gedeputeerde gaf toen aan dat het een onwenselijke situatie is en ook de burgemeesters van Maastricht, Heerlen en Kerkrade hebben in een brief aan de minister van IenW gevraagd om een heroverweging. Het CBR heeft met haar besluit onvoldoende rekening gehouden met de effecten op de betaalbaarheid van deze examens in een regio waar inwoners het sociaal-economisch al moeilijk hebben. Maar het CBR heeft ook geen MKBA uitgevoerd op de effecten voor rijkschoolhouders zelf of de bereikbaarheid. En daarom zijn wij van mening dat een second opinion, waarin de effecten worden onderzocht, noodzakelijk is. Gesprekken met rijkschoolhouders en de Woo-stukken hebben ertoe geleid dat wij het nodig vinden om middels een motie een oproep te doen. En deze motie wordt niet alleen namens de SP ingediend, maar ook namens veel andere partijen in deze zaal, waarvoor heel veel dank. En dan zal ik nu even het dictum voorlezen. Dat bestaat uit twee onderdelen. Allereerst een oproep van onszelf als Provinciale Staten.

'Provinciale Staten spreken uit dat sluiting van de locaties Maastricht en Kerkrade onwenselijk is door de nadelige effecten op de bereikbaarheid van voorzieningen in Zuid-Limburg, de kosten voor de examenkandidaten en de effecten op de bedrijfsvoering van rijsschoolhouders.'

Dat is het eerste deel. En dan het tweede deel.

'En roepen Gedeputeerde Staten op om:

1. Om bij bovenstaande bij de verantwoordelijk Minister van I&W kenbaar te maken en in gesprek te gaan over het behouden van de locaties Maastricht en Kerkrade om de nadelige gevolgen voor ondernemers en kandidaten te voorkomen;
2. Hierin samen met de gemeenten die het raakt op te trekken;
3. Provinciale Staten en de betrokken gemeenten zo snel mogelijk te informeren over de uitkomsten van dit gesprek.

En gaat over tot de orde van de dag.'

Dat was de motie, voorzitter.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw Smeets. Dan geef ik het woord aan de Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Voorzitter, dank. Dank aan mevrouw Smeets voor het indienen van deze motie, want u heeft het volledig correct weergegeven. 17 april jongstleden hebben we er al over gesproken, waren we het ook snel eens over de noodzaak om tot actie te komen. We betreuren, net als u, de situatie die is ontstaan in Limburg. Wij vinden ook echt dat de bereikbaarheid van voorzieningen echt aanleiding geeft tot grote zorgen en zeker als dat ook nog eens een keer niet alleen tot onbereikbaarheid leidt, maar ook tot een kostenstijging voor zowel de eindexamenkandidaten, maar ook voor de ondernemers zelf. Die signalen hebben we ook gekregen vanuit de regio, vanuit de gemeenten, dus wat dat betreft zijn we het volledig met elkaar eens. **Het College, voorzitter, kan ook komen tot oordeel Staten, waarbij wij toezeggen dat we de zorgen actief agenderen, overbrengen aan de minister, en uw Provinciale Staten zo spoedig mogelijk gaan informeren over de uitkomst van het gesprek, maar niet zonder dat we ook samen hebben opgetrokken met de gemeenten die het aangaat.** Tot zover, voorzitter.

De voorzitter: Kortom, oordeel Staten. Ja. Ik kijk even of er een vraag is? Aan de indiener of het college?

De heer Van Bijnen (PVV): Aan het College.

De voorzitter: College. De heer Van Bijnen.

De heer Van Bijnen (PVV): Dank, voorzitter. Stel, de motie wordt aangenomen, want dat moeten we dadelijk nog zien, natuurlijk, wat heeft u voor een termijn in gedachten? Zeg maar, wanneer vinden die gesprekken plaats en wanneer kan de terugkoppeling worden verwacht?

De voorzitter: Gedeputeerde.

Gedeputeerde Satijn: Voorzitter, ik heb geapprecieerd dat we dat zo spoedig mogelijk zullen doen. Dat hangt natuurlijk niet zozeer af van mijn agenda, maar ook wel van die van de minister, maar ik stel voor dat we elkaar in ieder geval binnen zes weken zullen informeren over de uitkomst van die gesprekken.

De voorzitter: Dank u wel. Andere vragen? Niet aan de orde. Dank u wel, Gedeputeerde. Dan brengen wij de '3e Gewijzigde Motie vreemd 3300 Smeets inzake Behoudt voldoende examenlocaties CBR Zuid-Limburg' in stemming. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. De motie is aangenomen met 43 stemmen voor en 1 stem tegen.

10 Sluiting

De voorzitter: Dames en heren, daarmee zijn wij aan het einde gekomen van deze vergadering. Toch nog wat commotie, zo links en rechts. Ik wil u allen ongelofelijk danken voor een wat langere zit dan soms wel eens gebruikelijk is, maar het was het ook meer dan waard. Daarvoor is denk ik ook een extra dank je wel op zijn plaats voor iedereen die ook hier de vergadering is blijven bijwonen, zoals de pers, dank u wel daarvoor, maar vooral ook onze bodes en de ondersteunende teams van de techniek en Griffie. Dank voor al jullie inzet. Ik sluit de vergadering. De nazit vindt plaats in de Grote Staat. De vergadering is gesloten.

(Einde van de vergadering om 18.30 uur)

De notulen van de vergadering van 8 mei 2026 zijn door Provinciale Staten goedgekeurd in hun vergadering van 19 juni 2026.

Dhr. mr. A.O.J. Pregled, griffier

Dhr. E.G.M. Roemer, voorzitter